การส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไทยไปศึกษาต่อต่างประเทศ ระหว่าง พ.ศ. 2475 – 2508

สารนิพนธ์

ของ

นางอัจฉรา วรกระมล

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์
ตุลาคม 2548

การส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไทยไปศึกษาต่อต่างประเทศ ระหว่าง พ.ศ. 2475 – 2508

บทคัดย่อ

ของ

นางอัจฉรา วรกระมล

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์
ตุลาคม 2548

อัจฉรา วรกระมล. (2548). *การส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไทยไปศึกษาต่อต่างประเทศ ระหว่าง พ.ศ. 2475 – 2508.* สารนิพนธ์ กศ.ม. (ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรรมการควบคุม: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาคริต ชุ่มวัฒนะ.

สารนิพนธ์นี้มุ่งศึกษาเรื่อง การส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศภายหลัง พ.ศ. 2475 โดยพยายามชี้ให้เห็นถึงนโยบาย วิธีดำเนินการ การคัดเลือก แหล่งเงินทุน สาขาวิชาที่ไปศึกษา จำนวนนักเรียน และประเทศที่นิยมส่งนักเรียนไปศึกษาระหว่าง พ.ศ. 2475 – 2508 ผลการศึกษาพบว่า ระหว่าง พ.ศ. 2475 – 2481 การส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศเพื่อมาพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ มีการเปลี่ยนแปลงไปจากสมัยก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง กล่าวคือ มีการยกเลิกทุนเล่าเรียนหลวง มีการจัดตั้งทุนรัฐบาล (ทุน ก.พ.) ขึ้น โดยใช้งบประมาณของรัฐบาล สำหรับการคัดเลือกนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศนั้น เน้นหลักความเสมอภาค ความรู้และความสามารถของบุคคลทั่วไปที่จะไปศึกษามากกว่าความเหมาะสมด้านชาติตระกูลและความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ ประเทศที่นักเรียนไปศึกษาต่อเป็นประเทศในทวีปยุโรป ได้แก่ ประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมนี โดยมีเจ้าหน้าที่ในสถานทูตประเทศต่างๆ เป็นผู้ดูแล และในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้งดส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศ ต่อมาใน พ.ศ. 2491 – 2500 การส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศได้เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากประเทศมีความจำเป็นในการพัฒนาประเทศอย่างเร่งด่วน ซึ่งเป็นผลมาจากสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการจัดตั้งสำนักงานผู้ดูแลนักเรียนไทยขึ้นในต่างประเทศเป็นครั้งแรกใน พ.ศ. 2492 ประเทศที่นักเรียนส่วนใหญ่มุ่งไปศึกษาต่อ คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา และในช่วงสุดท้ายของการศึกษา คือระหว่าง พ.ศ. 2501 – 2508 เป็นการส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศ โดยมีนโยบายเน้นการให้ทุนแก่บุคลากรด้านการสอน เพื่อจะได้นำความรู้กลับมาเผยแพร่ให้แก่นักเรียน เนื่องจากในช่วงเวลานี้มีการพัฒนาประเทศด้านการศึกษาอย่างกว้างขวาง ประกอบกับมีการประกาศใช้แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติขึ้น จึงต้องการส่งบุคลากรด้านการศึกษาไปศึกษาต่อต่างประเทศ เพื่อนำความรู้กลับมาเผยแพร่ต่อไป

THE SENDING OF STUDENTS ON THE ROYAL THAI GOVERNMENT SCHOLARSHIP ABROAD FOR FURTHER EDUCATION, 1932 – 1965

AN ABSTRACT

BY

MRS. ACHARA WORAKRAMON

Presented in partial fulfillment of the requirements

for the Master of Education in History

at Srinakharinwirot University

October 2005

Achara Worakramon. (2005). *The Sending of Students on the Royal Thai Government Scholarship Abroad for Further Education, 1932 – 1965.* Master's Project, M.Ed. (History). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor: Asst. Prof. Dr.Chakrit Choomwattana.

This Master's Project is meant to study about the sending of students on government scholarship abroad by focussing on policies, process of selection, sources of fund, fields of study, number of grantees and countries where students were likely to be sent to during 1932 – 1965.

It is found that after the revolution of 1932 there was a change of policy in sending students abroad. The King's scholarships were cancelled and replaced by government scholarships conducted by the Civil Service Commission, which would be granted on the basis of equality, knowledge and competence of students more than their family background or patronage relationship. Students were sent to European countries such as England, France, Germany and were to be under the supervision of the officers in the Royal Thai Embassies concerned. While W.W.II. took place in Europe, scholarship granting was suspended. Later, the number of students sent abroad increased during 1948 – 1975 as Thailand was in need of revitalizing her economy after the war. In 1949, Offices of Thai Educational Affairs were first set up in a few foreign countries. Many students were, however, likely to continue their study in the United States.

As for the last period of this study, 1958 – 1965, the government preferred to grant scholarships to lecturers because educational development was more emphasized than before. The National Plan on Educational Development was put into effect during this time as well. Therefore, more lecturers educated from abroad were expected to come back to pass on their knowledge to a larger number of people.

การส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไทยไปศึกษาต่อต่างประเทศ ระหว่าง พ.ศ. 2475 – 2508

สารนิพนธ์

ของ

นางอัจฉรา วรกระมล

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์
ตุลาคม 2548

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาคริต ชุ่มวัฒนะ)

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาคริต ชุ่มวัฒนะ)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชมพูนุท นาคีรักษ์)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาคริต ชุ่มวัฒนะ)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์

(อาจารย์จาริณี เอี่ยมสะอาด)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีคณะสังคมศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติมา สังข์เกษม)

วันที่ .....เดือน ..... พ.ศ. 2548

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาจากบุคคลหลายฝ่าย ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง สำหรับคณาจารย์ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทุกท่าน ที่กรุณาให้คำแนะนำในการพิจารณาเค้าโครงสารนิพนธ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาคริต ชุ่มวัฒนะ ที่กรุณารับเป็นที่ปรึกษา กรุณาให้คำแนะนำช่วยเหลือและให้ข้อคิดแก่ผู้เขียนจนสารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จด้วยดี ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชมพูนุท นาคีรักษ์ และ คุณจาริณี เอี่ยมสะอาด เจ้าหน้าที่วิเคราะห์งานบุคคล 9 ชช. แห่งสำนักงาน ก.พ. ที่กรุณาร่วมเป็นกรรมการสอบปากเปล่าสารนิพนธ์ฉบับนี้ และให้ข้อเสนอแนะอันมีค่า เพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ฉัตรชัย พงศ์ประยูร ศาสตราจารย์ ดร.สุทัศน์ ยกส้าน และ อาจารย์ศุภรี วรสุมันต์ ที่กรุณาอนุญาตให้สัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการเขียนสารนิพนธ์ให้สมบูรณ์ขึ้น

ขอขอบคุณ คุณจำเรียง จันทรประภา แห่งราชบัณฑิตยสถาน คุณไพโรจน์ วรกระมล คุณยุรารัตน์ พันธุ์ยุรา ที่ช่วยกรุณาประสานงานเกี่ยวกับการสัมภาษณ์และการเก็บข้อมูล คุณพจนา ธรรมศิริ ที่กรุณาช่วยพิมพ์สารนิพนธ์ฉบับนี้ด้วยความรวดเร็วและอดทนยิ่ง

สารนิพนธ์ฉบับนี้มีข้อจำกัดเรื่องเอกสารและหลักฐาน แต่ผู้วิจัยได้พยายามค้นคว้าจนสุดความสามารถ ได้พยายามทำให้ดีที่สุด ความดีใดๆ หรือประโยชน์อันจะเกิดจากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอมอบแด่ บิดา มารดา ผู้ซึ่งให้ชีวิต กำลัง และสติปัญญา รวมทั้งสนับสนุนลูกในด้านการศึกษามาโดยตลอด

อัจฉรา วรกระมล

สารบัญ

บทที่ **หน้า**

บทนำ..... ก

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... ง

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า..... จ

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า..... จ

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า..... จ

วิธีการศึกษาค้นคว้า..... ฉ

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา..... ฉ

1 ภูมิหลังการส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศ พ.ศ. 2394 – 2475..... 1

การส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2394 – 2411) 1

วัตถุประสงค์ของการส่งนักเรียนทุน..... 3

ประการที่ 1 ปัญหาการขาดกำลังคนเพื่อเข้ารับราชการแทนชาวต่างประเทศ..... 3

ประการที่ 2 ปัญหาเกี่ยวกับการขยายอิทธิพลของชาติตะวันตกในประเทศไทย..... 4

การส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศ ระหว่าง พ.ศ. 2411 – 2468..... 5

วิธีการคัดเลือกนักเรียนทุน..... 6

การส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศ ระหว่าง พ.ศ. 2468 – 2475..... 8

ปัญหาของการส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศระหว่าง พ.ศ. 2394 – 2475..... 12

ปัญหาและผลจากวิธีการคัดเลือก..... 12

ปัญหาด้านความประพฤติของนักเรียน..... 13

ปัญหาจากผู้ดูแลนักเรียนและราชทูต..... 13

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ **หน้า**

2 การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 และการส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศ ระหว่าง พ.ศ. 2476 – 2481 16

การจัดการศึกษาของไทยก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475.....16

การจัดการศึกษาของไทยภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475.....17

การเปลี่ยนแปลงวิธีการสอบชิงทุนไปศึกษาต่อต่างประเทศ.....19

นโยบายของการส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศ พ.ศ. 2476 – 2481.... 21

วิธีการคัดเลือกนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศ.....21

ค่าใช้จ่ายของนักเรียนทุนรัฐบาล.....25

การดูแลนักเรียนทุนรัฐบาลในต่างประเทศ พ.ศ. 2476 – 2481.....25

สถิติจำนวนนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศ พ.ศ. 2476 – 2481..28

3 การส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศระหว่าง พ.ศ. 2491 – 2500.....29

นโยบายการจัดการศึกษาของประเทศไทย.....29

การส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศ.....30

ค่าใช้จ่ายสำหรับนักเรียนทุนรัฐบาลในต่างประเทศ.....35

การจัดสรรทุนรัฐบาล.....40

การดูแลนักเรียนทุนรัฐบาลในต่างประเทศ.....45

สถิติจำนวนนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศ พ.ศ. 2491 – 2500...50

4 การส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศ ระหว่าง พ.ศ. 2501 – 2508..... 51

นโยบายการจัดการศึกษาของประเทศไทย.....51

การส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศ.....52

หลักเกณฑ์ในการจัดสรรทุนรัฐบาล.....57

การดูแลนักเรียนทุนรัฐบาลในต่างประเทศ.....60

การเข้าอยู่ในความดูแลของสำนักงาน ก.พ. ของนักเรียนทุนรัฐบาล..... 65

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ **หน้า**

สถิติจำนวนนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศ พ.ศ. 2501 – 2508.....70

5 บทสรุป..... 71

บรรณานุกรม..... 75

ภาคผนวก.....81

ภาคผนวก ก กฎหมายและประกาศของสำนักงาน ก.พ. เกี่ยวกับการจัดสอบแข่งขัน เพื่อรับทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศ.....82

ภาคผนวก ข รายชื่อนักเรียนทุนรัฐบาลไทย พ.ศ. 2476 – 2481 และ พ.ศ. 2491 – 2508..... 98

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์..... 114

บทนำ

การเข้ามาแผ่อิทธิพลของชาติตะวันตกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเสด็จขึ้นครองราชย์ใน พ.ศ. 2394 ทำให้พระองค์ทรงเห็นความจำเป็นและความเร่งด่วนที่จะต้องปรับปรุงประเทศให้เจริญก้าวหน้า เพื่อประเทศไทยจะได้รอดพ้นจากการคุกคาม ทรงส่งเสริมการศึกษาแบบตะวันตก ทั้งการศึกษาภายในประเทศและการส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศ เพื่อจะได้สร้างบุคลากรที่มีความรู้จากตะวันตกมาเป็นกำลังของประเทศ ในรัชสมัยนี้มีทั้งทุนที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทาน และทุนส่วนตัว โดยมีการส่งนักเรียนไทยไปศึกษาที่สิงคโปร์และประเทศอังกฤษ ซึ่งนับเป็นครั้งแรกของสมัยรัตนโกสินทร์

อย่างไรก็ดี การส่งนักเรียนไทยไปศึกษาต่อต่างประเทศปรากฏอย่างเด่นชัดหลังจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จกลับจากการเสด็จประพาสสิงคโปร์ และชวา กล่าวคือทรงให้คัดเลือกหม่อมเจ้าและหม่อมราชวงศ์ที่เยาว์วัยประมาณ 20 คน และส่งไปเรียนที่สิงคโปร์ใน พ.ศ. 2414[1] ต่อมาทรงตั้งโรงเรียนสอนภาษาอังกฤษขึ้น จึงให้นักเรียนเหล่านี้กลับมาเรียนในกรุงเทพฯ ยกเว้นนักเรียนบางส่วนซึ่งโปรดเกล้าฯ ให้ส่งไปเรียนต่อที่ประเทศอังกฤษ นักเรียนหลวงเหล่านี้นับเป็นนักเรียนรุ่นแรกในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่ไปศึกษาต่อในยุโรป[2] และต่อมาได้มีการตรากฎหมายข้อบังคับสำหรับนักเรียนที่เรียนอยู่ ณ ประเทศในยุโรปขึ้นใน พ.ศ. 2432[3] ใน พ.ศ. 2438 กระทรวงธรรมการ (ปัจจุบันคือ กระทรวงศึกษาธิการ) ได้คัดเลือกนักเรียนไทย ไปศึกษาวิชาครู ณ ประเทศอังกฤษ 4 คน เมื่อสำเร็จการศึกษาจึงกลับมารับราชการครูชดใช้ทุน กล่าวได้ว่านักเรียนทุนทั้ง 4 รายนี้ คือ นักเรียนทุนรัฐบาลรุ่นแรกในสมัยรัชกาลที่ 5[4]

ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ นอกจากจะมีนักเรียนทุนตามที่กระทรวงธรรมการต้องการแล้ว ก็เริ่มมีนักเรียนทุนตามระเบียบเงินทุนหลวงช่วยเหลือการศึกษาของนักเรียนในต่างประเทศ คือ ทุนเล่าเรียนหลวง หรือทุนคิงสกอลาร์ชิป (King 's Scholarship) ใน พ.ศ. 2440 โดยเป็นทุนพระราชทานจากทุนทรัพย์ส่วนพระองค์[5] ส่งพระบรมวงศานุวงศ์ และ “ลูกหลานข้าไทสามัญที่เรียนดี

---

[1] ละออทอง อัมรินทร์รัตน์. (2522). *การส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศตั้งแต่ พ.ศ. 2411 - 2475*. หน้า 40.

[2] จักรสิน พิเศษสาทร. (2525). "การส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศก่อน พ.ศ. 2475 และผลกระทบที่มีต่อประเทศ". ใน *20 ทศวรรษรัตนโกสินทร์*. หน้า 110.

[3] สมาคมนักเรียนทุนรัฐบาลไทย. (2537). *100 ปีนักเรียนทุนรัฐบาลไทย*. หน้า 2.

[4] สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.(ม.ป.ป.). *ระเบียบ มติ ครม. หนังสือเวียน แนวทางปฏิบัติสำหรับนักเรียนทุนรัฐบาล, นักเรียนทุนเล่าเรียนหลวง*. หน้า 2.

[5] (2540). *วิวัฒนาการของสำนักงาน ก.พ. พ.ศ. 2471 - 2540*. หน้า 18.

และใฝ่ดี" ส่งไปศึกษาต่อ ณ ประเทศยุโรปปีละ 2 ทุน[6] และถือเป็นประเพณีปฏิบัติในรัชกาลต่อๆ มา จนเกิดเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475 การพระราชทานทุนเล่าเรียนหลวงจึงได้ยุติลงชั่วคราว[1]

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีการส่งนักเรียนทุนรัฐบาล และทุนเล่าเรียนหลวงไปศึกษาต่อต่างประเทศ รวมทั้งสิ้น 206 คน[2] โดยส่งไปศึกษาที่ประเทศเยอรมนี ออสเตรีย-ฮังการี อังกฤษ และ ฝรั่งเศส เพราะทรงเห็นว่าประเทศดังกล่าวเป็นมหาอำนาจของยุโรป ในขณะนั้น วิชาที่ไปศึกษาคือ ภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส และ เยอรมัน และวิชาตามที่นักเรียนประสงค์จะเข้าเรียน อาทิ ด้านภาษา วิชาช่าง กฎหมาย แพทย์ การปกครอง และวิชาทหาร

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีการส่งนักเรียนทุนรัฐบาล และทุนเล่าเรียนหลวงไปศึกษาต่อต่างประเทศเพิ่มขึ้นเป็น 304 คน[3] ส่งผลให้มีการใช้งบประมาณเพื่อการนี้เป็นจำนวนมาก ขณะเดียวกับภาวะการเงินของประเทศอยู่ในช่วงที่ไม่มั่นคง กรรมการองคมนตรีและสภาการคลัง จึงได้เสนอขอให้งดส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศเป็นการชั่วคราว ใน พ.ศ. 2466[4] ยกเว้นทุนเล่าเรียนหลวงยังดำเนินการจัดส่งต่อไป

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีการร่างพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2471 ซึ่งมีผลบังคับใช้ใน พ.ศ. 2472 กำหนดให้มีกรรมการกลางทำหน้าที่จัดสอบและส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาวิชาในต่างประเทศ เรียกว่า กรรมการรักษาพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน หรือมีชื่อย่อว่า ก.ร.พ. ทำหน้าที่จัดสอบคัดเลือกคนเข้ารับราชการ และจัดส่งนักเรียนทุนหลวงฝ่ายพลเรือนไปศึกษาต่อต่างประเทศแทนกระทรวงต่างๆ ซึ่งเคยแยกกันดำเนินการ อย่างเช่น กระทรวงธรรมการทำหน้าที่ควบคุมด้านการศึกษา กระทรวงการต่างประเทศทำหน้าที่ดูแลทุกข์สุขของนักเรียนในต่างประเทศ และกระทรวงการคลังทำหน้าที่เกี่ยวกับการเงิน หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475 แล้ว ได้มีการตราพระราชบัญญัติอีกฉบับหนึ่งคือ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2476 จัดตั้งคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) เป็นผู้รับผิดชอบงานสืบต่อจากคณะกรรมการรักษาพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน และทำหน้าที่ดูแลและจัดการศึกษาของนักเรียนหลวงฝ่ายพลเรือน
เช่นเดิม โดยเปลี่ยนมาเรียกว่า " นักเรียนทุนรัฐบาลฝ่ายพลเรือน "[5]

---

[6]ขวัญชัย เฮงพูลธนา. (2513). *การปรับปรุงระบบข้าราชการพลเรือนในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว*. หน้า 19.

[1]สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2540). *เล่มเดิม*. หน้า 18.

[2] (2545). *วิวัฒนาการของนักเรียนทุนเล่าเรียนหลวง และนักเรียนทุนรัฐบาล*, สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2545, จาก http : //www/ocsc.go.th/Educations/Scholarship/development/development.html.

[3]*แหล่งเดิม*.

[4]จักรสิน พิเศษสาทร. (2525). *เล่มเดิม*. หน้า 125.

[5]สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (ม.ป.ป.). *เล่มเดิม*. หน้า 3.

ส่วนนักเรียนทุนเล่าเรียนหลวง หรือ ทุนคิงสกอลาร์ชิป (King 's Scholarship) รัฐบาลซึ่งมีพระยาพหลพลพยุหเสนาเป็นนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้มีมติเป็นเอกฉันท์ให้ยกเลิกการสอบชิงทุนเล่าเรียนหลวงไปศึกษาต่อต่างประเทศ[1] เปลี่ยนเป็นการสอบชิงทุนของ ก.พ. ไปศึกษาต่อต่างประเทศมีกฎเกณฑ์และวิธีการสอบคัดเลือกแตกต่างจากทุนเล่าเรียนหลวง กล่าวคือ ในอดีตการสอบชิงทุนเล่าเรียนหลวงไปศึกษาต่อต่างประเทศนั้น นักเรียนในแผนกวิทยาศาสตร์มักจะเป็นผู้สามารถสอบคัดเลือกได้ นักเรียนแผนกอักษรศาสตร์จะไม่สามารถสอบคัดเลือกได้ เพราะไม่สามารถทำคะแนนได้เต็ม 100 คะแนน ในวิชาภาษาอังกฤษ และฝรั่งเศส สำนักงาน ก.พ. จึงได้เปลี่ยนหลักเกณฑ์ใหม่โดยคัดเลือกนักเรียนที่ทำคะแนนสูงสุดจากแผนกวิทยาศาสตร์ 2 คน จากแผนกอักษรศาสตร์ 2 คนและเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนที่สอบได้ชั้นมัธยม 8 และได้คะแนน 75% อายุไม่เกิน 19 ปี มีสิทธิสมัครเข้าสอบชิงทุนไปนอกได้[2] การส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศภายหลัง พ.ศ.2475 จึงเป็น "นักเรียนทุนรัฐบาลฝ่ายพลเรือน" หรือ "นักเรียนทุน ก.พ." เท่านั้น

แหล่งเงินทุนในการศึกษาต่อต่างประเทศของนักเรียนไทยภายหลัง พ.ศ. 2475 นอกจากจะมีทุน ก.พ. ของรัฐบาลไทยแล้ว หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สหรัฐอเมริกา[3] และ อังกฤษ พยายามจะแผ่อิทธิพลเข้ามาในประเทศไทยเพื่อต่อต้านไม่ให้ประเทศคอมมิวนิสต์เข้ามาครอบงำ สหรัฐอเมริกาให้ทุนนักเรียนไทยโดยให้ผ่านรัฐบาลไทยไปเรียนที่สหรัฐอเมริกาตามโครงการ เอ.ไอ.ดี. (A.I.D.)[4] เป็นจำนวนมาก ต่อมาได้มีองค์การระหว่างประเทศหลายองค์การได้เข้ามีบทบาทสำคัญในการให้ทุนการศึกษาเพื่อส่งนักเรียนไทยไปศึกษาต่อต่างประเทศ เช่น ทุนโคลัมโบ ทุนฟุลไบรท์ ทุนองค์การ สปอ และทุนมูลนิธิร็อกกีเฟลเลอร์

นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้พระราชทานทุนอานันทมหิดลตั้งแต่ พ.ศ. 2498[5] โดยให้ไปศึกษาวิชาแพทย์เป็นสาขาแรก และได้ขยายไปแขนงวิชาอื่นเท่าที่กำลังเงินของมูลนิธิอานันทมหิดลจะทำได้ และใน พ.ศ. 2507 พระองค์ทรงเริ่มให้มีทุนเล่าเรียนหลวงขึ้นมาอีกครั้งและพระราชทานเพิ่มจาก 2 ทุน เป็น 9 ทุน[6] โดยมีระเบียบว่าด้วยทุนเล่าเรียนหลวงขึ้นใน พ.ศ. 2508 ระบุให้คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนเข้ามามีบทบาทอย่างเต็มที่ในการดำเนินการจัดสอบทุนเล่าเรียนหลวง ทุนเล่าเรียนหลวงซึ่งรัฐบาลยกเลิกไปหลังการเปลี่ยนแปลง พ.ศ. 2475 จึงได้กลับมาดำเนินการใหม่ตั้งแต่ พ.ศ. 2508 จนถึงปัจจุบัน

---

[1] มณี สิริวรสาร, คุณหญิง. (2535). *ชีวิตเหมือนฝัน*. เล่ม 1. หน้า 182.

[2] *แหล่งเดิม*.

[3] ธนู แสวงศักดิ์. (2530). "ทบทวนการศึกษาไทย" ใน *ทบทวนการศึกษาไทย*. ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ บรรณาธิการ. หน้า 7 - 9.

[4] ธนู แสวงศักดิ์. *แหล่งเดิม*. หน้า 7.

[5] เกษตร สนิทวงศ์, ม.ล. (2537). "ประวัติมูลนิธิอานันทมหิดล" ใน *เรื่องน่ารู้สำหรับประชาชน* เล่มที่ 21. หน้า 43 - 50.

[6] คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2545). *แหล่งเดิม*.

ในส่วนของวิธีการส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศก่อน พ.ศ. 2475 มักเกิดขึ้นด้วยการ "ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ" ทั้งสิ้น และคัดเลือกตามความเหมาะสมจากผู้มีหน้าที่รับสนองพระบรมราชโองการ และทรงเลือกบุคคลในราชสกุลก่อนบุคคลอื่น[1] ทำให้โอกาสการไปศึกษาต่อต่างประเทศอยู่ในวงแคบและจำกัดอยู่กับบุคคลบางกลุ่ม ต่อมาเมื่อมีคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) เป็นผู้ทำหน้าที่ดูแลและจัดการในการศึกษาต่อต่างประเทศ โอกาสในการสอบชิงทุนจึงขยายกว้างออกไปยังบุคคลทั่วไป และการได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศในรูปของทุนการศึกษา ทำให้คนไทยที่มีผลการเรียนดีได้มีโอกาสไปศึกษาต่อต่างประเทศมากขึ้น และได้นำความรู้ความเชี่ยวชาญในวิทยาการที่ทันสมัยกลับมาพัฒนาประเทศ

การส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศเป็นความจำเป็นเพื่อแสวงหาความเจริญให้ทัดเทียมประเทศอื่นและเพื่อสร้างคนรุ่นใหม่ให้มาพัฒนาประเทศ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษา เรื่อง "การส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไทยไปศึกษาต่อต่างประเทศระหว่าง พ.ศ. 2475 – 2508" เพื่อศึกษานโยบาย วิธีการดำเนินการคัดเลือก แหล่งเงินทุน สาขาวิชาที่ไปศึกษา จำนวนนักเรียน และประเทศที่นิยมส่งนักเรียนไปศึกษา ซึ่งจะทำให้เข้าใจว่านโยบายและการดำเนินการในเรื่องนี้ของรัฐบาลได้แปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลาและสถานการณ์อย่างไร

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจงานวิจัยที่ผ่านมานั้น ยังไม่พบว่ามีผู้ใดศึกษาเรื่องนี้โดยตรง มีเพียงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพียง 2 เรื่อง คือ

นิยม รัฐอมฤต. (2515). “การดูแลและจัดการศึกษาของนักเรียนไทยในต่างประเทศของสำนักงาน ก.พ.” วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ถ่ายเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า นโยบายการดูแลและจัดการศึกษาของนักเรียนในต่างประเทศที่ใช้อยู่ในขณะนั้น (พ.ศ. 2511 – 2514) ไม่อาจอำนวยให้งานสามารถดำเนินไปสู่ผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายที่ต้องการได้อย่างถูกต้อง และเสนอแนะว่ารัฐบาลควรเลิกรับดูแลนักเรียนไทยในต่างประเทศทั้งหมด หรือบังคับให้นักเรียนทุกคนต้องอยู่ในความดูแลของรัฐบาล และให้กระทรวงการต่างประเทศรับผิดชอบดูแลนักเรียนในต่างประเทศแทนสำนักงาน ก.พ. จึงจะเหมาะสม และจะบังเกิดผลดีมากที่สุด

ละออทอง อัมรินทร์รัตน์. (2522). “การส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศตั้งแต่ พ.ศ. 2411 – 2475” วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถ่ายเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า การว่าจ้างชาวต่างประเทศเข้ามาทดแทนความขาดแคลนบุคคลที่มีความสามารถในราชการ ในระยะที่บ้านเมืองจำเป็นต้องมีการปรับปรุงให้เจริญก้าวหน้าตามแบบสมัยนั้น เป็นสาเหตุให้ต้องมีการส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศอย่างเร่งด่วน เพื่อกลับมาปฏิบัติหน้าที่แทน

---

[1] ละออทอง อัมรินทร์รัตน์. (2522). *เล่มเดิม*. หน้า 60.

ชาวต่างประเทศและสนองความต้องการของประเทศ และการส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศ นอกจากจะทำให้เกิดการถ่ายทอดวิชาความรู้ในสาขาต่างๆ แล้ว ยังก่อให้เกิดความรู้สึกนึกคิด การรับแนวความคิดทางการเมืองและค่านิยมต่างๆ อันมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบค่านิยมของคนในสังคมไทย และการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง พ.ศ. 2475

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษานโยบายของรัฐบาลในการส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไทยไปศึกษาต่อต่างประเทศภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2508
2. เพื่อศึกษาวิธีดำเนินการคัดเลือก แหล่งเงินทุน สาขาวิชาที่ไปศึกษา จำนวนนักเรียน และประเทศที่นิยมส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไทยไปศึกษาต่อต่างประเทศภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2508
3. เพื่อศึกษาผลสรุปของการส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไทยไปศึกษาต่อต่างประเทศ ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2508

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจถึงนโยบายในการส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไทยไปศึกษาต่อต่างประเทศภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2508
2. ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจถึงวิธีดำเนินการคัดเลือก แหล่งเงินทุน สาขาวิชาที่ไปศึกษา จำนวนนักเรียน และประเทศที่นิยมส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไทยไปศึกษาต่อต่างประเทศภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2508
3. ทำให้ทราบผลสรุปของการส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไทยไปศึกษาต่อต่างประเทศ พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2508
4. ทำให้เห็นความเปลี่ยนแปลงในด้านนโยบาย วัตถุประสงค์ และวิธีการของการจัดส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศที่แปรเปลี่ยนไปตามความจำเป็นและกาลเวลา

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ศึกษาการจัดส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไทยฝ่ายพลเรือนไปศึกษาต่อต่างประเทศหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2508 ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบดูแลของสำนักงาน ก.พ. เป็นหลัก โดยการศึกษานี้ไม่รวมถึงนักเรียนที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศโดยทุนส่วนตัวและทุนอื่นๆ

วิธีการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าเรื่องนี้ ใช้วิธีการวิจัยทางประวัติศาสตร์ โดยอาศัยข้อมูลหลักฐานทั้งชั้นต้นและชั้นรอง และนำเสนอรายงานแบบพรรณนาวิเคราะห์

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

1. สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ
2. สำนักหอสมุดแห่งชาติ ท่าวาสุกรี
3. สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
5. หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
6. ห้องสมุดคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.)
7. แหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

บทที่ 1
ภูมิหลังการส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศ พ.ศ. 2394 – 2475

การเข้ามาของชาติตะวันตกตั้งแต่ต้นสมัยรัตนโกสินทร์ ทำให้พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรง "ตื่นตัว" กับความเจริญของชาติตะวันตกที่เหนือกว่าไทย พระองค์และ "ข้าราชการ" มีความคิดสอดคล้องกันถึงความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงประเทศตามแบบอารยธรรมตะวันตก เพื่อความอยู่รอดของบ้านเมือง นอกจากการปรับปรุงประเทศโดยผ่านกระบวนการศึกษาแบบตะวันตกแล้ว พระองค์ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ส่งนักเรียนไปศึกษา ณ ต่างประเทศ เพื่อ "สร้างคน" ที่มีความรู้ความสามารถกลับมารับราชการเพื่อเป็นกำลังสำคัญของประเทศต่อไป

การศึกษาถึงภูมิหลังของการส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศในบทนี้ ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2394 – 2411) ช่วงที่ 2 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึงมีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดระเบียบการส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศอย่างเป็นแบบแผน (พ.ศ. 2411 – 2468) และช่วงที่ 3 ตั้งแต่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดระเบียบการส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศอย่างเป็นแบบแผน ถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 (พ.ศ. 2468 – 2475)

การส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2394 – 2411)

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งเสด็จขึ้นครองราชย์เมื่อ พ.ศ. 2394 ทรงมีพระวิจารณญาณอันสุขุมคัมภีรภาพ ทรงเล็งเห็นการณ์ไกลและตระหนักพระทัยเป็นอย่างดีว่าบ้านเมืองกำลังถูกคุกคามจากการขยายอิทธิพลทางการเมืองและลัทธิจักรวรรดินิยมตะวันตก จึงทรงเริ่มวางพื้นฐานพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ให้เจริญก้าวหน้าแบบประเทศตะวันตก ในด้านการศึกษาทรงตระหนักถึงความสำคัญเรื่องการศึกษาของบรรดาพระราชโอรสและพระราชธิดา ทรงเล็งเห็นว่าประมุขของประเทศในภายหน้าจักต้องรอบรู้วิทยาการต่างๆ อย่างกว้างขวาง ทำให้แนวทางการศึกษาของพระราชโอรส และพระราชธิดา เริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือ มีการศึกษาภาษาอังกฤษ และวิทยาการตะวันตกควบคู่ไปกับการศึกษาตามโบราณราชประเพณี

นอกจากนั้น ทรงเห็นว่าประเทศขาดแคลนกำลังคนที่จะปรับปรุงประเทศให้ทันสมัย จำเป็นต้องสร้างคนรุ่นใหม่ที่มีความรู้ความสามารถเข้ามารับราชการในหน้าที่สำคัญๆ เพื่อนำสังคมไทยและประเทศไปสู่ความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมอารยประเทศ จึงทรงส่งเสริมให้บุตรหลานของขุนนางออกไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ ซึ่งมีทั้งที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ออกค่าใช้จ่ายให้และที่ครอบครัวออกค่าใช้จ่ายส่งไปเอง สำหรับนักเรียนที่บิดามารดาส่งออกไปเอง และได้กลับมารับราชการในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมี 3 คน คือ พระยาอรรคราชวราทร (หวาด

บุนนาค)บุตรเจ้าพระยาอภัยสงครามซึ่งสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ฝากทหารเรืออเมริกันออกไปฝึกหัดวิชาทหารเรือ แต่ได้เรียนเฉพาะภาษา คนที่สอง คือ พระยาอรรคราชวราทร (เนตร) บุตรพระยาสมุทบุรานุรักษ์ ออกไปเล่าเรียนที่สิงคโปร์แล้วกลับเข้ามาถวายตัว และคนที่สาม คือ เจ้าพระยาภาสกรวงศ์ (พร บุนนาค) สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ส่งออกไปเรียนที่อังกฤษถึง 3 ปี

สำหรับนักเรียนที่ทรงพระกรุณาออกค่าใช้จ่ายให้ไปศึกษาต่อต่างประเทศ คณะแรกออกเดินทางไปอังกฤษพร้อมด้วยคณะทูตใน พ.ศ. 2400 มี 2 คน คือ นายทด บุนนาค บุตรพระยามนตรีสุริยวงษ์ (ชุ่ม บุนนาค) และ นายเทศ บุนนาค บุตรเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ ทั้งสองคนนี้ได้รับการฝากฝังให้เข้าศึกษาในโรงเรียนราชวิทยาลัย (Royal College) ณ กรุงลอนดอน แต่ปรากฏว่าเมื่อคณะทูตเดินทางกลับ นักเรียนทั้งสองก็กลับมาด้วยโดยไม่ทราบเหตุผลแน่นอน นอกจากนี้ยังมีนักเรียนอีก 3 คน ซึ่งออกไปศึกษาที่ยุโรป และกลับเข้ามารับราชการในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ เจ้าพระยาสุรวงศ์วัฒนศักดิ์ (โต บุนนาค) บุตรเจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์ (วอน บุนนาค) ได้เล่าเรียนวิชาทหารปืนใหญ่จากอังกฤษ เจ้าพระยาราชานุประพันธ์ (สุดใจ บุนนาค) บุตรเจ้าพระยาภานุวงษ์มหาโกษาธิบดี (ท้วม บุนนาค) ได้ไปเล่าเรียนที่อังกฤษเช่นกัน และหลวงดำรงสุรินทรฤทธิ์ (บิ๋น บุนนาค) บุตรเจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์ ได้ไปเรียนที่ฝรั่งเศส นอกจากนั้นยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ส่งเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) และพระเจ้าลูกเธอกรมหมื่นวิษณุนาถนิภาธร ไปดูงานการปกครองและบำรุงบ้านเมืองแบบอังกฤษที่สิงคโปร์ใน พ.ศ. 2404[1] และส่งข้าราชการออกไปศึกษาวิชาเฉพาะอย่าง เช่น ไปดูงานโรงพิมพ์ และฝึกหัดซ่อมนาฬิกา เป็นต้น

เป็นที่น่าสังเกตว่าบรรดานักเรียนที่ได้ไปศึกษาต่อในต่างประเทศในสมัยนี้เป็นบุตรขุนนางแห่งตระกูล "บุนนาค" แทบทั้งสิ้น แสดงให้เห็นว่าตระกูล "บุนนาค" ในเวลานั้นมีอิทธิพลอย่างมาก อย่างไรก็ตาม บรรดานักเรียนเหล่านี้ต่างเรียนสำเร็จกลับมาเป็นกำลังสำคัญในการสร้างความเจริญแก่บ้านเมืองอย่างใหญ่หลวงทุกคน[2] กิจการใดที่คนไทยยังไม่สามารถปฏิบัติได้ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ทรงว่าจ้างชาวต่างประเทศเข้ามารับราชการเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนบุคคลที่มีความสามารถในวิทยาการที่ทันสมัย ซึ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาประเทศ

กล่าวโดยสรุป การสนับสนุนการศึกษาตามแนวทางตะวันตกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึงแม้ว่าจะยังอยู่ในวงจำกัดคือ อยู่ในหมู่เจ้านายและข้าราชการชั้นสูงเท่านั้น และรัฐบาลยังไม่สามารถจัดตั้ง "โรงเรียน" ที่จัดการศึกษาที่เป็นแบบแผนสำหรับประชาชนได้อย่างกว้างขวางก็ตาม แต่ความสนใจที่จะเรียนรู้วิทยาการแบบตะวันตกได้เริ่มขึ้น ในรัชกาลนี้จึงได้มีการส่งนักเรียนไปศึกษาต่อในต่างประเทศ และนับเป็นครั้งแรกของสมัยรัตนโกสินทร์ซึ่งนักเรียนเหล่านี้

---

[1]ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จฯ กรมพระยา. (2518). *ความทรงจำ*. หน้า 129.

[2]จักรสิน พิเศษสาทร. (2525). "การส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศก่อน พ.ศ.2475 และผลกระทบที่มีต่อประเทศ." ใน *20 ทศวรรษรัตนโกสินทร์*. หน้า 109.

ได้กลับมารับราชการเป็นกำลังสำคัญในการปฏิรูปบ้านเมืองในรัชกาลต่อมา และได้เป็นแนวทางให้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงดำเนินนโยบายสืบต่อจากพระบรมชนกนาถ ในการส่งพระราชโอรสและนักเรียนออกไปศึกษาต่อต่างประเทศในสาขาวิชาการต่างๆ โดยมีจุดประสงค์ที่จะให้เจ้านายและบุคคลเหล่านั้นเรียนรู้วิทยาการที่ทันสมัย เพื่อกลับมาพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าตามแบบตะวันตก

วัตถุประสงค์ของการส่งนักเรียนทุน

วัตถุประสงค์สำคัญในการส่งนักเรียนทุนไปศึกษายังต่างประเทศในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่ละกระทรวงมีข้อแตกต่างกันบ้าง แต่โดยส่วนรวมแล้วเพื่อสนองความต้องการกำลังคนที่มีความสามารถเข้ารับราชการ ทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหาสำคัญ 2 ประการ ที่แต่ละกระทรวงกำลังประสบอยู่ในขณะนั้น[1] กล่าวคือ

ประการที่ 1 ปัญหาการขาดกำลังคนเพื่อเข้ารับราชการแทนชาวต่างประเทศ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแก้ปัญหาที่เกิดจากการสรรหาคนเข้ารับราชการได้ยาก ด้วยการว่าจ้างชาวต่างประเทศเข้ามารับราชการในตำแหน่งนั้นๆ ครั้นงานราชการขยายตัวมากขึ้น ปัญหาดังกล่าวยิ่งทวีมากขึ้นเป็นลำดับ พระองค์ทรงเริ่มว่าจ้างชาวต่างประเทศเข้ารับราชการอย่างจริงจัง ตั้งแต่ พ.ศ. 2416 งานส่วนใดที่ขาดแคลนคน ก็จะโปรดฯ ให้จ้างชาวต่างชาติเข้ารับราชการตั้งแต่ระดับล่าง เช่น เสมียนจนถึงระดับสูงอย่างเช่นที่ปรึกษาประจำกระทรวง และที่ปรึกษาราชการทั่วไป อย่างไรก็ตามการใช้ชาวต่างประเทศทำให้เกิดปัญหาตามมาหลายประการ คือ

1. ปัญหาการขยายอิทธิพลของต่างชาติ ซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับความอยู่รอดของชาติ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักและระมัดระวังเป็นอย่างยิ่งในการที่จะใช้คนเชื้อชาติเดียวกันเข้ารับราชการในกรมกองเดียวกันหลายๆ คน เพราะทรงเห็นว่า "เรื่องการใช้ฝรั่งมาก ที่สำคัญคือชาติเดียวกันทั้งหมด เชิงไม่สู้จะดี ทำให้บังเกิดความริษยาของชาติอื่นมันรวนๆ จะให้เข้าทางผูกขาดกรมนี้เป็นของชาตินั้น กระทรวงนั้น ... เป็นของชาตินี้..."[2] ปัญหาที่เห็นได้ชัดเจนในระยะต่อมา คือ รัฐบาลประเทศต่างๆ พยายามยื่นเงื่อนไขให้ว่าจ้างคนจากชาติของตนเข้ารับราชการในกรมกองต่างๆ ที่ตนต้องการ เพื่อสร้าง "อาณาจักร" ขึ้น

2. ปัญหาเรื่องความซื่อสัตย์และความจงรักภักดี ปรากฏว่าชาวตะวันตกที่เข้ามารับราชการในระยะนั้น นอกจากจะพยายามเข้ามาขยายอิทธิพลของตนบนผืนแผ่นดินไทยเหนือชาติอื่นๆ แล้ว ยังมุ่งเข้ามา "ขุดทอง" ในเมืองไทยอีกด้วย หาได้มีความผูกพันต่อแผ่นดินไทยไม่ ทั้งนี้จะ

---

[1] จักรสิน พิเศษสาทร. (2525). *เล่มเดิม*. หน้า 120.

[2] *พระราชหัตถเลขาและหนังสือกราบบังคมทูลของเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี*, หน้า 145-146 อ้างใน*แหล่งเดิม*. หน้า 121.

เห็นได้จากพระราชปรารภของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานไปยังพระยาวิสุทธิสุริยศักดิ์ เมื่อ พ.ศ. 2441 ตอนหนึ่งว่า " การใช้ฝรั่งนั้นไม่ใช่เป็นการง่าย แลก็รู้ชัดเจนอยู่ในใจด้วยกันว่าเขาเป็นคนต่างชาติต่างภาษา จะซื่อตรงจงรักภักดีอะไรต่อเราหนักหนา ชั่วแต่มาหาทรัพย์กลับไปบ้าน..."[1]

3. ปัญหาเรื่องค่าใช้จ่าย รัฐบาลต้องสิ้นเปลืองงบประมาณสูงมาก เช่น ค่าจ้างนักกฎหมายชาวต่างประเทศ จะต้องเสียเงินปีละ 1,500 ปอนด์ และเพิ่มอีกปีละ 100 ปอนด์ จนถึง 2,000 ปอนด์ต่อปี นอกจากนั้นเมื่อทำงานครบปีแล้ว ยังจะต้องให้ลาพักได้ 2 เดือน โดยไม่ต้องหักเงินเดือน และรัฐบาลยังต้องจ่ายค่าเช่าบ้าน ค่าเดินทางไปกลับยุโรปให้แก่ข้าราชการชาวต่างประเทศเหล่านั้นอีกด้วย ซึ่งนับว่าเป็นภาระแก่รัฐบาลอย่างมาก

4. ชาวต่างประเทศที่ทรงว่าจ้างเข้ามารับราชการนั้น มีจำนวนมากและหลากหลาย กล่าวคือ มาจากหลายชาติ หลายภาษา หลายชนชั้นและระดับการศึกษา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพยายามคัดเลือกและสรรหาคนดีมาใช้ แต่ก็มักประสบปัญหาที่ว่า

> เวลาที่เราขอคนไปในกรมใด กองใด เจ้าของกองเจ้าของกรมมักจะกันคนที่ใช้ได้ดีไว้ปล่อยแต่คนที่เลวๆ ไป เพราะถึงว่าคอเวอนเมนต์จะตั้งใจให้คนดีแก่เรา ก็ไม่รู้ผู้ใดดี ผู้ใดไม่ดี นอกจากสอบถามเจ้าของกรม การที่เป็นเช่นนี้เป็นอยู่ในคนชั้นรองๆ แต่ก็เป็นคนชั้นสำคัญ ซึ่งเขารู้แน่ว่าเราจะให้มาบังคับกรม เช่น มิสเตอร์สเลต ซึ่งมาเป็นเจ้ากรมป่าไม้ เราไม่ได้เจาะจงชื่อออกไป เขาเลือกมาให้ ก็เป็นคนที่ดียิ่ง แต่ก็ต้องมาวิตกวิจารณ์ถึงผู้น้อย...[2]

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงเสนอให้ใช้วิธีตรวจสอบหลักฐานรับรองของผู้สมัครเข้ารับราชการ หรือผู้ที่จะเรียกเข้ารับราชการ เพื่อให้ได้คนที่ดีจริง

ประการที่ 2 ปัญหาเกี่ยวกับการขยายอิทธิพลของชาติตะวันตกในประเทศไทย

ความพยายามที่จะขยายอิทธิพลของประเทศจักรวรรดินิยมตะวันตกในประเทศไทยได้ดำเนินติดต่อกันมาตั้งแต่เริ่มมีความสัมพันธ์ทางการค้า และการทูตซึ่งกันและกัน ไทยทำสนธิสัญญาเบาว์ริงกับอังกฤษใน พ.ศ. 2398 ซึ่งสร้างปัญหาด้านกฎหมายระหว่างรัฐบาลไทยกับคนในบังคับฝรั่งตลอดมา และเป็นปัญหาสำคัญที่ไทยต้องพยายามหาทางแก้ไข กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม จึงกราบบังคมทูลขอพระบรมราชานุญาต ส่งนักเรียนไปศึกษาวิชากฎหมายที่ยุโรปและยังมีกระทรวงอื่นๆ อีกหลายกระทรวงที่ส่งนักเรียนไปศึกษาต่างประเทศเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว แต่หลังจากปัญหาอิทธิพลของต่างชาติในประเทศเริ่มคลี่คลายลง และมีการส่งนักเรียนออกไปบ้างแล้ว วัตถุประสงค์ในการส่งนักเรียนไปศึกษาต่างประเทศจึงเปลี่ยนแปลงไป

---

[1] *พระราชหัตถเลขาและหนังสือกราบบังคมทูลของเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี*, หน้า 145-146. อ้างใน จักรสิน พิเศษสาทร. (2525). *เล่มเดิม*. หน้า 121.

[2] *พระราชหัตถเลขาและหนังสือกราบบังคมทูลของเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี*, หน้า 160-161. อ้างใน*แหล่งเดิม*. หน้า 122.

โดยที่เกือบทุกกระทรวงจะให้เหตุผลเป็นทำนองเดียวกันว่า จำนวนนักเรียนที่จบออกมาในแต่ละปีไม่เพียงพอแก่งานราชการ และการพัฒนาหน่วยงานให้เจริญขึ้น จึงจำเป็นต้องขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตส่งนักเรียนออกไปอีก

การส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศ ระหว่าง พ.ศ. 2411 – 2468

เมื่อเข้าสู่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การส่งนักเรียนไทยไปศึกษาต่อต่างประเทศปรากฏอย่างเด่นชัดหลังจากที่พระองค์เสด็จกลับจากการประพาสสิงคโปร์ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้คัดเลือกหม่อมเจ้าและหม่อมราชวงศ์ที่เยาว์วัยประมาณ 20 คน ไปเล่าเรียนที่โรงเรียนแรฟเฟิลส์ (Raffles) ในสิงคโปร์ เมื่อ พ.ศ. 2414[1] ต่อมาเมื่อทรงตั้งโรงเรียนสอนภาษาอังกฤษขึ้นในพระบรมมหาราชวัง จึงโปรดเกล้าฯ ให้นักเรียนเหล่านี้กลับมาเรียนในกรุงเทพฯ ยกเว้น พระองค์เจ้าปฤษฎางค์ หม่อมเจ้าเจ๊ก นพวงศ์ และ หม่อมราชวงศ์เทวะหนึ่ง สิริวงศ์ (พระยาไชยสุรินทร์) ซึ่งทรงส่งไปเรียนต่อที่ประเทศอังกฤษใน พ.ศ. 2415 นับว่าเป็นนักเรียนหลวงรุ่นแรกของรัชกาลนี้ที่ไปศึกษาต่อในยุโรป[2]

นักเรียนที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศมีทั้งได้รับการสนับสนุนด้านค่าใช้จ่ายจากครอบครัว และได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เป็นการส่วนพระองค์แล้ว ยังมีนักเรียนอีกประเภทหนึ่งที่เรียกว่า นักเรียนทุน ซึ่งหมายถึง นักเรียนที่ส่งออกไปศึกษาในต่างประเทศโดยผ่านการคัดเลือกของกรมหรือกระทรวงตามความต้องการของเจ้าของทุนด้วยวิธีการหลายอย่าง ซึ่งรวมทั้งการสอบคัดเลือกด้วย โดยที่กรมหรือกระทรวงจะตั้งงบประมาณการจัดส่งนักเรียน และขออนุมัติจากกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ เพื่อพระราชทานพระบรมราชานุญาต พร้อมกับนำตัวนักเรียนทุนเข้าถวายตัวเป็นมหาดเล็กในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวหรือสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชตามธรรมเนียมที่เคยปฏิบัติกันมา ขณะศึกษาอยู่ในต่างประเทศนักเรียนทุนจะอยู่ภายใต้การดูแลของผู้ดูแลนักเรียน ซึ่งจะจัดการศึกษาให้ตามความต้องการของเจ้าของทุนต้นสังกัด และเมื่อกลับมาแล้วจะต้องเข้ารับราชการตามกระทรวงหรือกรมซึ่งให้ทุนแก่ตนต่อไป

อย่างไรก็ตาม ปรากฏจากหลักฐานว่าใน พ.ศ. 2432 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตรากฎหมายข้อบังคับสำหรับนักเรียนที่เรียนอยู่ ณ ประเทศในยุโรป และในปี พ.ศ. 2438 กระทรวงธรรมการ (ปัจจุบัน คือ กระทรวงศึกษาธิการ) ได้คัดเลือกส่งนักเรียนไทยไปศึกษาวิชาครู ณ ประเทศอังกฤษ 4 คน คือ นายสนั่น เทพหัสดิน ณ อยุธยา (เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี) นายนกยูง (พระยาสุรินทราชา) นายเหลี่ยม (พระยาโกศะกิจนิเทศ) และ นายโห้ (พระยาเทพศาสตร์สถิตย์) เมื่อศึกษา

---

[1] ละออทอง อัมรินทร์รัตน์. (2522). *การส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศตั้งแต่ พ.ศ.2411 – 2475*. หน้า 62.

[2] ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จฯ กรมพระยา. (2518). *เล่มเดิม*. หน้า 139.

เสร็จแล้วจึงกลับมารับราชการครูชดใช้ทุน บุคคลทั้งสี่นี้ ก็คือ นักเรียนทุนรัฐบาลไทยรุ่นแรกที่อยู่ภายใต้กฎหมายข้อบังคับที่ตราขึ้นไว้ดังกล่าว[1]

วิธีการคัดเลือกนักเรียนทุน

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกนักเรียนทุนกระทรวงต่างๆ ออกไปศึกษาต่อต่างประเทศไว้ว่า

> ประเทศสยามตั้งต้นด้วยการส่งบุตรข้าราชการผู้มีคุณูปการแก่ราชการ ออกไปเรียนวิชา ณ ต่างประเทศ เป็นการให้บำเหน็จแก่บิดาด้วย เป็นเกณฑ์เลือกอย่างดีที่สุดสำหรับสมัยนั้น เพราะหน้าที่ราชการเกี่ยวด้วยตัวบุคคลมาก... ต่อมาเมื่อการศึกษาเจริญขึ้น... จึงได้เปลี่ยนจากเกณฑ์การศึกษา คือ เลือกเอานักเรียนฉลาดและสามารถในการเล่าเรียนมากขึ้นทุกที ไม่เฉพาะว่าต้องเป็นคนนั้นคนนี้ จริงอยู่การเลือกยังไม่เป็นการหยิบยอดในทางการศึกษาเหมือนกันหมด ยังมีการเลือกที่หนักไปทางบุคคลอยู่บ้าง แต่ข้อนี้ก็จะต้องยอมให้ว่า ธรรมดาการเปลี่ยน จะเอากลับหน้ามือเป็นหลังมือนั้นไม่ได้ ต้องค่อยเป็นค่อยไป...[2]

ข้อความดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงหลักในการคัดเลือกนักเรียนออกไปศึกษาในต่างประเทศ นับตั้งแต่เริ่มมีการส่งนักเรียนออกไปตั้งแต่ต้นรัชกาลที่ 5 จนกระทั่งเมื่อมีการส่งนักเรียนทุนกระทรวงต่างๆ ออกไป แต่ละกระทรวงมีวิธีและหลักการในการคัดเลือกที่แตกต่างกัน มีทั้งการใช้ความรู้เป็นเกณฑ์ตัดสิน มีทั้งการใช้วิจารณญาณของเสนาบดีเป็นหลักในการคัดเลือก ซึ่งทำให้การคัดเลือกเน้นหนักไปในทางบุคคลดังเช่นที่เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีกล่าวมาแล้ว

การส่งนักเรียนออกไปศึกษาต่อต่างประเทศขณะนั้นเป็นเรื่องที่อยู่ในดุลยพินิจของเสนาบดีแต่ละกระทรวงที่จะเห็นความสำคัญหรือความจำเป็นของการนี้ และทำความตกลงกับกระทรวงพระคลังมหาสมบัติขอตั้งงบประมาณกำหนดอัตราและจำนวนนักเรียนที่กระทรวงประสงค์เสียก่อน เมื่อจะส่งออกไปจึงขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตและถวายตัวเป็นมหาดเล็กตามธรรมเนียมที่ถือปฏิบัติกันมาเพื่อเป็นการผูกพันว่าจะต้องกลับมารับราชการต่อไป[3] ฉะนั้นวิธีการคัดเลือกจึงขึ้นอยู่กับกระทรวงเป็นสำคัญ แต่ละกระทรวงจะตั้งเกณฑ์การคัดเลือกนักเรียนแตกต่างกันออกไปตามความต้องการ ซึ่งจะรวมถึงความเหมาะสมในหน้าที่ราชการด้วย เช่น กระทรวงการต่างประเทศนั้นจะต้องพิจารณาฐานะของบิดา ชาติตระกูล บุคลิก และความประพฤติของนักเรียนก่อน เนื่องจากมีความจำเป็นต่อราชการของกระทรวงซึ่งจะต้องมีความสัมพันธ์กับชาติอื่นๆ ในทางการทูต[4]

---

[1] สมาคมนักเรียนทุนรัฐบาลไทย. (2537). *100 ปีนักเรียนทุนรัฐบาลไทย*. หน้า 2.

[2] เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี. "การไปศึกษาที่ต่างประเทศ" ใน *ดุสิตสมิต*. หน้า 4-5. อ้างใน ละออทอง อัมรินทร์รัตน์. (2522). *เล่มเดิม*. หน้า 130.

[3] *แหล่งเดิม*. หน้า 159.

[4] *แหล่งเดิม*.

สำหรับการคัดเลือกนักเรียนทุนด้วยวิธีการสอบแข่งขันนั้น นอกเหนือจากทุนเล่าเรียนหลวง ซึ่งเริ่มมีขึ้นเป็นครั้งแรกใน พ.ศ. 2440[1] กระทรวงธรรมการ (นักเรียนทุนกรมศึกษาธิการ) กรมป่าไม้ กรมรถไฟ กรมไปรษณีย์โทรเลข และกระทรวงมหาดไทย ก็ใช้วิธีนี้ด้วย ส่วนกระทรวงอื่นใช้หลายวิธีในการส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศ

เนื่องจากกรมศึกษาธิการ กระทรวงธรรมการ เป็นต้นแบบของการสอบคัดเลือกนักเรียนทุนออกไปศึกษาต่อต่างประเทศ ได้มีการประกาศรับสมัครเข้าสอบแข่งขันโดยเปิดเผยตั้งแต่ พ.ศ. 2440 เป็นต้นมา ในครั้งนั้นปรากฏว่า นายบัว เป็นผู้สอบได้[2] และจากการที่กรมศึกษาธิการเป็นฝ่ายจัดการศึกษา มีโรงเรียนมัธยมชั้นสูง และโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์สังกัดอยู่ในกระทรวง รวมทั้งมีหน้าที่สอบคัดเลือกนักเรียนทุนเล่าเรียนหลวง ทำให้กรมหรือกระทรวงทั้งหลายต่างก็ขอนักเรียนจากกรมศึกษาธิการ ซึ่งมีความรู้ภาษาอังกฤษดี ไปฝึกหัดตามความต้องการของกระทรวงนั้นๆ หรือเข้าศึกษาในโรงเรียนฝึกหัดที่กระทรวงตั้งขึ้นชั่วระยะเวลาหนึ่ง แล้วจึงส่งออกไปต่างประเทศ

การที่กระทรวงหลายแห่งยังไม่ได้ใช้การสอบแข่งขันเป็นเกณฑ์ตัดสินความรู้ของนักเรียนทุนที่จะส่งออกไปต่างประเทศ ในระยะแรกคงเป็นเพราะระดับความรู้ของนักเรียนไทยยังไม่ได้มาตรฐานเท่ากับต่างประเทศ ทั้งในส่วนที่เป็นความรู้ทั่วไปและภาษาต่างประเทศ ถึงแม้จะจบชั้นสูงสุดแล้วก็จะต้องไปเริ่มเรียนใหม่อีก ซึ่งทำให้เกิดความล่าช้าไม่ทันต่อความต้องการของประเทศ ในสมัยต่อมาเนื่องจากยังไม่มีการจัดระเบียบการส่งนักเรียนทุนให้เป็นแบบแผนเดียวกัน ทั้งเมื่อขออนุญาตจากกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ และได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้ว ก็ได้รับพระมหากรุณาโดยตลอด อำนาจในการตัดสินใจจึงขึ้นอยู่กับเสนาบดีเจ้ากระทรวง ซึ่งมักพอใจที่จะให้ทุนแก่ผู้ที่มีความสัมพันธ์เป็นส่วนตัว เพื่อเป็นการตอบแทนความดีความชอบในการปฏิบัติราชการ

วิธีการคัดเลือกนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศในช่วงเวลานี้ จักรสิน พิเศษสาทร ได้สรุปเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า

> ข้อบกพร่องที่เห็นได้ชัดเจนเกี่ยวกับวิธีการคัดเลือกนักเรียนทุนเท่าที่ปฏิบัติกันมา คือ มิได้ให้ความสำคัญแก่ความรู้ของนักเรียนมากนัก นักเรียนที่ส่งออกไปมิได้ผ่านการคัดเลือกตามหลักเกณฑ์ที่ยอมรับกันว่าเป็นวิธีตัดสินความสามารถของบุคคล ทำให้การศึกษาเล่าเรียนของนักเรียนทุนไม่ได้ผลเท่าที่ควร ระดับการศึกษาของนักเรียนที่ส่งออกไปตั้งแต่เริ่มแรก จนถึงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จึงแตกต่างกันมาก อีกประการหนึ่ง กระทรวงต่างๆ มิได้เคร่งครัดกับการที่นักเรียนทุนจะศึกษาจนจบขั้นปริญญาหรือไม่ หากสนใจแต่เพียงว่านักเรียนจะสามารถนำความรู้กลับมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อบ้านเมืองมากน้อยแค่ไหนเป็นสำคัญ นักเรียนบางคนจึงมีเพียงความรู้ทางภาษาติดตัวกลับมาบ้างเท่านั้น...[3]

---

[1]สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.). (2540). *วิวัฒนาการของสำนักงาน ก.พ. พ.ศ. 2471 – 2540*. หน้า 18.

[2]ละออทอง อัมรินทร์รัตน์. (2522). *เล่มเดิม*. หน้า 132.

[3]จักรสิน พิเศษสาทร. (2525). *เล่มเดิม*. หน้า 124.

ส่วนวิชาต่างๆ ที่นักเรียนไปศึกษาในต่างประเทศ มีอยู่หลายสาขา และมีหลายกระทรวงส่งนักเรียนไปศึกษาวิชาที่เหมือนกัน เช่น กระทรวงมหาดไทย กับกระทรวงคมนาคม ต่างก็ส่งนักเรียนไปศึกษาในสาขาวิศวกรรมศาสตร์ หรือกระทรวงศึกษาธิการ กับ กระทรวงกลาโหม ต่างก็ส่งนักเรียนไปเรียนวิชาแพทย์ เป็นต้น แต่สำหรับกระทรวงศึกษาธิการนั้น นับได้ว่ามีการส่งนักเรียนไปศึกษาเกือบทุกสาขา ยกเว้นวิชาการทหารและตำรวจ ส่วนความรู้ทางภาษา เช่น ภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส และ เยอรมัน นับว่าเป็นผลพลอยได้ และจำเป็นที่นักเรียนทุนซึ่งจะไปศึกษายังประเทศไหน จะต้องรู้ภาษาของประเทศนั้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้มาใช้ให้มากที่สุด

ระยะเวลาในการศึกษาเล่าเรียนเป็นอีกประการที่มิได้กำหนดไว้อย่างแน่นอนตั้งแต่เริ่มต้นส่งนักเรียนทุนไปศึกษาต่างประเทศ จนถึง พ.ศ. 2447 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดเกล้าฯ ให้กำหนดเวลาเรียนสำหรับนักเรียนทุนเล่าเรียนหลวงเพียง 3 ปี เพราะทรงเห็นว่า

> การให้ทุนแก่นักเรียนที่สอบไล่สกอลาชิปได้ไปเรียนวิชาต่อไป ปีละ 2 คน นั้น เป็นเครื่องล่อใจให้นักเรียนตั้งใจเล่าเรียน โดยมีความมุ่งหมายสกอลาชิป ซึ่งเป็นทางให้การศึกษาในกรมศึกษาธิการเจริญจริงอยู่ แต่การที่ให้ทุนโดยที่ไม่มีกำหนดปีนั้น เป็นการมากเกินไปเพราะการให้ทุนเล่าเรียนนี้ ก็เพียงแต่เป็นการให้รางวัลเท่านั้น เพราะฉะนั้นควรมีกำหนดให้ทุนเล่าเรียนแต่เพียงคนละ 3 ปี เท่านั้น นอกนั้นให้คงจัดไปตามเดิม...[1]

และให้นักเรียนทุนเล่าเรียนหลวงต้องขอโอนเข้าเป็นนักเรียนทุนกระทรวงใดกระทรวงหนึ่งเพื่อศึกษาต่อจนจบการศึกษา การเลือกเรียนวิชาใดวิชาหนึ่งของนักเรียนทุนเล่าเรียนหลวงจึงจำเป็นต้องเลือกให้สอดคล้องตามความต้องการของแต่ละกระทรวงที่นักเรียนประสงค์จะขอรับทุน อันจะทำให้การขอรับทุนเป็นไปโดยสะดวก ตรงกับความต้องการของกระทรวง อีกทั้งยังเป็นการประหยัดเวลา และงบประมาณของกระทรวงอีกด้วย[2]

การส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศระหว่าง พ.ศ. 2468 – 2475

การจัดส่งนักเรียนทุนไปศึกษาต่อต่างประเทศของกระทรวงต่างๆ มิได้ถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน ทำให้เกิดปัญหาแก่บางกระทรวงที่เริ่มส่งนักเรียนทุนออกไป เพราะไม่ทราบว่าจะถือปฏิบัติตามแนวทางของกระทรวงใด เรื่องนี้กระทรวงศึกษาธิการเคยเสนอความเห็นไว้เมื่อ พ.ศ. 2446 ตอนหนึ่งว่า “ปัญหาเรื่องส่งนักเรียนไปยังประเทศยุโรปก็เป็นปัญหาใหญ่ ซึ่งบัดนี้มีวิธีในราชการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่นๆ ไปมาก เพราะฉะนั้นในการเช่นนี้ จะต้องตั้งเป็นปัญหาเพื่อได้รับ

---

[1] สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5ต.49/48 (ร่าง) หนังสือที่ 9/702 พระราชทานพระยาวุฒิการบดี ลงวันที่13 สิงหาคม ร.ศ.123. อ้างใน จักรสิน พิเศษสาทร. (2525). *เล่มเดิม*. หน้า 124.

[2] สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5ต.40/54 ระเบียบการจัดการนักเรียนสกอลาชิป (ร.ศ.124). อ้างในละออทอง อัมรินทร์รัตน์. (2522). *เล่มเดิม*. หน้า 150.

พระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยอีกอย่างหนึ่งเพื่อตกลงว่าวิธีการส่งนักเรียนควรจะปฏิบัติลงไว้อย่างไร...[1]

แต่ไม่ปรากฏว่า มีการจัดระเบียบในเรื่องนี้แต่อย่างใด และกระทรวงต่างๆ ก็มิได้จัดส่งนักเรียนทุนของตนออกไปศึกษาต่ออย่างสม่ำเสมอ หลายกระทรวงเมื่อต้องการคนที่มีความรู้ความสามารถเข้ารับราชการก็ใช้วิธียืมตัวข้าราชการ ที่สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศจากกระทรวงอื่น เป็นเหตุให้กระทรวงนั้นๆ ขาดแคลนข้าราชการที่มีความสามารถ กระทรวงต่างๆ จึงต้องขอเพิ่มจำนวนนักเรียนที่จะส่งไปศึกษายังต่างประเทศมากขึ้น ยังผลให้จำนวนนักเรียนในต่างประเทศเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ใน พ.ศ. 2466 มีจำนวนถึง 304 คน[2]

การส่งนักเรียนไปศึกษาต่างประเทศจำนวนมากเช่นนี้ทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณแผ่นดินเป็นอันมาก เนื่องจากนักเรียนแต่ละคนต้องใช้จ่ายเงินถึงเดือนละ 300 – 350 บาท ประกอบกับในระยะหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำแทบทั่วโลก ภาวะการเงินของไทยเริ่มไม่มั่นคง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แต่งตั้งคณะกรรมการองคมนตรีขึ้นตรวจจัดงบประมาณในการรับ-จ่ายเงินแผ่นดินใน พ.ศ. 2466 คณะกรรมการดังกล่าวได้เสนอให้งดส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไปต่างประเทศเป็นการชั่วคราว ยกเว้นทุนเล่าเรียนหลวงยังคงให้ดำเนินการจัดส่งต่อไป

ใน พ.ศ. 2468 ได้มีการแต่งตั้ง “คณะกรรมการจัดส่งนักเรียนหลวงไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ” เพื่อกำหนดระเบียบปฏิบัติในเรื่องนี้ให้เป็นแบบแผน มีพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าไตรทศประพันธ์ เป็นประธานกรรมการ[3] การประชุมพิจารณาเรื่องดังกล่าวของกรรมการชุดนี้สมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนสงขลานครินทร์ได้ทรงเข้าร่วมประชุมด้วย และพระราชทานพระดำริที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดระเบียบใหม่ในครั้งนี้เป็นอย่างมาก คณะกรรมการดังกล่าวได้พิจารณาอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับปัญหานักเรียนในต่างประเทศ และได้ถวายความเห็นต่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเพื่อให้ทรงมีพระบรมราชวินิจฉัย เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2469 โดยสรุปประเด็นเกี่ยวกับการจัดนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศได้ดังนี้ คือ

1. ประเภทนักเรียน แบ่งเป็น 3 ประเภท ประเภทแรก คือ นักเรียนชั้นผู้ใหญ่ เรียนจบมหาวิทยาลัย[4] หรือโรงเรียนชั้นสูงในเมืองไทยแล้ว รัฐบาลต้องการส่งนักเรียนประเภทนี้ไปมากที่สุดเพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายและสามารถกลับมารับราชการได้เร็วกว่านักเรียนประเภทอื่น ประเภทที่ 2 นักเรียนชั้นกลาง คือ อายุไม่เกิน 18 ปี ซึ่งจะต้องส่งออกไป เพราะการศึกษาในเมืองไทยยัง

---

[1]สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5ค.5.9/18 งบประมาณ ศก 122 (4-9 พฤษภาคม ร.ศ.122). อ้างในจักรสิน พิเศษสาทร. (2525). *เล่มเดิม*. หน้า 125.

[2]*F.O.371/10350, Siamese Students Aboard,* April 18, 1924-May 19, 1924. อ้างใน *แหล่งเดิม*.

[3]*แหล่งเดิม*.

[4]จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก่อตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2459.

ไม่เจริญพอ และนักเรียนชั้นเด็ก คือ อายุไม่เกิน 13 ปี เพราะมีบางกระทรวงต้องการผู้ที่รู้ภาษาต่างประเทศเป็นอย่างดี จึงต้องส่งไปเรียนตั้งแต่ชั้นต้น

นอกจากนี้ยังมีนักเรียนพิเศษ[1] ซึ่งโปรดเกล้าฯ ให้ส่งออกไปตั้งแต่ยังเล็กๆ ให้อยู่ในความดูแลของกระทรวงการต่างประเทศ ส่วนให้นักเรียนทุนเล่าเรียนหลวงซึ่งจะรับราชการหรือไม่ก็ได้ ให้ขยายเวลาเรียนจาก 3 ปี เป็น 5 ปี[2] เพราะระยะเวลาเพียง 3 ปีที่กำหนดไว้นั้น ไม่เคยปรากฏว่ามีผู้เรียนสำเร็จ

2. หลักการคัดเลือกนักเรียน นักเรียนชั้นเด็กและชั้นกลางต้องสอบแข่งขัน ชั้นเด็กนั้น การสอบเทียบได้กับชั้นมัธยม 3 ชั้นกลางเทียบได้กับการสอบเข้ามหาวิทยาลัยในต่างประเทศและต้องได้คะแนนไม่น้อยกว่า 65 เปอร์เซ็นต์ นอกจากนี้ยังพิจารณาถึงภูมิหลังของครอบครัว ฐานะของพ่อแม่ ความสมบูรณ์ของร่างกาย และเชื้อสายของตระกูล ตลอดจนนิสัย กิริยามารยาท และความประพฤติ ส่วนนักเรียนชั้นผู้ใหญ่ใช้วิธีคัดเลือกโดยถือคะแนนสอบไล่เป็นเกณฑ์ และยังพิจารณาคุณสมบัติต่างๆ เช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ดี วิธีการคัดเลือกนักเรียนของกระทรวงต่างๆ อาจสรุปได้ตามพระดำริของสมเด็จพระพี่ยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนสงขลานครินทร์ ที่เสนอต่อคณะกรรมการจัดส่งนักเรียนหลวงออกไปศึกษาวิชาต่างประเทศเมื่อ พ.ศ. 2469 โดยมีอยู่ 5 วิธี คือ[3]

1. โดยการสอบไล่แข่งขัน เช่น นักเรียนทุนเล่าเรียนหลวงและนักเรียนกรมรถไฟ

2. โดยพิจารณาคุณความดีหรือความสามารถของนักเรียนเอง เช่น ข้าราชการที่ส่งออกไปเรียนเพิ่มเติม หรือเนติบัณฑิตที่กระทรวงยุติธรรมส่งให้ไปศึกษาต่อ

3. โดยพิจารณาจากความดีความชอบของบิดามารดาญาติพี่น้อง เช่น ผู้ที่เป็นพระบรมวงศานุวงศ์ และบุตรหลานข้าราชการผู้ใหญ่

4. โดยการจัดส่งออกไปด้วยความเกื้อกูลจากผู้ใหญ่ เพราะความชอบพอรักใคร่เป็นส่วนตัว

5. โดยการออกไปศึกษาต่อต่างประเทศเองแล้วขอโอนเป็นนักเรียนทุนรัฐบาลภายหลัง

3. เจ้าหน้าที่คัดเลือกนักเรียน ให้ตั้งคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ทำหน้าที่คัดเลือกและเป็นผู้ดูแลการส่งนักเรียนฝ่ายพลเรือนไปศึกษาต่อต่างประเทศ โดยตกลงกับแต่ละกระทรวงว่า

---

[1]นักเรียนพิเศษ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจะเป็นพระเจ้าหลานเธอในพระเจ้าน้องยาเธอและพระเจ้าลูกยาเธอองค์โต และพระราชวงศ์ชั้นสูง เป็นส่วนใหญ่ ส่วนการส่งนักเรียนพิเศษในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจะพระราชทานแก่พระราชวงศ์บ้าง แต่ส่วนใหญ่จะพระราชทานแก่ข้าราชบริพารที่ใกล้ชิดและบุตรหลานมหาดเล็กในพระองค์.

[2]ละออทอง อัมรินทร์รัตน์. (2522). *เล่มเดิม*. หน้า 170.

[3]สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. สบ.2.42/18 (สำเนารายงานการประชุมกรรมการจัดส่งนักเรียนหลวงไปศึกษาวิชา ณ เมืองต่างประเทศ วันที่ 21 เมษายน พ.ศ.2469. อ้างใน จักรสิน พิเศษสาทร. (2525). *เล่มเดิม*. หน้า 123.

ต้องการส่งนักเรียนประเภทใด จำนวนกี่คน เพื่อจัดการรับสมัครและจัดสอบ นอกจากนั้นยังมีหน้าที่ตกลงเรื่องงบประมาณกับกระทรวงพระคลังฯ พร้อมทั้งจัดการศึกษาให้แก่นักเรียน ตลอดจนจำหน่ายและแลกเปลี่ยนนักเรียนระหว่างกระทรวงต่างๆ อีกด้วย[1]

4. ผู้ดูแลนักเรียนในต่างประเทศ ให้อัครราชทูตที่เคยเล่าเรียนและสอบได้ปริญญาจากต่างประเทศที่เคยทำงานรับผิดชอบในเมืองไทยมาแล้ว เช่น หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ เป็นผู้ดูแลทั่วไป และให้มีผู้ช่วยเป็นชาวเมืองนั้นๆ การตั้งผู้ดูแลให้ใช้วิธีทำสัญญา และผู้นั้นต้องได้รับความไว้วางใจอย่างเต็มที่ ต้องปฏิบัติต่อนักเรียนอย่างเที่ยงธรรม และเสมอภาคกันทุกคน มีความประพฤติน่าเลื่อมใส ฯลฯ

การส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศก่อน พ.ศ. 2475 นั้น วิธีการคัดเลือกได้ให้อำนาจแก่เสนาบดีเป็นผู้ตัดสินใจ การคัดเลือกตั้งอยู่บนฐานของความสนิทสนมส่วนตัวระหว่างเสนาบดีกับบิดาหรือญาติผู้ใหญ่ของนักเรียน ซึ่งเป็นระบบอุปถัมภ์ ระหว่างขุนนางตระกูลใหญ่ๆ แทนการพิจารณาจากความรู้ ความสามารถของนักเรียน ทำให้นักเรียนที่ประสงค์จะออกไปศึกษาต่างประเทศมีโอกาสไม่เท่าเทียมกัน และไม่ได้นักเรียนที่มีความสามารถอย่างแท้จริง[2] จนกระทั่งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการแต่งตั้งคณะกรรมการกลางสำหรับรักษาระเบียบข้าราชการพลเรือนขึ้นเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2470[3] ประกอบด้วย

1. มหาอำมาตย์เอก พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ เป็น นายกกรรมการ
2. พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าศุภโยคเกษม เป็น กรรมการ
3. พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าธานีนิวัต เป็น กรรมการ
4. เจ้าพระยาพิชัยญาติ เป็น กรรมการ
5. พระยาสารศาสตร์ศิริลักษณ์ เป็น กรรมการ
6. หลวงสุขุมนัยประดิษฐ เป็น เลขานุการ

คณะกรรมการมีหน้าที่ดำเนินการรักษาพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในการจัดการสอบเพื่อเลือกสรรผู้สมัครเข้ารับราชการพลเรือน และจัดการศึกษาของนักเรียนหลวงฝ่ายพลเรือนที่ส่งไปศึกษาวิชาในต่างประเทศ กรรมการชุดนี้จึงได้พิจารณาแก้ไขร่างพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน ร่างกฎข้อบังคับและหลักสูตรการสอบเพื่อเลือกสรรผู้สมัครเข้ารับราชการพลเรือน และจัดการศึกษาของนักเรียนหลวงฝ่ายพลเรือนที่ส่งไปศึกษาวิชาในต่างประเทศ เมื่อกรรมการชุดนี้พิจารณาแก้ไขร่างพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน ร่างกฎข้อบังคับและหลักสูตรการสอบเพื่อเลือกสรรผู้สมัครเข้ารับราชการพลเรือนเสร็จก็ได้ทูลเกล้าฯ ถวายให้ทรง

---

[1] ละออทอง อัมรินทร์รัตน์. (2522). *เล่มเดิม*. หน้า 171.

[2] จักรสิน พิเศษสาทร. (2525). *เล่มเดิม*. หน้า 127.

[3] สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2540). *วิวัฒนาการของสำนักงาน ก.พ. พ.ศ.2471-2540*. หน้า 9.

พิจารณา หลังจากได้มีการพิจารณาแก้ไขในที่ประชุมเสนาบดีหลายครั้ง ก็ได้มีการประกาศพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2471 เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2471 ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2472 โดยมีคณะกรรมการรักษาพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนซึ่งเรียกย่อๆ ว่า "ก.ร.พ." เป็นผู้รักษาการและดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ สำหรับการแต่งตั้งคณะกรรมการ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะกรรมการ หรือ ก.ร.พ. ตามพระราชบัญญัตินี้ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2471 ประกอบด้วย[1]

1. มหาอำมาตย์เอก พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ เป็น นายกกรรมการ
2. จอมพลสมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต เป็น กรรมการ
3. เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ(มหาอำมาตย์เอกพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศุภโยคเกษม) เป็น กรรมการ
4. เสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศ(มหาอำมาตย์เอกพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าไตรทศประพันธ์) เป็น กรรมการ
5. เสนาบดีกระทรวงธรรมการ (มหาอำมาตย์เอก พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าธานีนิวัต) เป็น กรรมการ

ในส่วนของการส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศ ก.ร.พ. จะทำหน้าที่จัดการศึกษาของนักเรียนทุนหลวงฝ่ายพลเรือนในต่างประเทศ ซึ่งตามนัยของพระราชบัญญัติดังกล่าว หน้าที่จัดการสอบคัดเลือกนักเรียนเพื่อส่งไปศึกษาวิชาในต่างประเทศซึ่งกระทรวงต่างๆ เคยแยกกันดำเนินการ คือ กระทรวงธรรมการเคยทำหน้าที่ควบคุมด้านการศึกษา กระทรวงการต่างประเทศเคยทำหน้าที่ดูแลทุกข์สุขของนักเรียน และกระทรวงการคลังเคยทำหน้าที่เกี่ยวกับการเงิน มาบัดนี้ได้เปลี่ยนให้ ก.ร.พ. เป็นผู้รับผิดชอบทั้งสิ้น

แม้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดส่งนักเรียนหลวงไปศึกษาวิชา ณ เมืองต่างประเทศ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2471 อย่างไรก็ดีระหว่าง พ.ศ. 2470 – 2475 ผู้วิจัยไม่พบหลักฐานว่ากรรมการชุดดังกล่าวได้ดำเนินการคัดเลือกนักเรียนส่งไปศึกษาต่อต่างประเทศแต่ประการใด

ปัญหาของการส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศ ระหว่าง พ.ศ. 2394 – 2475

การส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศตั้งแต่เริ่มแรกจนถึง พ.ศ. 2475 ประสบปัญหาต่างๆ หลายประการ ซึ่งก่อให้เกิดผลเสียต่อประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนี้

ปัญหาและผลจากวิธีการคัดเลือก

วิธีการคัดเลือกนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศในช่วงแรก ได้ให้อำนาจแก่เสนาบดีเป็นผู้ตัดสินใจ เพราะการคัดเลือกตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสนิทสนมส่วนตัวระหว่างเสนาบดีกับบิดาหรือญาติผู้ใหญ่ของนักเรียน ซึ่งเป็นระบบอุปถัมภ์ ระหว่างขุนนางตระกูลใหญ่ๆ แทนการพิจารณา

---

[1] สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2540). *เล่มเดิม*. หน้า 9-10.

จากความรู้ความสามารถของนักเรียน วิธีการดังกล่าวดำเนินมาจนถึง พ.ศ. 2468 ทำให้นักเรียนที่ประสงค์จะออกไปศึกษาต่างประเทศมีโอกาสไม่เท่าเทียมกัน และไม่ได้นักเรียนที่มีความสามารถอย่างแท้จริง นักเรียนที่ได้รับการคัดเลือกมีความรู้ไม่ได้มาตรฐาน ทำให้ต้องใช้เวลาศึกษาและสิ้นเปลืองเงินแผ่นดินมากขึ้น

การคัดเลือกนักเรียนอีกวิธีหนึ่งซึ่งเป็นที่นิยมของกระทรวงต่างๆ มาก คือ การรับโอน ซึ่งวิธีนี้จะดำเนินไปได้โดยสะดวก หากผู้ปกครองของนักเรียนกับเสนาบดีมีความคุ้นเคยกันมาก แต่นักเรียนเหล่านี้บางคนนอกจากจะมีปัญหาในการเรียนแล้ว มักจะมีปัญหาด้านความประพฤติส่วนตัวอีกด้วย

ปัญหาด้านความประพฤติของนักเรียน

ความประพฤติของนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในต่างประเทศมีความสำคัญที่จะทำให้การเล่าเรียนประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวได้ นอกเหนือไปจากระดับสติปัญญาและความเอาใจใส่ของนักเรียนเอง ความประพฤติที่เสียหายของนักเรียนในต่างประเทศ ก็อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อการเล่าเรียนและต่อชื่อเสียงของประเทศอย่างมาก ได้แก่ การลักเล็กขโมยน้อย สร้างหนี้สิน การเที่ยวเสเพล และไม่เชื่อฟังผู้ดูแล ตลอดจนการสมรสกับชาวยุโรปโดยไม่ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต ซึ่งแต่ละครั้งจะมีการลงโทษที่แตกต่างกันออกไป เช่น ถูกงดค่าเล่าเรียน ถูกเรียกตัวกลับ จนถึงถูกออกจากราชการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเห็นและการตัดสินใจของราชทูตผู้ดูแลนักเรียน หรือเจ้ากระทรวง เช่น ในกรณีของนายเต็มนักเรียนที่ฝรั่งเศส ซึ่งนอกจากจะไม่เอาใจใส่ต่อการศึกษาแล้ว ยังไม่เชื่อฟังผู้ปกครองอีกด้วย จึงถูกเรียกตัวกลับเมื่อ พ.ศ. 2457[1]

ปัญหาจากผู้ดูแลนักเรียนและราชทูต

ปัญหานี้เกิดจากการให้การปฏิบัติต่อนักเรียนแต่ละคนไม่ทัดเทียมกัน ทำให้เกิดความบาดหมางระหว่างนักเรียนกับผู้ดูแลหรือราชทูตบ่อยครั้ง และมักเกิดขึ้นเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยรัชกาลที่ 6 ซึ่งผู้ดูแลนักเรียนเป็นข้าราชการกรมศึกษาธิการ ประเด็นสำคัญของความขัดแย้ง คือ เรื่องการจ่ายเงิน นักเรียนในแต่ละประเทศได้รับเงินไม่เท่ากัน เป็นเหตุให้มีการร้องทุกข์และร้องเรียนผ่านสื่อมวลชนอยู่เสมอ จนกระทั่งรัฐบาลไทยต้องกำหนดแนวทางในการใช้จ่ายเงินของนักเรียนเสียใหม่ใน พ.ศ. 2470 เช่น ให้จ่ายเงินค่าใช้สอยเป็นเงินท้องถิ่น ให้จ่ายตามประเภทของนักเรียน ให้เพิ่มหรือลดจำนวนเงินตามอัตราค่าครองชีพที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละเมือง ฯลฯ

เรื่องการดูแลและปฏิบัติต่อนักเรียน ก่อน พ.ศ. 2444 มีการร้องทุกข์ว่าผู้ดูแลไม่เอาใจใส่ต่อการเล่าเรียนของนักเรียน ภายหลังจากกรมศึกษาธิการรับผิดชอบดูแลนักเรียนในต่างประเทศ ปัญหานี้กลับทวีมากขึ้น เนื่องจากผู้ดูแลมักเกรงบารมีของผู้ปกครองของนักเรียนซึ่งได้รับการฝากฝังมาเป็นพิเศษ ในกรณีนี้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระดำริว่า

---

[1]ละออทอง อมรินทร์รัตน์. (2522). *เล่มเดิม*. หน้า 184.

”การฝากฝังนี้แหละทำให้เกิดเรื่องยุ่ง ทำให้นักเรียนไม่พอใจ โดยหาว่า ถ้านักเรียนคนไหนมีคนสำคัญฝากฝัง ก็ได้รับอุปการะมาก และเป็นบ่อเกิดแห่งความลำเอียงต่างๆ ถ้าจะไม่ให้นักเรียนบ่นและจะให้ความเสมอภาคแก่นักเรียนของรัฐบาลแล้ว ต้องเลิกการฝากฝังกันเสียที...”[1]

การส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศ มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศให้ทันสมัย ความมุ่งหมายสำคัญของการส่งนักเรียนไปศึกษาต่อในระยะแรกนั้นเพื่อสนองความต้องการกำลังคน เนื่องจากมีการปรับปรุงและขยายหน่วยราชการเพิ่มขึ้น จึงขาดแคลนคนที่มีความรู้ความสามารถเข้ารับราชการเป็นอย่างมาก เป็นเหตุให้รัฐบาลต้องจ้างชาวต่างประเทศเข้ามาทำหน้าที่ในตำแหน่งที่คนไทยยังไม่มีความรู้ แต่ผลเสียที่ตามมาคือ เป็นการเปิดโอกาสและช่องว่างให้ชาวต่างชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกจักรวรรดินิยมตะวันตก เข้ามาขยายอิทธิพลทางการเมือง ซึ่งเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของชาติเป็นอย่างยิ่ง การส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศในระยะต่อมา จึงมุ่งแก้ปัญหาในเรื่องต้องการให้นักเรียนกลับมารับราชการแทนตำแหน่งของชาวตะวันตก

ความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงประเทศให้ทันสมัย แต่ขาดแคลนกำลังคนที่มีความรู้ความสามารถ เป็นเหตุให้การส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศต้องดำเนินการอย่างเร่งรีบ จนขาดนโยบายที่แน่นอน ปราศจากการวางแผนและตั้งเป้าหมายอย่างชัดเจนและเหมาะสม แนวปฏิบัติของกระทรวงต่างๆ ส่วนใหญ่ คือ เสนาบดีมีอำนาจสิทธิขาดในการคัดเลือกนักเรียนโดยปราศจากหลักเกณฑ์การคัดเลือกที่แน่นอน การให้อำนาจสิทธิขาดแก่เสนาบดีในการคัดเลือกนักเรียนเช่นนี้สอดคล้องกับระบบอุปถัมภ์ เพราะการพิจารณาของเสนาบดีมักตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความสัมพันธ์ส่วนตัว มากกว่าที่จะคำนึงถึงพื้นฐานความรู้ความสามารถของนักเรียน ดังนั้น การส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศนับตั้งแต่เริ่มแรกจนถึง พ.ศ. 2468 นั้น จึงมิได้มีการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างหรือหลักการส่งนักเรียนไปศึกษาต่อมากนัก เพียงเปลี่ยนผู้มีอำนาจในการคัดเลือกจากพระมหากษัตริย์เป็นเสนาบดีเท่านั้น ปัญหาต่างๆ ของการส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศจึงขึ้นอยู่กับการใช้อำนาจในการคัดเลือกด้วยความเที่ยงธรรมของเสนาบดีเป็นหลักสำคัญ การส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศดำเนินต่อมาจนกระทั่งเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดส่งนักเรียนหลวงไปศึกษาวิชา ณ เมืองต่างประเทศ เพื่อพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนทุนอย่างจริงจังใน พ.ศ. 2468 ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว คณะกรรมการดังกล่าวได้เสนอให้กรรมการรักษาพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนที่จัดตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2470 รับหน้าที่ในการจัดส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศโดยตรง แทนกระทรวงฝ่ายพลเรือนทั้งหลาย อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการ

---

[1]สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. กษ.(ใหม่) แผนกกองเลขานุการแฟ้มที่ 11 เรื่องที่ 137 หนังสือที่ 60/24213จอมพลเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธ์ ถึงพระองค์เจ้าไตรทศประพันธ์ ลงวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2469. อ้างใน จักรสิน พิเศษสาทร. (2525). *เล่มเดิม*. หน้า 129.

ดังกล่าวก็มิได้จัดส่งนักเรียนออกไปแต่อย่างใด จนกระทั่งเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองขึ้นใน พ.ศ. 2475

ส่วนงบประมาณที่ใช้ในการส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศในช่วง พ.ศ. 2394 – 2475 นั้น ใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์สำหรับนักเรียนทุนเล่าเรียนหลวง และใช้เงินกระทรวงพระคลังมหาสมบัติสำหรับนักเรียนทุนของกระทรวงต่างๆ ประเทศที่นิยมส่งนักเรียนไปศึกษา คือ ประเทศในยุโรป ซึ่งเป็นประเทศที่มีวิทยาการเจริญก้าวหน้ามากในช่วงนั้น เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมนี เป็นต้น

บทที่ 2
การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 และการส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศระหว่าง พ.ศ. 2476 – 2481

การส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศที่เริ่มขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ดำเนินการมาจนกระทั่งถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ซึ่งจะมีผลกระทบต่อการจัดส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศในเวลาต่อมา เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ส่วนหนึ่งเป็นเพราะนักเรียนที่ได้รับทุนไปศึกษาต่อต่างประเทศก่อน พ.ศ. 2475 มีโอกาสได้พบเห็นรูปแบบการปกครองของตะวันตก ได้รับแนวคิดตลอดจนทฤษฎีทางการเมืองอย่างกว้างขวาง ทำให้แนวความคิดทางการเมืองและวัฒนธรรมของตะวันตกไหล่บ่าเข้ามายังสังคมไทยอย่างรวดเร็ว ประกอบกับการเกิดภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจภายในประเทศอย่างรุนแรง ยังผลให้มีการเคลื่อนไหวทางการเมือง เรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย และในที่สุดได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง

การจัดการศึกษาของไทยก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์มีเหตุการณ์สำคัญที่มีอิทธิพลต่อการปฏิรูปการศึกษาของไทย คือ การคุกคามของประเทศจักรวรรดินิยมตะวันตก พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิรูปการศึกษาตามขนบธรรมเนียมประเพณีโบราณของไทย ซึ่งยังคงขึ้นอยู่กับวัด พระองค์ทรงจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมขึ้นในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม และจารึกโคลงโลกนิติและตำรายาบนกำแพงและเสาในวัดพระเชตุพน[1] แต่การปฏิรูปการศึกษาของไทยสมัยแรกที่สำคัญที่สุดเกิดขึ้นในวัดราชาธิวาส และวัดบวรนิเวศ เมื่อสมเด็จเจ้าฟ้ามงกุฎทรงดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร ใน พ.ศ. 2379[2] วัดบวรนิเวศวิหารได้กลายเป็นศูนย์กลางของการศึกษาเล่าเรียนและการเผยแพร่ความคิดสมัยใหม่แก่เจ้านายขุนนาง ตลอดจนราษฎรธรรมดาสามัญ เนื่องจากสมเด็จเจ้าฟ้ามงกุฎทรงใฝ่พระทัยเล่าเรียนศึกษาหาความรู้ให้กว้างขวางออกไปอยู่เสมอ ทรงศึกษาภาษาอังกฤษ เลข คณิต ภูมิศาสตร์ ดาราศาสตร์ จากมิชชันนารีอเมริกัน ความรู้ใหม่ๆ เหล่านี้พระองค์ทรงเผยแพร่ออกไปโดยปริยายในการแสดงพระธรรมเทศนา เมื่อถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การคุกคามที่รุนแรงขึ้นของจักวรรดินิยมตะวันตก ทำให้ไทยต้องปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงตัวเองทุกวิถีทางในด้านการศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องปฏิรูปเพื่อให้สามารถผลิตข้าราชการออกมาให้เพียงพอ และ

---

[1] เตช บุนนาค. (2512). ประมวลเหตุการณ์สำคัญที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาของไทยระหว่าง พ.ศ. 2367 – 2459. ใน *บทเรียนจากการจัดการศึกษาในรอบร้อยปีที่ผ่านมา*. หน้า 5.

[2] *แหล่งเดิม*. หน้า 6.

ในการนี้จะพึ่งพาอาศัยการศึกษาในวัดแต่เพียงอย่างเดียวไม่ได้ ในปี พ.ศ. 2414 พระองค์จึงจัดตั้งสถาบันการศึกษาขึ้น เรียกว่า “โรงเรียนหลวง”[1] นับว่าเป็นการก้าวออกไปจากขอบเขตของวงการศึกษาตามธรรมเนียมไทยโบราณ นอกจากนี้ยังทรงตั้งโรงเรียนสอนภาษาอังกฤษ โรงเรียนทหารมหาดเล็ก และขยายเป็นโรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ การปฏิรูปการศึกษาเมื่อสิ้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นการจัดการศึกษาให้เข้าระเบียบแบบแผน มีจุดมุ่งหมายกว้างขวางกว่าเดิม และให้เผยแพร่ออกไปทั่วประเทศ

ต่อมาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว การคุกคามของจักรวรรดินิยมตะวันตกผ่อนคลายลง แต่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ยังคงขยายการศึกษาให้กว้างขวางออกไป และมีการวางโครงสร้างการศึกษาใหม่ใน พ.ศ. 2456[2] เพื่อให้ประชาชนได้รับการศึกษาในระดับอุดมศึกษา การจัดตั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจึงเกิดขึ้น เพื่อช่วยสานต่อจุดมุ่งหมายของการศึกษาให้เต็มระเบียบแบบแผน ต่อมาใน พ.ศ. 2464 ได้มีพระราชบัญญัติประถมศึกษาขึ้นเป็นครั้งแรก เพื่อให้ราษฎรได้รับการศึกษาภาคบังคับ และใช้มาจนกระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 การศึกษาของไทยในช่วงระยะนี้ถึงแม้จะมีการปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้การศึกษากว้างขวางออกไป แต่บทบาทในจัดการศึกษาส่วนใหญ่ยังเป็นเรื่องของพระมหากษัตริย์และบุคคลชั้นสูง ไม่ใช่เรื่องของพลเมืองทั่วไป

การจัดการศึกษาของไทยภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

เมื่อประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 การเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งนี้มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา ทั้งนี้เพราะเมื่อสภาพทางการเมืองเปลี่ยนแปลงไปย่อมมีผลให้จุดประสงค์และแนวทางในการจัดการศึกษาเปลี่ยนแปลงไปด้วย การศึกษาในช่วงนี้จึงเป็นเรื่องสำคัญ เพราะเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อของการเชื่อมโยงการศึกษาในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์กับการศึกษาในยุคประชาธิปไตย

การกำหนดนโยบายในการจัดการศึกษาในระยะนี้ปรากฏชัดเจนจากประกาศคณะราษฎรฉบับที่ 1 ในหลักประการที่ 6 ที่ว่า “จะต้องให้การศึกษาเต็มที่แก่ราษฎร...”[3] นอกจากนั้นในรัฐธรรมนูญฉบับถาวร 10 ธันวาคม 2475 ที่ว่า “เมื่อรัฐธรรมนูญใช้ครบ 10 ปีแล้ว ราษฎรจะมีความรู้

---

[1] เตช บุนนาค. (2512). *เล่มเดิม*. หน้า 8.

[2] *แหล่งเดิม*. หน้า 11.

[3] ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ขัตติยา กรรณสูต. (2518). *เอกสารการเมือง-การปกครองของไทย พ.ศ. 2417-2477*. หน้า 211.

อ่านออกเขียนได้ถึง 50%..."[1] และมีอยู่ในแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2475 และ พ.ศ. 2479[2] ซึ่งมีสาระสำคัญ คือ "ให้พลเมืองทุกคนได้รับการศึกษาพอเหมาะกับอัตภาพของตน พอสมควรแก่ภูมิปัญญาและทุนทรัพย์ ให้กุลบุตร กุลธิดาได้รับการศึกษาทั้งสามัญศึกษาและวิสามัญศึกษาตามที่กำหนดไว้ตามภูมิปัญญาและทุนทรัพย์..."[3]

การจัดการศึกษาในระยะหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ได้ยึดถือนโยบายของคณะราษฎรเป็นสำคัญ โดยรัฐบาลถือเป็นหน้าที่สำคัญที่จะต้องจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนทุกคน พร้อมทั้งปรับปรุงคุณภาพของการประถมศึกษาให้สูงยิ่งขึ้น และเน้นนโยบายที่จะขยายจำนวนผู้เรียนให้แพร่หลาย และปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในทุกระดับให้ดีขึ้น

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ได้มีการเปลี่ยนแปลงระเบียบข้าราชการพลเรือนให้เข้ารูปตามระบอบการปกครองใหม่ เป็นพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2476 ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2477 ซึ่งเป็นวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ซึ่งเรียกโดยย่อว่า "ก.พ." ได้เกิดขึ้นแทนคณะกรรมการรักษาพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน หรือ ก.ร.พ. และ ก.พ. ตามรูปใหม่นี้ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี เป็นประธาน กับกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่น้อยกว่า 5 คน แต่ไม่เกิน 7 คน ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งขึ้นด้วยความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎร กับให้รัฐมนตรีว่าการแห่งกระทรวงที่มีเรื่องเข้าสู่ที่ประชุมพิจารณาของ ก.พ. เข้าร่วมประชุมเป็นกรรมการด้วย[4]

ตั้งแต่เริ่มใช้พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2476 เป็นต้นมา ก.พ. ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี เป็นประธาน กับกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งชุดแรก ในวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2477[5] ประกอบด้วย

1. หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ
2. หม่อมเจ้าสกลวรรณากร วรวรรณ
3. เจ้าพระยายมราช

---

[1]ศักดิ์ชัย นิรัญทวี. (2528). สัมภาษณ์นายเกรียง กีรติกร อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2517-2518. ใน *บทเรียนจากการจัดการศึกษาไทยในอดีต*. หน้า 118.

[2]กระทรวงศึกษาธิการ. (2504). *ความเป็นมาของแผนการศึกษา*. หน้า 27.

[3]สวัสดิ์ จงกล. (2512). วิวัฒนาการของการจัดรูปการบริหารการศึกษา. ใน *บทเรียนจากการจัดการศึกษา*
ในรอบร้อยปีที่ผ่านมา. หน้า 204.

[4]สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2540). *วิวัฒนาการของสำนักงาน ก.พ. พ.ศ. 2471-2540*.
หน้า 5.

[5]*แหล่งเดิม*. หน้า 42.

4. เจ้าพระยาศรีธรรมาธิเบศ
5. หลวงประดิษฐ์มนูธรรม
6. นายเรือเอก หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์

เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ ก.พ. มีอำนาจหน้าที่ คือ รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2476 กำหนดหลักสูตรและวิธีการสอบแข่งขันเพื่อสรรหาบุคคลเข้ารับราชการ วิธีไต่สวนพิจารณาและอบรมข้าราชการพลเรือน และจัดการศึกษาของนักเรียนรัฐบาลฝ่ายพลเรือนที่ส่งไปเล่าเรียนในต่างประเทศ ซึ่งในที่นี้จะศึกษาเฉพาะบทบาทและหน้าที่ของ ก.พ. ในการจัดการศึกษาของนักเรียนทุนรัฐบาลฝ่ายพลเรือน ที่ส่งไปเล่าเรียนในต่างประเทศเท่านั้น

การเปลี่ยนแปลงวิธีการสอบชิงทุนไปศึกษาต่อต่างประเทศ

เมื่อมีการใช้พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2476 โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และมีการแต่งตั้งกรรมการชุดแรกเมื่อวันที่ 24 เมษายน 2477 ขึ้น การส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือ มีการยกเลิกการสอบชิงทุนคิงส์สกอลาชิปไปศึกษาต่างประเทศ และเปลี่ยนแปลงให้เป็นการสอบชิงทุนไปศึกษาต่อต่างประเทศโดยทุนรัฐบาล หรือ ทุน ก.พ. ขึ้น คุณหญิงมณี สิริวรสาร[1] ซึ่งสอบชิงทุน ก.พ. ในแผนกอักษรศาสตร์ได้ใน พ.ศ. 2478 กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

> การเปลี่ยนแปลงการสอบชิงทุนคิงส์สกอลาชิป (King's Scholarship) รัฐบาลไทยซึ่งมีเจ้าคุณพหลพลพยุหเสนา เป็นนายกรัฐมนตรีในเวลานั้น ได้มีมติเป็นเอกฉันท์ให้ยกเลิกการสอบชิงทุนคิงส์สกอลาชิปไปศึกษาต่างประเทศ และเปลี่ยนแปลงให้เป็นการชิงทุนไปศึกษาต่างประเทศโดยเป็นทุนของ ก.พ. ซึ่งเป็นชื่อย่อของคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน...[2]

การยกเลิกทุนคิงส์สกอลาชิป (King's Scholarship) นั้น นายประวีณ ณ นคร อดีตเลขาธิการ ก.พ. เล่าถึงการเปลี่ยนแปลงนี้ว่า "พ.ศ. 2476 ช่วงการเปลี่ยนแปลงการปกครองเขาตำหนิระบบศักดินา จึงล้มเลิกเสีย..."[3] ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร[4] อดีตนักเรียนทุน

---

[1]คุณหญิงมณี สิริวรสาร นามสกุลเดิม บุนนาค เกิดเมื่อวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2458 เป็นบุตรีพระยาราชานุประพันธ์ (เปีย บุนนาค) และ คุณหญิงดอรีส วิมดั้ม (ราชานุประพันธ์) ได้สอบชิงทุน ก.พ. ในแผนกอักษรศาสตร์ได้ใน พ.ศ. 2478 ไปศึกษาที่มหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด ประเทศอังกฤษ และลาออกก่อนสำเร็จการศึกษาเพื่อสมรสกับพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจิรศักดิ์สุประภาต โอรสบุญธรรมของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อพระองค์เจ้าจิรศักดิ์สุประภาต สิ้นชีพิตักษัย ได้สมรสกับพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาภัสสรวงศ์ และต่อมากับพลตรี นายแพทย์ปชา สิริวรสาร คุณหญิงมณีถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2542.

[2]มณี สิริวรสาร, คุณหญิง. (2535). *ชีวิตเหมือนฝัน*. หน้า 182.

[3]สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2540). *เล่มเดิม*. หน้า 15.

[4]ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร นักเรียนทุนรัฐบาล พ.ศ. 2478 ไปศึกษาระดับปริญญาตรีด้านวิศวกรรมการเกษตร ที่ประเทศฟิลิปปินส์ และระดับปริญญาโท และปริญญาเอก ด้านสถิติ จากมหาวิทยาลัย

รัฐบาล พ.ศ. 2478 และราชบัณฑิต ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการยกเลิกทุนคิงส์สกอลาชิป

โดยให้สัมภาษณ์ว่า "เพื่อต้องการให้ตัดขาดจากระบอบกษัตริย์ เพราะทุนคิงส์ คือ ทุนของพระมหากษัตริย์..."[1] และ ศาสตราจารย์ ดร.สุทัศน์ ยกส้าน[2] นักเรียนทุนรัฐบาลตามความต้องการของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2506 ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องทุนคิงส์สกอลาชิปว่า "การล้มเลิกทุนคิงส์สกอลาชิป เพราะต้องการล้มระบบศักดินา..."[3]

ทุนเล่าเรียนหลวง หรือ "King's Scholarship" ถือกำเนิดขึ้นใน พ.ศ. 2440 เพื่อจัดส่งนักเรียนที่มีผลการเรียนดีไปศึกษาต่อ ณ ประเทศยุโรป ปีละ 2 ทุน และถือเป็นประเพณีปฏิบัติสืบต่อมา แต่ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 การพระราชทานทุนเล่าเรียนหลวงได้ยุติลงชั่วคราว จนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้ทรงรื้อฟื้นทุนเล่าเรียนหลวงขึ้นอีกครั้ง โดย ก.พ. ได้ออกระเบียบว่าด้วยทุนเล่าเรียนหลวง พ.ศ. 2508[4] ทุนเล่าเรียนหลวงจึงได้กลับมาดำเนินการใหม่

ข้อแตกต่างประการสำคัญระหว่างทุนเล่าเรียนหลวงกับทุนรัฐบาล คือ ทุนเล่าเรียนหลวงนั้นพระมหากษัตริย์ทรงให้เป็นรางวัลและเป็นเครื่องจูงใจให้นักเรียนตั้งใจเล่าเรียน โดยไม่มีพระราชประสงค์จะบังคับให้ผู้รับทุนต้องกลับมาทำงานชดใช้ราชการ แม้ในปัจจุบันก็ยังคงรักษาพระราชประสงค์ข้อนี้ไว้ แต่ข้อผูกพันได้เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ เมื่อศึกษาจบแล้วจะต้องกลับประเทศไทย ส่วนจะทำงานหรือประกอบอาชีพอะไรนั้น มิได้บังคับไว้ ซึ่งแตกต่างกับทุนรัฐบาลที่ทำไปเพื่อมุ่งต่อผล คือ ต้องการส่งนักเรียนไปเรียนวิชาที่กำหนดเพื่อให้กลับมารับราชการโดยต้องทำสัญญา

คอร์แนลล์ (Cornell) ประเทศสหรัฐอเมริกา เคยดำรงตำแหน่งนายกราชบัณฑิตยสถาน ปัจจุบันเป็นราชบัณฑิต สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสถาน.

[1]ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร. (2548, 17 มีนาคม). สัมภาษณ์โดยอัจฉรา วรกระมล ที่คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

[2]ศาสตราจารย์ ดร.สุทัศน์ ยกส้าน นักเรียนทุนรัฐบาลไทย ตามความต้องการของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2506 ไปศึกษาระดับปริญญาตรี และปริญญาโท ด้านฟิสิกส์ จากอิมพีเรียล คอลเลจ (Imperial College) ประเทศอังกฤษ และปริญญาเอก ด้านฟิสิกส์ จากมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย [University of California (Riverside)] ประเทศสหรัฐอเมริกา ปัจจุบันเป็น ศาสตราจารย์ระดับ 11 ภาควิชาฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคีสมาชิก สำนักวิทยาศาสตร์ ราชบัณฑิตยสถานและนักเรียนทุนรัฐบาลไทยดีเด่น พ.ศ. 2548.

[3]ศาสตราจารย์ ดร.สุทัศน์ ยกส้าน. (2548, 25 มิถุนายน). สัมภาษณ์โดยอัจฉรา วรกระมล ที่สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

[4]สำนักงาน ก.พ.. (2534). *ระเบียบ มติ ครม. ข้อบังคับ หนังสือเวียน แนวทางปฏิบัติสำหรับนักเรียนทุนรัฐบาล, ทุนเล่าเรียนหลวง*. หน้า 4.

ผูกมัดว่าจะกลับมารับราชการเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 2 เท่าของระยะเวลาที่ไปศึกษาตามระเบียบว่าด้วยการให้ข้าราชการไปศึกษาอบรม และดูงาน ณ ต่างประเทศ[5]

[5] *แหล่งเดิม*.

นโยบายของการส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศ พ.ศ. 2476 – 2481

นโยบายของรัฐบาลในการส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศนั้น ยังคงสืบต่อนโยบายหลักที่ปรากฏไว้ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 คือ

1. ต้องการต่อสู้ทางการทูต เพื่อมิให้เมืองไทยตกเป็นเมืองขึ้นของชาวยุโรป คือ รักษาความเป็นเอกราช เพราะประเทศในยุโรปมักจะยึดประเทศด้อยพัฒนาเป็นเมืองขึ้น เช่น อินเดีย พม่า เวียดนาม ประกอบกับมีชาวต่างประเทศมาติดต่อค้าขายกับไทยมาก จึงจำเป็นต้องรู้ภาษายุโรป เพื่อความเข้าใจที่ดีในด้านการค้าขาย และเพื่อเชื่อมสัมพันธไมตรีต่อกัน และเพื่อเป็นการเตรียมตัวรับสถานการณ์ข้างหน้าอีกด้วย

2. ต้องการเรียนวิชาสมัยใหม่จากชาวยุโรป โดยคัดเลือกจากบุคคลที่มีความตั้งใจเรียนดี มีความประพฤติดี และร่างกายแข็งแรงเพื่อมาพัฒนาบ้านเมือง ในพุทธศาสนาเองก็ได้กล่าวไว้ว่า บุคคลที่มีพหูสูตได้รู้มาก เรียนมาก มีประสบการณ์มาก ย่อมนำความเจริญให้แก่ครอบครัวและบ้านเมืองทุกคน

3. เพื่อเป็นกุศลแก่เด็กไทยทุกคน ไม่เลือกว่ายากดีมีจน เพื่อนำความรู้มาประกอบอาชีพส่วนตัว และช่วยเหลือประเทศชาติ[1]

สำหรับนโยบายข้อ 2 และ 3 นั้น เป็นพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ภายในเวลาต่อมารัฐบาลก็ยังดำรงนโยบายทั้ง 3 ข้อนี้อยู่ เพียงแต่วิธีการคัดสรรคนเท่านั้นที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะความจำเป็นในการศึกษาวิชาสมัยใหม่ และการมีความรู้ความเชี่ยวชาญเรื่องภาษาอังกฤษยังมีความจำเป็น และมีความสำคัญมาก ส่วนการคัดเลือกคนก็เน้นคนที่มีความประพฤติดีและมีความสามารถในหน้าที่การงานเป็นอย่างดี และวิชาที่จะศึกษาเพิ่มเติมนั้น จะต้องเป็นประโยชน์แก่หน้าที่ราชการ[2] เป็นหลักเกณฑ์สำคัญ

วิธีการคัดเลือกนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศ

การคัดเลือกนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศของสำนักงาน ก.พ. นั้น หลักเกณฑ์ในการสอบซึ่งเปลี่ยนแปลงไปจากสมัยก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 อย่างมาก คุณหญิงมณี สิริวรสาร เล่าถึงหลักเกณฑ์นี้ไว้หนังสือ *ชีวิตเหมือนฝัน* ว่า

> มีกฎเกณฑ์ว่า ในปีนี้ (พ.ศ. 2478) รัฐบาลให้ทุนเพื่อไปศึกษาต่อ ณ ต่างประเทศ แก่นักเรียนมัธยม 8 ที่ได้คะแนนสูงสุด โดยคัดเลือกจากแผนกวิทยาศาสตร์ 2 คน และจากแผนกอักษรศาสตร์ 2 คน สำหรับปีแรกนี้ ให้นักเรียนทั่วประเทศที่จบมัธยม 8 ที่สอบคะแนนได้ ไม่ต่ำกว่า 75% และมีอายุไม่เกิน 19 ปีบริบูรณ์ มีสิทธิ์เข้ามาสอบคัดเลือกได้ทุกคน นอกจากนั้น วิธีการสอบคัดเลือกไป

---

[1] สำนักงาน ก.พ.. (2540). *เล่มเดิม*. หน้า 5.

[2] กองกฎหมายและระเบียบสำนักงาน ก.พ.. (ม.ป.ป.). *หนังสือเวียนคณะรัฐมนตรีในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน (พ.ศ. 2475 – 2525) เล่ม 1 พ.ศ. 2475-2480. หนังสือกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรีที่ ผ.2823/2479 ลว 31 กรกฎาคม 2479.*

> ศึกษาต่อต่างประเทศของนักเรียนทุนรัฐบาลมีการเปลี่ยนแปลงผิดไปจากวิธีการเดิม อย่างที่เรียกว่าหน้ามือเป็นหลังมือ กล่าวคือ ในอดีตนั้นการสอบชิงทุนคิงส์สกอลาชิปเป็นอภิสิทธิ์ของนักเรียนในแผนกวิทยาศาสตร์โดยเฉพาะ เพราะคะแนนสอบของนักเรียนในแผนกวิทยาศาสตร์ย่อมต้องสูงกว่าคะแนนสอบของนักเรียนในแผนกอื่นๆ ทั้งหมด เพราะนักเรียนที่หวังสอบชิงทุนคิงส์สกอลาชิปมีการติวกันพิเศษ จึงย่อมต้องได้คะแนนเต็มหรือเกือบเต็มสำหรับวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เช่น พีชคณิต เรขาคณิต และได้คะแนนสูงมากสำหรับวิชาในแขนงวิทยาศาสตร์ เช่น เคมี และ ฟิสิกส์ เป็นต้น ดังนั้น นักเรียนชั้นมัธยม 8 ในแผนกอักษรศาสตร์ หรือแผนกอื่นๆ จึงไม่มีโอกาสสอบชิงทุนได้เลย เพราะนักเรียนในแผนกอักษรศาสตร์นั้นไม่สามารถได้คะแนน 100% ในวิชาภาษาอังกฤษและฝรั่งเศสได้ พวกที่ได้รับทุนในอดีตจึงเป็นนักเรียนในแผนกวิทยาศาสตร์ทุกคน แต่ในปีนี้ (พ.ศ. 2478) เมื่อ ก.พ. ได้เปลี่ยนหลักเกณฑ์ใหม่ โดยเลือกนักเรียนที่ทำคะแนนได้สูงสุดจากแผนกวิทยาศาสตร์ 2 คน จากแผนกอักษรศาสตร์ 2 คน และยังเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนที่สอบมัธยม 8 ซึ่งได้คะแนน 75% และอายุไม่เกิน19 ปี มีสิทธิ์สมัครสอบชิงทุนไปนอกได้...[1]

การเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์ในการสอบชิงทุนรัฐบาลแบบใหม่นี้ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ก็ได้บอกเล่าอย่างเดียวกันจากการให้สัมภาษณ์ว่า

> ได้มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการสอบชิงทุนไปศึกษาต่อต่างประเทศใหม่ กล่าวคือ จากเดิม นักเรียนที่สอบได้ที่ 1 และที่ 2 ของประเทศ จะมีโอกาสสอบคัดเลือกไปศึกษาต่อต่างประเทศได้มากกว่านักเรียนคนอื่น แต่เมื่อรัฐบาลได้จัดตั้ง ก.พ. ขึ้นและเปลี่ยนแปลงวิธีการสอบคัดเลือกใหม่ โดยให้โอกาสนักเรียนทุกคนที่จบชั้นมัธยม 8 ที่สอบได้คะแนน 75% ขึ้นไป และมีอายุไม่เกิน 19 ปี มีสิทธิ์สมัครสอบคัดเลือกได้ทุกคน เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนที่มีความรู้ความสามารถได้มีโอกาสสอบชิงทุนไปศึกษาต่อต่างประเทศ...[2]

เมื่อรัฐบาลโดยสำนักงาน ก.พ. ได้เปลี่ยนแปลงวิธีการสอบชิงทุนจากระบบอุปถัมภ์ มาเป็นระบบการสอบแข่งขัน และเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถทุกคนที่มีคุณสมบัติเข้าหลักเกณฑ์ที่ ก.พ. ตั้งไว้ มีโอกาสสอบชิงทุนไปศึกษาต่อต่างประเทศ ผู้ที่สอบได้ทุนจึงมีความรู้สึกภาคภูมิใจและเป็นความโชคดีอย่างยิ่ง คุณหญิงมณี สิริวรสาร ได้แสดงความรู้สึกถึงการได้รับทุนรัฐบาลว่า "เพราะในสมัยนั้นการได้ไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ เป็นอภิสิทธิ์ของผู้ที่มีฐานะร่ำรวย มียศฐาบรรดาศักดิ์ ชาติตระกูลสูง หรือเป็นเจ้านาย เท่านั้น คนธรรมดาสามัญหากไม่ได้รับทุนรัฐบาลก็มีโอกาสไปเรียนต่างประเทศได้น้อยคน ผู้ที่ได้ไปเรียนจึงเหมือนถูกล็อตเตอรี่รางวัลที่หนึ่ง..."[3]

---

[1]มณี สิริวรสาร, คุณหญิง. (2535). *เล่มเดิม*. หน้า 182.

[2]ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร. (2548, 17 มีนาคม). สัมภาษณ์โดยอัจฉรา วรกระมล ที่คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

[3]มณี สิริวรสาร, คุณหญิง. (2535). *เล่มเดิม*. หน้า 183.

ส่วนโรงเรียนที่นักเรียนในสังกัดสอบแข่งขันชิงทุนไปเรียนต่อต่างประเทศได้เป็นประจำทุกปี คือ โรงเรียนสวนกุหลาบ และโรงเรียนเทพศิรินทร์ เพราะนักเรียนที่อยู่ห้องเก่งของโรงเรียนเหล่านี้จะเรียนพิเศษ และเตรียมตัวอ่านหนังสือมาตลอดปี[1]

สำหรับบรรยากาศในการสอบชิงทุนไปศึกษาต่อต่างประเทศ ใน พ.ศ. 2478 คุณหญิงมณี สิริวรสาร กล่าวไว้ในหนังสือ *ชีวิตเหมือนฝัน* ของเธอว่า

> ต้องไปสอบข้อเขียนที่สามัคคยาจารย์ เมื่อสอบข้อเขียนเป็นเวลา 3 วันเสร็จแล้ว ก็มีการสอบปากเปล่า แล้วจึงมีการตรวจโรคอีกด้วย และท้ายที่สุด ผู้สมัครสอบทุกคนต้องไปสอบสัมภาษณ์กับหลวงวิเชียร ซึ่งเป็นจิตแพทย์ จึงจะเสร็จสิ้น สำหรับการสอบในแผนกอักษรศาสตร์ เพราะเหตุว่ามีผู้สมัครสอบเพียง 2 คนเท่านั้น กรรมการสอบไล่ทุกท่านจึงมานั่งประชุมโต๊ะกลมพร้อมกันหมดประมาณ 10 คน แล้วเรียกผู้สมัครสอบไปนั่งหัวโต๊ะ กรรมการทุกคนก็ตั้งคำถามเป็นภาษาอังกฤษบ้าง ฝรั่งเศสบ้าง ให้ผู้สอบตอบคำถามต่อหน้าอาจารย์ทุกคน... ข้าพเจ้าจำได้ว่ามีเสด็จในกรม พระองค์เจ้าวรรณไวทยากรทรงเป็นกรรมการอยู่ด้วย...[2]

เมื่อสอบข้อเขียนเสร็จแล้ว สำนักงาน ก.พ. ก็จะให้ไปตรวจร่างกายที่โรงพยาบาลศิริราช และตรวจสุขภาพจิตกับคุณหลวงวิเชียรแพทยาคม (เสถียร ตู้วิเชียร) ซึ่งเป็นจิตแพทย์ที่โรงพยาบาลโรคจิต ที่คลองสาน สาเหตุที่สำนักงาน ก.พ. ได้กำหนดให้นักเรียนที่สอบชิงทุนไปศึกษาต่อต่างประเทศต้องตรวจสุขภาพจิตด้วยนั้น เพราะ

> การสอบสัมภาษณ์กับหลวงวิเชียรสำคัญมาก เพราะในอดีตเคยมีนักเรียนไทยที่สอบไล่ไปเมืองนอก 2 คน ซึ่งปรากฏว่าเมื่อไปถึงนอกได้เกิดเป็นโรคประสาทอย่างแรง จนกระทั่งคนหนึ่งต้องถูกกลับเมืองไทย เพราะไม่สามารถเรียนต่อไปได้ อีกคนหนึ่งได้ฆ่าตัวตายที่บ้านพักที่ประเทศอังกฤษ ดังนั้นเพื่อมิให้ปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นได้อีก ก.พ. จึงออกกฎให้นักเรียนที่สอบได้ทุกคนต้องผ่านการตรวจจากจิตแพทย์ด้วย... หลวงวิเชียรที่โรงพยาบาลโรคจิตที่คลองสาน...[3]

นักเรียนทุนรัฐบาลในช่วงนั้นทุกคนจึงต้องตรวจสุขภาพจิตกับคุณหลวงวิเชียร ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ก็ได้รับการตรวจสุขภาพจิตเช่นเดียวกัน "ไปตรวจโรคกับคุณหลวงวิเชียร บางคนก็สอบตก เพราะที่ประตูติดคำว่า ผลัก นักเรียนคนนั้นก็ผลักประตูอยู่เป็นเวลานาน ก็ไม่สามารถเข้าไปในห้องได้ คุณหลวงวิเชียรก็ให้สอบตก เพราะบอกว่าไม่สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้..."[4]

---

[1] มณี สิริวรสาร, คุณหญิง. (2535). *เล่มเดิม*. หน้า 182.

[2] *แหล่งเดิม*. หน้า 186.

[3] *แหล่งเดิม*.

[4] ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร. (2548, 17 มีนาคม). สัมภาษณ์โดยอัจฉรา วรกระมล ที่คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

การสอบสัมภาษณ์กับคุณหลวงวิเชียรจึงเป็นเรื่องสำคัญมาก แต่การให้คุณหลวงวิเชียรเป็นผู้วินิจฉัยเพียงผู้เดียวในการชี้อนาคตของผู้มีโอกาสไปศึกษาต่อต่างประเทศ อาจเป็นเรื่องที่ไม่สมควรนัก เนื่องจากอาจมีการวินิจฉัยผิดพลาดได้ ดังเช่นกรณีนี้

> ภายหลัง ข้าพเจ้าได้ทราบว่ามีนักเรียนชายแผนกวิทยาศาสตร์คนหนึ่งสอบพร้อมกับข้าพเจ้าซึ่งทำคะแนนได้ดีมาก แต่สอบไม่ผ่าน เพราะคุณหลวงวิเชียรได้ตรวจและสัมภาษณ์นักเรียนคนนี้แล้ว สันนิษฐานว่า หากนักเรียนผู้นี้ไปต่างประเทศ และพบกับความกดดันหรือไม่ถูกกับสิ่งแวดล้อมก็อาจเป็นโรคประสาทอย่างแรงถึงวิกลจริตได้ เขาจึงสอบตก และหมดสิทธิ์จะได้ไปเมืองนอกในครั้งนั้น... แต่ด้วยความพากเพียรและอดทน เขาได้สอบชิงทุนทางอื่น และในที่สุดก็ได้รับทุนที่อื่นไปเรียนต่อที่ประเทศฝรั่งเศสดังความปรารถนา ทำให้เป็นข้อคิดได้ว่า การยกเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้อยู่ในความวินิจฉัยของคนคนเดียว ในการตัดสินชี้ขาดเรื่องในอนาคตที่จะเกิดขึ้นย่อมเป็นการอยุติธรรมอย่างยิ่ง เพราะเป็นเพียงการตรวจและสันนิษฐานซึ่งเป็นเรื่องคาดคะเนเท่านั้นเอง...[1]

ผลการสอบชิงทุนรัฐบาล หรือ ทุน ก.พ. ใน พ.ศ. 2478 คือ "น.ส. มณี บุนนาค ได้รับทุน ก.พ. ในแผนกอักษรศาสตร์คนเดียว แผนกวิทยาศาสตร์ คือ นายเต๊กลิ้ม คุณวิศาล จากโรงเรียนเทพศิรินทร์ และ นายศิริพงศ์ บุญหลง จากโรงเรียนสวนกุหลาบ..."[2] คุณหญิงมณี สิริวรสาร เป็นสตรีคนแรกที่สอบชิงทุน ก.พ. หรือทุนรัฐบาลได้ภายใต้ระบบใหม่ของคณะราษฎรที่มี ก.พ. (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน) เป็นองค์การใหม่ ทำหน้าที่ควบคุมดูแลข้าราชการและนักเรียนที่รัฐบาลส่งไปศึกษาต่อหรือดูงาน ณ ต่างประเทศ เมื่อรัฐบาลได้ยกเลิกการสอบชิงทุนคิงส์สกอลาชิป และตั้งทุนรัฐบาล หรือทุน ก.พ. ขึ้นมาแทน สำนักงาน ก.พ. จึงมีหน้าที่สอบคัดเลือกส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศโดยทุนรัฐบาล หรือ ทุน ก.พ. ซึ่งเป็นทุนประจำปีของรัฐบาล โดยคัดเลือกนักเรียนที่สอบได้ตามหลักเกณฑ์ของ ก.พ. ส่งไปศึกษาต่อ ณ ต่างประเทศ

ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการไปศึกษาต่อต่างประเทศของนักเรียนไทยในสมัยนี้ว่า "ทุนรัฐบาลมีความสำคัญ เพราะการไปศึกษาต่อต่างประเทศ ไปเห็นความเจริญทางด้านต่างๆ จะได้นำเอามาปรับปรุงประเทศ มีคุณประโยชน์ต่อประเทศมาก..."[3]

ส่วนเมื่อกลับมาจากการศึกษาแล้วออกจากราชการไปสู่ภาคเอกชนนั้น ในสมัยของศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ท่านกล่าวถึงตัวท่านว่า "ไม่คิดออกจากราชการ ไม่มีเงินชดใช้ทุน และต้องการรับราชการเพื่อช่วยประเทศชาติ..."[4]

---

[1] มณี สิริวรสาร, คุณหญิง. (2535). *เล่มเดิม*. หน้า 187.

[2] *แหล่งเดิม*. หน้า 188.

[3] ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร. (2548, 17 มีนาคม). สัมภาษณ์โดยอัจฉรา วรกระมล ที่คณะโบราณคดีมหาวิทยาลัยศิลปากร.

[4] *แหล่งเดิม*.

คุณหญิงมณี สิริวรสาร ได้แสดงความคิดเห็นและอุดมการณ์ในการเป็นนักเรียนทุนรัฐบาลในสมัยนั้นว่า

> นักเรียนไทยในยุคนั้น โดยเฉพาะนักเรียนที่ได้ทุน ทุกคนมีอุดมการณ์และคติธรรมสูง ดิฉันเชื่อแน่ว่าทุกคนมีความตั้งใจแน่วแน่ที่จะเรียนวิชาให้สำเร็จเพื่อกลับมาช่วยจรรโลงประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า เป็นความรู้สึกที่จริงใจลึกซึ้งยิ่งนัก... ในสมัยดิฉัน ส่วนมากผู้ที่ได้ทุนมีความรับผิดชอบและหวังดีต่อประเทศสูงทุกคน มีอุดมการณ์ อยากกลับมาทำงานช่วยชาติให้เจริญ ดิฉันคิดว่านักเรียนส่วนมากได้กลับมาประเทศไทยและได้รับราชการจนประสบความสำเร็จในชีวิต ซึ่งนักเรียนนอกส่วนมากมักได้รับตำแหน่งสำคัญที่รับผิดชอบในวงราชการ อาจเป็นเพราะในสมัยนั้นข้าราชการมีเงินเดือนพอที่จะเลี้ยงดูครอบครัวได้ และทุกคนยังภูมิใจและเป็นเกียรติที่ได้รับราชการแผ่นดินด้วย...[1]

ค่าใช้จ่ายของนักเรียนทุนรัฐบาล

คุณหญิงมณี สิริวรสาร ซึ่งเป็นนักเรียนทุนรัฐบาล พ.ศ. 2478 ไปศึกษาต่อที่ประเทศอังกฤษ ได้กล่าวถึงเงินค่าใช้จ่ายไว้ว่า นักเรียนทุนรัฐบาลจะได้รับเงินค่าใช้จ่ายเป็นรายเดือน รวมทั้งสิ้นเป็นเงิน ปีละ 350 ปอนด์ โดยจ่ายเป็นเช็คของธนาคารมิดแลนด์ (Midland Bank) หากนักเรียนคนใดต้องการอะไร หรืออยากได้เงินใช้จ่ายเพิ่มเติม ต้องเขียนจดหมายติดต่อขอจากผู้ดูแลนักเรียนก่อน

> สำนักงานของมิสเตอร์คาร์ดิว[2] อยู่ที่ถนนกลอสเตอร์เชียร์ (Gloucestershire Road) ในลอนดอน นักเรียนไทยที่อยู่ในความปกครองของท่านต้องรู้จักสถานีรถไฟใต้ดิน และถนนกลอสเตอร์เชียร์เป็นอย่างดี เพราะเงินเดือนของนักเรียนจ่ายเป็นเช็คของธนาคารมิดแลนด์ (Midland Bank) ซึ่งตั้งอยู่ติดกับสถานีรถไฟ ทุกคนต้องมารับเงินที่นี่ และแวะมาหามิสเตอร์คาร์ดิวด้วย ท่านตั้งเงื่อนไขไว้ว่า หากใครต้องการอะไรหรืออยากได้เงินใช้จ่ายเพิ่มเติม ก็ต้องเขียนจดหมายติดต่อกับท่านก่อน วิธีนี้เป็นการฝึกฝนให้นักเรียนทุกคนเขียนภาษาอังกฤษให้คล่อง และเป็นการแจ้งความประสงค์เป็นลายลักษณ์อักษรด้วย เพื่อจะได้ไม่มีการโต้แย้งกันภายหลัง...[3]

การดูแลนักเรียนทุนรัฐบาลในต่างประเทศ พ.ศ. 2476 – 2481

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแต่งตั้ง "คณะกรรมการจัดส่งนักเรียนหลวงไปศึกษาวิชา ณ เมืองต่างประเทศ" ครั้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชวินิจฉัยให้มีเจ้าหน้าที่คัดเลือกนักเรียนพลเรือนของรัฐบาล และ "ผู้ปกครองดูแลนักเรียน ณ เมืองต่างประเทศ" ในการนี้ "คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.)" ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แต่งตั้งขึ้นเพื่อภารกิจในการสรรหาข้าราชการแก่หน่วยงานต่างๆ ก็ได้ดำรงบทบาทในการจัดส่ง และดูแลนักเรียนทุนรัฐบาลไทยที่ไปศึกษา ณ ต่างประเทศ แต่นั้นมา

---

[1] มณี สิริวรสาร, คุณหญิง. (2535). *เล่มเดิม*. หน้า 204.

[2] ผู้ดูแลนักเรียนไทยในอังกฤษ พ.ศ. 2478.

[3] มณี สิริวรสาร, คุณหญิง. (2535). *เล่มเดิม*. หน้า 196.

ในส่วนของการแต่งตั้งผู้ดูแลนักเรียนและความประพฤติของนักเรียนได้มีการว่าจ้างชาวต่างประเทศให้ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลนักเรียนไทยในประเทศอังกฤษเป็นแห่งแรกตั้งแต่ พ.ศ. 2440 และให้เจ้าหน้าที่เหล่านั้นขึ้นกับสถานทูตไทย ณ กรุงลอนดอน ผู้ดูแลนักเรียนไทยคนแรก คือ Mr.James Algernon Brown[1] และได้มีการว่าจ้างชาวต่างประเทศคนอื่นเป็นผู้ดูแลนักเรียนไทยต่อมาจนกระทั่งหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 (พ.ศ. 2458 – 2461) พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่าผู้ดูแลนักเรียนซึ่งเป็นชาวต่างประเทศไม่รู้นโยบายและความต้องการของประเทศและคนไทย จึงได้ทรงแต่งตั้งคนไทยเป็นผู้ดูแลนักเรียนไทยสืบต่อจากชาวต่างประเทศ ผู้ดูแลนักเรียนไทยในประเทศอังกฤษคนแรกที่เป็นคนไทย คือ พระยาภรตราชา ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวเมื่อ พ.ศ. 2464[2]

นอกจากจะจัดให้มีผู้ดูแลนักเรียนไทยในประเทศอังกฤษแล้ว รัฐบาลไทยก็ได้จัดให้มีผู้ดูแลนักเรียนไทยในสหรัฐอเมริกาในโอกาสต่อมา ผู้ดูแลนักเรียนไทยในสหรัฐอเมริกาคนแรก คือ พระยาเมธาธิบดี รัฐบาลแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว เมื่อ พ.ศ. 2462[3]

ในการดูแลนักเรียนทุนรัฐบาลในต่างประเทศในช่วงนี้มีเพียงผู้ดูแลนักเรียนเท่านั้น ยังไม่มีสำนักงานผู้ดูแลนักเรียน ผู้ดูแลในประเทศอังกฤษเมื่อ พ.ศ. 2478 คือ มิสเตอร์คาร์ดิว ชาวอังกฤษเป็นผู้ดูแลนักเรียนไทยในอังกฤษ มิสเตอร์คาร์ดิวได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนี้โดยความสนับสนุนของพระองค์เจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ โดยดำรงตำแหน่งผู้ดูแลมาตั้งแต่ พ.ศ. 2473 คุณหญิงมณี สิริวรสาร ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับมิสเตอร์คาร์ดิวว่า

> มิสเตอร์คาร์ดิวมิได้ทำให้ผิดหวัง เพราะได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเข้มแข็งที่สุดด้วยจิตใจที่รักคนไทยและพยายามเอาใจใส่ทุกข์สุขของนักเรียนไทยทุกคนที่อยู่ภายใต้การปกครองของท่าน และท่านยังมีอุดมการณ์ที่จะปลูกฝังให้นักเรียนไทยได้เรียนรู้ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมที่ดีงามของชาวอังกฤษ ท่านพูดเสมอว่า การได้รับการศึกษาทางวิชาการยังมีความสำคัญเป็นรองกว่าการที่นักเรียนไทยทุกคนจะได้รับการอบรมสั่งสอนให้มีจิตใจเป็นสุภาพบุรุษอังกฤษที่แท้จริง...[4]

เมื่อผู้ดูแลนักเรียนปฏิบัติหน้าที่เป็นอย่างดี นักเรียนทุนรัฐบาลไทยที่เรียนอยู่ในอังกฤษสมัยนั้นจึงมีความเป็นอยู่อย่างสมบูรณ์แบบ และเข้าใจขนบธรรมเนียมประเพณีและวิธีดำเนินชีวิตประจำวันของคนอังกฤษอย่างลึกซึ้ง เพราะมิสเตอร์คาร์ดิวมักเลือกครอบครัวคนอังกฤษที่เป็นปัญญาชนและมีวัฒนธรรมดีให้เด็กใหม่ไปอยู่ด้วย

---

[1]นิยม รัฐอมฤต. (2515). *การดูแลและจัดการศึกษาของนักเรียนไทยในต่างประเทศของสำนักงาน ก.พ.* . หน้า 13.

[2]*แหล่งเดิม*.

[3]*แหล่งเดิม*. หน้า 14.

[4]มณี สิริวรสาร, คุณหญิง. (2535). *เล่มเดิม*. หน้า 193.

การส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศในช่วง พ.ศ. 2476 – 2481 นั้น ยุติลงใน พ.ศ. 2481 เนื่องจากระหว่าง พ.ศ. 2482 – 2488 ประเทศต่างๆ อยู่ในภาวะสงคราม การไปศึกษาต่อต่างประเทศของนักเรียนไทยจึงหยุดชะงักลง ระหว่าง พ.ศ. 2475 – 2481 มีนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศทั้งสิ้น 70 คน งบประมาณที่ใช้ในการจัดส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศ คือ งบประมาณของรัฐบาลทั้งสิ้น ไม่มีพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ เนื่องจากมีการยกเลิกทุนเล่าเรียนหลวง ประเทศที่นิยมส่งนักเรียนไปศึกษา คือ ประเทศในยุโรป เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส เป็นต้น โดยมีนโยบายในการจัดส่งนักเรียนไปศึกษาวิทยาการสมัยใหม่ โดยจะนำความรู้มาช่วยเหลือและพัฒนาประเทศ และสามารถติดต่อกับชาวตะวันตกได้เป็นอย่างดี วิธีการคัดเลือกนักเรียนทุนเปลี่ยนจากระบบอุปถัมภ์มาสู่ระบบการสอบคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ซึ่งมีคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน หรือ ก.พ. เป็นผู้ดำเนินการ การดูแลนักเรียนทุนรัฐบาลในต่างประเทศ ยังไม่มีการตั้งสำนักผู้ดูแลนักเรียนไทยขึ้น มีเพียงผู้ดูแลเท่านั้น ส่วนผู้ดูแลมาจากการแต่งตั้งของรัฐบาล อาจเป็นชาวต่างประเทศในประเทศนั้นๆ ก็ได้ และนักเรียนทุนรัฐบาลในสมัยนี้ยังมีอุดมการณ์และความต้องการที่จะกลับมารับราชการเพื่อช่วยเหลือและพัฒนาประเทศมากกว่าที่จะออกจากราชการไปสู่ภาคเอกชน

สถิติจำนวนนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศ

พ.ศ. 2476 – 2481

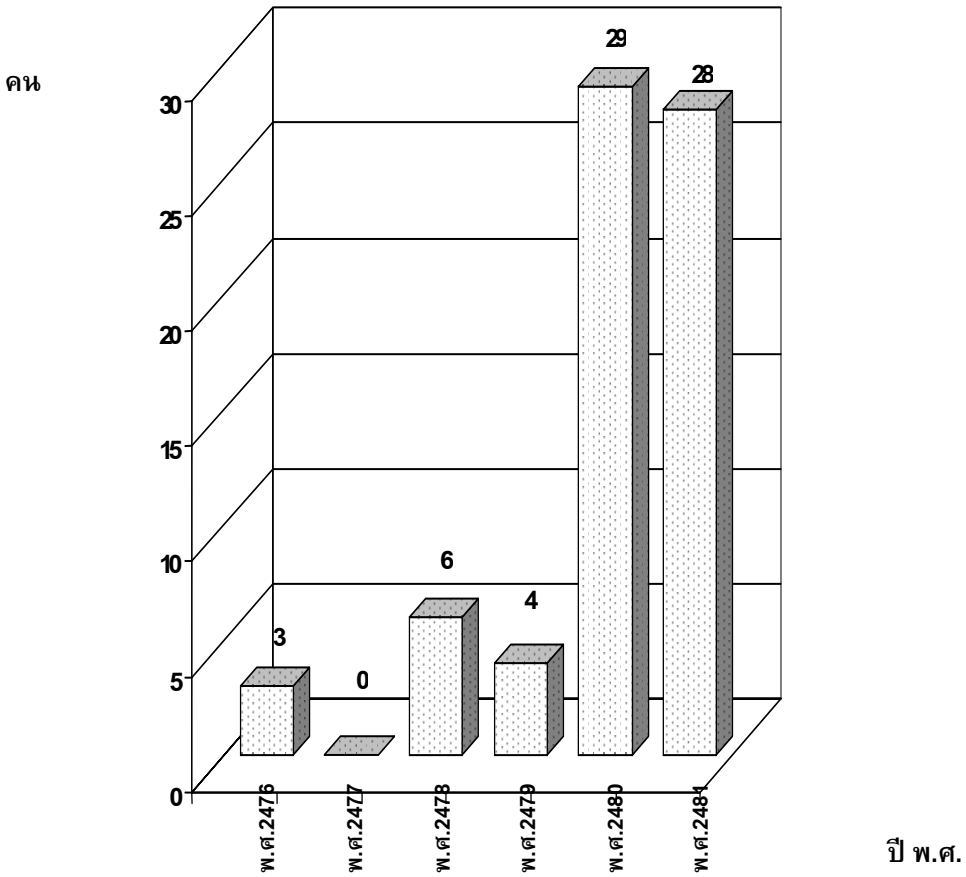

ที่มา : ประมวลตัวเลขจาก สมาคมนักเรียนทุนรัฐบาลไทย .(2537). *100 ปี นักเรียนทุนรัฐบาลไทย*. หน้า 31 – 38

บทที่ 3
การส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศ
ระหว่าง พ.ศ. 2491 – 2500

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ยังคงมีการดำเนินการส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศจนถึง พ.ศ. 2481 โดยมีการส่งไปทั้งสิ้น 70 คน[1] สาเหตุที่การส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศหยุดชะงักลงใน พ.ศ. 2481 และเป็นรุ่นสุดท้าย เนื่องจากเกิดความไม่สงบขึ้นในทวีปยุโรป เหตุการณ์นี้ได้นำไปสู่การเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ขึ้นใน พ.ศ. 2482 ครั้นเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง สำนักงาน ก.พ.จึงได้เริ่มดำเนินการส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศใหม่ใน พ.ศ. 2491 ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศมากขึ้น โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาได้ให้ความช่วยเหลือในหลายๆ ด้าน สำหรับด้านการศึกษานั้น ได้ให้ทุนแก่นักเรียนและข้าราชการไปศึกษาต่อในสหรัฐอเมริกาโดยให้ผ่านทางรัฐบาลไทย เป็นผลให้มีการส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อในสหรัฐอเมริกาเพิ่มมากขึ้น จากเดิมที่นักเรียนทุนรัฐบาลมักจะไปศึกษาต่อในประเทศแถบยุโรป โดยเฉพาะประเทศอังกฤษ

นโยบายการจัดการศึกษาของประเทศไทย

เมื่อคณะราษฎรทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองให้เป็นแบบประชาธิปไตย ได้แถลงนโยบายทางด้านการศึกษาว่า ” คณะราษฎรจะให้การศึกษาเต็มที่แก่ราษฎร ” และยึดหลักว่า หากประชาชนได้รับการศึกษาดี ย่อมจะนำความเจริญมาสู่ประเทศชาติ การจัดการศึกษาในยุคนี้จึงได้รับการปรับปรุงอย่างรีบด่วน แต่เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ขึ้น สงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ส่งผลกระทบกระเทือนต่อการจัดการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง หลังจากเสร็จสิ้นสงครามแล้ว รัฐบาลจึงได้มีการเร่งรัดพัฒนาการศึกษาใหม่[2] ประกอบกับสหรัฐอเมริกา และ อังกฤษ พยายามที่จะแผ่อิทธิพลและอำนาจเข้ามาในประเทศไทยอีกครั้งหนึ่ง ประเทศที่มีบทบาทกับไทยมากที่สุดในช่วงนี้ คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา[3] ไทยได้รับการช่วยเหลือทั้งด้านผู้เชี่ยวชาญ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ ทางการศึกษา ทำให้การศึกษาของไทยมีความตื่นตัวก้าวหน้าและทันสมัยขึ้น โดยมีสหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่องมาตลอด การศึกษาของไทยจึงประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง และนำไปสู่การมีแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 ซึ่งนำแบบอย่างมาจากสหรัฐอเมริกา[4]

---

[1] สมาคมนักเรียนทุนรัฐบาลไทย. (2537). *100 ปีนักเรียนทุนรัฐบาลไทย*. หน้า 31-38.

[2] ศิริกุล ผลิศักดิ์. (ม.ป.ป). *พื้นฐานการศึกษา*. หน้า 222.

[3] *แหล่งเดิม*.

[4] *แหล่งเดิม*. หน้า 223.

การส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศ

การส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศรุ่นสุดท้ายก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 คือ พ.ศ. 2481 และได้มาเริ่มส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศใหม่ใน พ.ศ. 2491 เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายที่จะบูรณะประเทศหลังสงครามในทุกๆ ด้าน และส่งเสริมการศึกษาเพิ่มเติมของข้าราชการเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการทำงานมากยิ่งขึ้น จะได้นำเอาวิชาความรู้มาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ ต่อไปรัฐบาลยังเปิดโอกาสให้ข้าราชการพลเรือนและตุลาการที่ต้องการไปศึกษาต่อต่างประเทศตั้งแต่ครั้งก่อนเกิดสงคราม แต่ต้องเสียสิทธิเพราะภาวะสงคราม เนื่องจากมีอายุเกิน ตามระเบียบการลาระบุว่าต้องมีอายุไม่เกิน 30 ปี จึงจะลาไปศึกษา ณ ต่างประเทศโดยได้รับเงินเดือนเต็ม ก.พ. เห็นสมควรที่จะแก้ไขระเบียบการลาในเรื่องอายุของข้าราชการที่จะลาไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศเสียใหม่โดยขยายอายุจาก 30 ปี ออกไปถึง 35 ปี[1] ก.พ. จึงเห็นสมควรให้กำหนดจำนวนข้าราชการพลเรือนและตุลาการที่จะอนุญาตให้ลาไปศึกษาวิชาได้ในคราวหนึ่งใหม่ ดังนี้[2]

1. กระทรวงศึกษาธิการ	ไม่เกิน	15 คน
2. กระทรวงมหาดไทย	ไม่เกิน	15 คน
3. กระทรวงเกษตราธิการ	ไม่เกิน	10 คน
4. กระทรวงการคลัง	ไม่เกิน	10 คน
5. กระทรวงคมนาคม	ไม่เกิน	10 คน
6. กระทรวงสาธารณสุข	ไม่เกิน	10 คน
7. กระทรวงยุติธรรม	ไม่เกิน	6 คน
8. สำนักนายกรัฐมนตรี	ไม่เกิน	6 คน
9. กระทรวงพาณิชย์	ไม่เกิน	4 คน
10. กระทรวงอุตสาหกรรม	ไม่เกิน	4 คน

รัฐบาลมีนโยบายที่จะส่งนักเรียนและข้าราชการไปศึกษาต่อต่างประเทศดังที่เคยทำมา จึงได้แจ้งไปยังรัฐมนตรีทุกกระทรวงให้ทำโครงการพร้อมด้วยเหตุผลว่า ในปี พ.ศ. 2491 ต้องการส่งนักเรียนไปศึกษาวิชาใด ณ ประเทศใด เป็นจำนวนเท่าใด โดยเพิ่มงบประมาณให้แก่สำนักงานเลขาธิการ ก.พ.อีก 1,000,000 บาท (หนึ่งล้านบาท) เมื่อสมทบกับเงินในงบประมาณซึ่งสำนักงานเลขาธิการ ก.พ. ได้รับอนุมัติไว้แต่เดิมแล้วก็อาจจะจัดส่งนักเรียนทุนรัฐบาลออกไปศึกษาวิชา

---

[1]กองกฎหมายและระเบียบสำนักงาน ก.พ.. (ม.ป.ป). *หนังสือเวียนคณะรัฐมนตรี ในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน (พ.ศ.2475 – พ.ศ.2525) เล่ม 4 (พ.ศ.2486 – พ.ศ.2490) หนังสือกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ น.ว. 127/2490 ลว 17 กันยายน 2490.*

[2]*แหล่งเดิม.*

ณ ต่างประเทศได้ จำนวนประมาณ 60 คน[1] ส่วนจะให้กรม กระทรวงใดเท่าใด ก็ต้องแล้วแต่นโยบายของรัฐบาล โดยขอให้กระทรวง ทบวง กรม ทำโครงการเสนอมา คณะรัฐมนตรีหรือ ก.พ. จะเป็นผู้พิจารณาว่าสมควรจะส่งไปศึกษาวิชาใด เพื่อกรมใด กระทรวงใดตามความจำเป็นก่อนหลังตามที่มีเงินอยู่ในงบประมาณ

เมื่อรัฐบาลมีนโยบายเกี่ยวกับการส่งข้าราชการและนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศดังกล่าวมาแล้ว ในการประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2491 ได้พิจารณาถึงการกำหนดโควต้าการส่งข้าราชการไปดูงานและส่งนักเรียนไปศึกษายังต่างประเทศ ว่าเห็นควรจัดส่งไปเพื่อกลับมาทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติได้ทันที และรับช่วงกันได้ตลอดไป จึงได้ลงมติ ดังนี้[2]

1. ในหลักการ

ก. ให้จัดส่งข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ไปดูงานในต่างประเทศเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขงานที่เป็นอยู่ในปัจจุบันให้ดีขึ้น เป็นการไปในระยะเวลาสั้น

ข. ให้จัดส่งข้าราชการชั้นผู้น้อยซึ่งมีพื้นความรู้สามารถไปเรียนต่อเพิ่มเติม โดยการสอบคัดเลือก หรือคัดเลือก เพื่อกลับมาใช้สำรองไว้

ทั้ง 2 กรณีนี้ให้ได้รับเงินเดือน เบี้ยเลี้ยง ฯลฯ เหมือนส่งข้าราชการไปดูงาน

ค. ให้จัดส่งนักเรียนโดยการสอบแข่งขันไปเรียนยังต่างประเทศ ตั้งแต่เริ่มต้นจนได้ปริญญากลับมา ให้ถือค่าใช้จ่ายอย่างนักเรียนตามที่ ก.พ. กำหนด

ทั้งนี้ เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2491 เป็นต้นไป

2. ให้ ก.พ. รับไปพิจารณาดำเนินการกำหนดโควต้าสำหรับปีนี้และปีต่อไป ตามหลักการดังกล่าวข้างต้นเสียใหม่ ภายในวงเงินงบประมาณที่ได้รับ

เมื่อกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้มีมติดังกล่าว ก.พ. ได้เสนอว่า หลักการข้อ 1ข[3] ที่ให้จัดส่งข้าราชการชั้นผู้น้อยซึ่งมีพื้นความรู้สามารถไปเรียนต่อเพิ่มเติม โดยการสอบคัดเลือกหรือคัดเลือก เพื่อกลับมาใช้สำรองไว้ โดยให้ได้รับเงินเดือน เบี้ยเลี้ยง ฯลฯ อย่างเช่นการส่งข้าราชการไปดูงาน สำนักงาน ก.พ. ได้พิจารณาแล้ว ก็ได้ลงมติสนับสนุนหลักการที่ให้ข้าราชการประเภทนี้ได้รับเงินเดือนเต็มในระหว่างไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ เพื่อเป็นการช่วยเหลือฐานะของครอบครัวของข้าราชการและขอเติมว่า " หรือโดยการสอบแข่งขัน " ด้วย เพราะในปี พ.ศ. 2491 ได้จัดการเปิดสอบแข่งขันไปแล้ว และควรได้เงินเดือนเต็มโดยให้เฉพาะข้าราชการที่สอบแข่งขันได้ตามความ

---

[1]กองกฎหมายและระเบียบสำนักงาน ก.พ.. (ม.ป.ป). *หนังสือเวียนคณะรัฐมนตรี ในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน (พ.ศ.2475 – พ.ศ.2525) เล่ม 5 (พ.ศ.2491 – พ.ศ.2494) หนังสือกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ น.ว. 82/2491 ลว 10 มิถุนายน 2491.*

[2]*แหล่งเดิม. หนังสือกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ น.ว. 184/2491 ลว 29 พฤศจิกายน 2491.*

[3]กองกฎหมายและระเบียบสำนักงาน ก.พ.. (ม.ป.ป). *เล่มเดิม. หนังสือกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรีที่ น.ว. 184/2491 ลว 26 พฤศจิกายน 2491.*

ต้องการของกรมซึ่งตนสังกัดอยู่เท่านั้น สำหรับเงินค่าใช้จ่ายในระหว่างศึกษาคงให้ได้รับเท่าอัตรานักเรียนรัฐบาล[1]

การที่จะให้ข้าราชการชั้นผู้น้อยได้รับเบี้ยเลี้ยง ฯลฯ ด้วยนั้น เนื่องจากการไปศึกษา ต้องใช้เวลานาน เช่น 2 ปีขึ้นไป ถ้าจะให้ข้าราชการได้รับเบี้ยเลี้ยงในระหว่างเรียนด้วย จะทำให้รัฐบาลสิ้นเปลืองเงินมากมาย รวมทั้งเงินตราต่างประเทศซึ่งขณะนั้นมีอยู่น้อยมาก ทั้งนี้ผิดกับลักษณะการดูงาน ซึ่งอาจจะให้เบี้ยเลี้ยง ฯลฯ ได้ เพราะการดูงาน กินเวลาเพียงเล็กน้อย ตามที่เคยปฏิบัติมาไม่เคยให้ข้าราชการไปศึกษาต่อเช่นนี้ได้รับเบี้ยเลี้ยงด้วย จึงเห็นสมควรให้ข้าราชการประเภทนี้ได้รับแต่เพียงเงินเดือนอย่างเดียว ส่วนค่าใช้จ่ายในระหว่างการศึกษาคงให้ได้รับเท่ากับอัตรานักเรียนรัฐบาล[2]

ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีการประชุม เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2492 พิจารณาเรื่องหลักเกณฑ์การส่งข้าราชการไปดูงานและส่งนักเรียนไปศึกษา ณ ต่างประเทศ โดยให้มีหลักเกณฑ์และให้การดำเนินการเป็นไปโดยเรียบร้อย ได้ประโยชน์แก่ประเทศชาติสมความมุ่งหมายในการส่งข้าราชการไปดูงานและส่งนักเรียนไปศึกษา ณ ต่างประเทศ คณะรัฐมนตรีได้ลงมติว่า

1. ให้ส่วนราชการที่ประสงค์จะส่งข้าราชการไปดูงาน ณ ต่างประเทศ เสนอโครงการ ความมุ่งหมาย และประโยชน์อันจะพึงได้รับในการไปดูงานนั้น ๆ ด้วย

2. ในการสอบคัดเลือกผู้ไปศึกษาวิชาตามความต้องการของกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ต้องการให้กระทรวง ทบวง กรมนั้น ๆ เป็นผู้จัดดำเนินการสอบคัดเลือกเอง[3]

จากมติคณะรัฐมนตรีนี้ สำนักงานเลขาธิการ ก.พ. ได้นำเสนอ อ.ก.พ.วิสามัญจัดการศึกษานักเรียนไทยในต่างประเทศ และ ก.พ. พิจารณาแล้ว ลงมติเห็นควรเสนอความเห็นไปยังคณะรัฐมนตรีว่า

มติข้อ 1 อ.ก.พ.ฯ และ ก.พ. เห็นเป็นการชอบด้วย

มติข้อ 2 การที่กระทรวง ทบวง กรมต่างๆ จะดำเนินการสอบคัดเลือกข้าราชการส่งไปดูงาน ณ ต่างประเทศ นั้น อ.ก.พ.ฯ และ ก.พ. เห็นเป็นการชอบด้วย แต่การที่จะให้กระทรวง ทบวง กรม จัดการสอบคัดเลือกหรือสอบแข่งขันผู้ไปศึกษานั้น โดยที่พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2485 ได้ระบุให้อำนาจหน้าที่ ก.พ. จัดการศึกษาของนักเรียนฝ่ายพลเรือน (มาตรา 78) และในการตั้งคณะกรรมการขึ้นทำการสอบแข่งขัน ก.พ.ได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในวิชาการต่างๆ จากกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ได้โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 83 และตามที่เคย

---

[1]กองกฎหมายและระเบียบสำนักงาน ก.พ.. (ม.ป.ป). *เล่มเดิม. หนังสือกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ น.ว. 24/2492 ลว 11 กุมภาพันธ์ 2492.*

[2]*แหล่งเดิม.*

[3]*แหล่งเดิม หนังสือกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ น.ว. 87/2492 ลว 2 มิถุนายน 2492.*

ปฏิบัติทุกคราวที่แล้ว ทางฝ่ายพลเรือน ก.พ. เป็นผู้ดำเนินการสอบ ทั้งนี้ เพราะ ก.พ. เป็นส่วนราชการกลาง และเพื่อรักษาระดับการสอบด้วย[1]

เมื่อสำนักงาน ก.พ. มีความเห็นดังกล่าว การสอบคัดเลือกหรือการสอบแข่งขัน จึงเป็นหน้าที่ของ ก.พ. ส่วนการที่รัฐบาลมีนโยบายในการส่งข้าราชการไปดูงานและศึกษายังต่างประเทศโดยได้รับเงินเดือนเต็ม ซึ่งสำนักงานเลขาธิการ ก.พ. ได้นำเสนอ อ.ก.พ.วิสามัญจัดการศึกษานักเรียนไทยในต่างประเทศพิจารณาร่วมกับหัวหน้ากองเงินเดือน กรมบัญชีกลาง ผู้แทนกระทรวงการคลังได้มีการลงมติว่าเมื่อรัฐบาลมีนโยบายที่จะให้เงินเดือนเต็มแก่ข้าราชการที่ได้ทุนไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ ก็เห็นสมควรจ่ายเงินเดือนให้ได้ โดยมีเงื่อนไขว่าข้าราชการผู้นั้นได้รับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี เช่นเดียวกับข้าราชการที่ลาไปศึกษาโดยทุนส่วนตัวและได้รับเงินเดือนเต็ม ส่วนการเบิกจ่ายเงินเดือนนั้น เพื่อเป็นการประหยัด เห็นสมควรให้เจ้าสังกัดเดิมสงวนอัตราเดิมไว้จ่ายให้แก่ข้าราชการในสังกัดผู้นั้น หรือถ้าเจ้าสังกัดเดิมมีความจำเป็นจะต้องใช้อัตรานั้น ก็ให้เจ้าสังกัดใหม่ตั้งอัตราเงินเดือนขึ้นใหม่ในปีต่อไป ทั้งนี้ให้เสนอ ก.พ. พิจารณา

ก.พ. ได้พิจารณาแล้ว ลงมติเห็นพ้องกับ อ.ก.พ.ฯ และผู้แทนกระทรวงการคลัง จึงเสนอไปเพื่อคณะรัฐมนตรีพิจารณา

คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาลงมติเมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2492 เห็นชอบด้วยตามที่ ก.พ.เสนอ และให้ถือเป็นหลักปฏิบัติต่อไป[2]

การส่งข้าราชการและนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ใน พ.ศ. 2491 และ 2492 นั้น เนื่องจากตั้งแต่สงครามเสร็จสิ้นลง รัฐบาลยังมิได้ส่งนักเรียนและข้าราชการไปศึกษาและดูงานในต่างประเทศ เพื่อกระทรวง ทบวง กรมใด จึงมีการส่งนักเรียนและข้าราชการไปศึกษาดูงาน และการส่งผู้แทนของรัฐบาลไปประชุม ณ ต่างประเทศ ก็เพิ่มขึ้นเป็นอันมาก รัฐบาลได้ตระหนักถึงการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักเรียนและข้าราชการที่ไปศึกษาและดูงานในต่างประเทศ ดังนั้นในการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2492 นายกรัฐมนตรีได้พิจารณาเห็นว่า ใน พ.ศ. 2491 และ 2492 นี้ ปริมาณการส่งนักเรียนและข้าราชการไปศึกษาและดูงาน กับการส่งผู้แทนของรัฐบาลไปประชุม ณ ต่างประเทศได้เพิ่มขึ้นมาก รัฐบาลต้องสิ้นเปลืองเงินตราต่างประเทศไปเป็นจำนวนมิใช่น้อย ทั้งในการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนก็ทำให้ทางราชการต้องจ่ายเงินตราต่างประเทศเพื่อการนี้เพิ่มขึ้นกว่าปกติ รัฐบาลได้ลงมติเห็นควรให้ลดปริมาณ

---

[1]กองกฎหมายและระเบียบสำนักงาน ก.พ.. (ม.ป.ป). *เล่มเดิม. หนังสือกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ น.ว. 127/2492 ลว 23 สิงหาคม 2492.*

[2]*แหล่งเดิม. หนังสือกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ น.ว. 168/2492 ลว 30 กันยายน 2492.*

การส่งนักเรียนและข้าราชการไปศึกษาและดูงานกับการส่งผู้แทนของรัฐบาลไปประชุม ณ ต่างประเทศให้น้อยที่สุดที่จะน้อยได้ และให้ส่งไปเฉพาะที่จำเป็นจริงๆ เท่านั้น[1]

> ในการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2495 รัฐบาลได้พิจารณาถึงเรื่องนักเรียนและข้าราชการไปต่างประเทศ ซึ่งมีการเข้าใจผิดในข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องไปต่างประเทศ จะเป็นการไปศึกษาก็ดี ไปดูงานก็ดี การจะได้ไปศึกษาและดูงานหรือไม่นั้น ต้องได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศเท่านั้น รัฐบาลมิได้ช่วยส่งเสริมเลย เนื่องจากผู้ที่จะไปศึกษาหรือดูงานในต่างประเทศมีการขอความสนับสนุนเป็นการส่วนตัวจากประเทศต่างๆ ซึ่งแท้ที่จริงแล้วรัฐบาลได้กำหนดวิธีการให้ทุนสำหรับผู้จะไปศึกษาหรือดูงานไว้แล้ว โดยออกค่าใช้จ่ายให้ทั้งสิ้นประเภทหนึ่ง อีกประเภทหนึ่งเป็นทุนที่ต่างประเทศให้มา ซึ่งส่วนมากก็เป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่ประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกและได้ให้ความร่วมมือความช่วยเหลือแก่องค์การนั้นโดยเสียค่าบำรุงไป หรือมิฉะนั้นก็ต้องตั้งเงินทุนเพื่อจ่ายสมทบไปด้วย นอกจากนั้นในการศึกษาหรือดูงานก็ดี รัฐบาลได้ออกเงินสมทบเพิ่มให้เป็นค่าเครื่องแต่งกาย เงินค่าใช้จ่ายอื่นๆ เงินติดตัว ฯลฯ ให้แลกเงินตราต่างประเทศในอัตราทางการ แม้แต่นักเรียนทุนส่วนตัวรัฐบาลก็ได้ให้แลกเงินตราต่างประเทศในอัตราทางการ ซึ่งเสมือนหนึ่งได้ให้เงินอุดหนุนไปกึ่งหนึ่งแล้ว ดังนั้นจึงเป็นการสมควรที่จะต้องทำความเข้าใจให้ถูกต้องทั่วกัน
>
> อนึ่ง ปรากฏว่าในการไปต่างประเทศของข้าราชการบางราย ได้มีการวิ่งเต้นส่วนตัว โดยทางกระทรวงเจ้าสังกัดมิได้รับรู้ด้วย ซึ่งในที่สุดเมื่อสำเร็จแล้วรัฐบาลก็ต้องรับภาระช่วยเหลือทางการเงิน และอื่นๆ สมทบให้ดังกล่าวข้างต้น และในบางกรณีผู้ได้รับทุนนี้ยังไม่มีวุฒิความสามารถถึงขนาดและสมกับความต้องการของทางราชการที่จะให้ไปศึกษาดูงาน ซึ่งเป็นการไม่สมควร...[2]

ในที่สุด เพื่อความเรียบร้อยและเพื่อที่จะให้ได้บุคคลซึ่งเหมาะสมในการไปศึกษาหรือดูงานโดยแท้จริง จึงได้ลงมติว่า ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปการส่งนักเรียน ข้าราชการ ไปศึกษาหรือดูงาน จะโดยทุนขององค์การต่างประเทศหรือทุนใดๆ ก็ตาม ต้องเป็นความดำริของรัฐบาล[3] และการส่งนักเรียนและข้าราชการไปศึกษาและดูงานในต่างประเทศในประเทศต่างๆ โดยทุนของรัฐบาลต่างประเทศนั้นรัฐบาลได้พิจารณาเห็นว่าเรื่อง การรับทุนของประเทศอื่นนั้นเกี่ยวกับเกียรติของประเทศไทย ควรจะได้มีการพิจารณาให้รอบคอบ ในที่สุดได้ลงมติว่าการส่งนักเรียนไปศึกษาในความดูแลของ ก.พ. หรือการรับทุนการศึกษา ถ้าเป็นประเทศที่เคยส่งนักเรียนไปศึกษาเป็นปกติอยู่แล้วก็ให้ส่งและรับได้ เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และ ญี่ปุ่น แต่ถ้าจะส่งหรือรับทุนของประเทศอื่นที่ไม่ใคร่ได้ส่งนักศึกษาไปหรือเริ่มไปศึกษาใหม่ ให้เสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาเสียก่อน[4]

---

[1] กองกฎหมายและระเบียบสำนักงาน ก.พ.. (ม.ป.ป). *เล่มเดิม. หนังสือกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ น.ว. 169/2492 ลว 30 กันยายน 2492.*

[2] *แหล่งเดิม. หนังสือกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ น.ว. 62/2495 ลว 6 มีนาคม 2495*

[3] *แหล่งเดิม.*

[4] กองกฎหมายและระเบียบสำนักงาน ก.พ.. (ม.ป.ป). *เล่มเดิม.ตามหนังสือกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ น.ว. 139/2495 ลว 5 มิถุนายน 2495.*

ค่าใช้จ่ายสำหรับนักเรียนทุนรัฐบาลในต่างประเทศ

เงินค่าใช้จ่ายสำหรับนักเรียนในต่างประเทศ ได้ปรากฏหลักฐานว่า เมื่อเดือนพฤษภาคม 2496 พลเอก มังกร พรหมโยธี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้เดินทางไปราชการต่างประเทศในพิธีบรมราชาภิเษก สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 แห่งอังกฤษ ท่านได้รับคำร้องเรียนด้วยวาจาและสังเกตเห็นว่า เงินค่าใช้จ่ายที่ทางราชการจ่ายให้แก่นักเรียนไทยที่ศึกษาอยู่ในประเทศฝรั่งเศสน้อยกว่านักเรียนในประเทศอังกฤษ[1] แม้จะได้พยายามประหยัดในการใช้จ่ายแล้วก็ยังรู้สึกว่าเดือดร้อน ยิ่งขณะนั้นค่าครองชีพในประเทศฝรั่งเศสสูงขึ้นกว่าแต่ก่อน ความเดือดร้อนก็เพิ่มขึ้นด้วย รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการได้เสนอต่อ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น โดยขอเพิ่มเงินค่าใช้จ่ายของนักเรียนไทยในประเทศฝรั่งเศสให้สูงขึ้นเท่ากับนักเรียนในอังกฤษหรือมากกว่า นายกรัฐมนตรีจึงมีคำสั่งให้เลขาธิการ ก.พ. ทำการสอบถามไปยังสถานเอกอัครราชทูตที่เกี่ยวข้องว่า ตามอัตราที่จ่ายให้นักเรียนอยู่ขณะนี้เป็นการสมควรแล้วหรือประการใด และให้สอบถามไปยังประเทศต่างๆ ที่มีผู้ดูแลนักเรียนด้วย แล้วรวบรวมผลเสนอนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาต่อไป

สำนักงาน ก.พ. ได้สอบถามไปยังกระทรวงต่างประเทศ และสำนักงานผู้ดูแลนักเรียนต่างๆ ได้ผลการสอบถามมาแล้ว ปรากฏว่าโดยที่ขณะนั้นในประเทศต่างๆ ค่าครองชีพได้สูงขึ้นทุกขณะ ค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่นักเรียนจะต้องใช้จ่ายไปสำหรับการศึกษาก็จะสูงขึ้นด้วย สำนักงาน ก.พ. จึงได้นำเสนอ อ.ก.พ.วิสามัญพิจารณาเรื่องเกี่ยวกับการศึกษาของนักเรียนฝ่ายพลเรือนในต่างประเทศพิจารณาค่าใช้จ่ายตามที่กระทรวงต่างประเทศและสำนักงานผู้ดูแลนักเรียนได้กำหนดมานั้นแล้วเห็นควรตัดทอนลงบ้าง ดังมีรายการละเอียดรายประเทศดังต่อไปนี้[2]

1. ประเทศอังกฤษ

เดิมงบประมาณได้กำหนดไว้ คือ

ก. นักเรียนทั่วไป ค่าใช้จ่ายปีละ 600 ปอนด์

ข. นักเรียนศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย Oxford, Cambridge, London Loughborough College ในโรงเรียนกฎหมาย และ Finishing School ให้ได้รับปีละ 650 ปอนด์

ในการพิจารณาครั้งใหม่นี้ ที่ปรึกษาการวัฒนธรรมประจำสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงลอนดอน ชี้แจงว่า สำหรับ ข้อ ก. และ ข. เห็นว่างบประมาณเท่าที่ได้รับอยู่เป็นการเพียงพอแล้ว แต่ใคร่ขอให้เพิ่มงบประมาณสำหรับนักเรียนตำรวจ ดังนี้

---

[1]สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (3). สร.0201.3/31 *เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี การศึกษา ฝึกอบรม ดูงานในต่างประเทศ เรื่อง เงินค่าใช้จ่ายสำหรับนักศึกษาในต่างประเทศ (16 เมษายน 2496-8 กรกฎาคม 2497). หนังสือกระทรวงศึกษาธิการ ที่ จ. 173/2496 ลว 1 กันยายน 2496.*

[2]*แหล่งเดิม. หนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ สร.10372/2497 ลว 31 พฤษภาคม 2497.*

(1) ตอนเข้าศึกษาสอบเอาประกาศนียบัตร G.E.C. คงได้ปีละ 600 ปอนด์

(2) ตอนเข้าโรงเรียนทหาร เพิ่มให้อีก 50 ปอนด์ เป็น 650 ปอนด์

(3) ตอนเข้าโรงเรียนตำรวจ เพิ่มอีก 50 ปอนด์ เป็น 700 ปอนด์

อ.ก.พ.วิสามัญพิจารณาเรื่องเกี่ยวกับการศึกษาของนักเรียนฝ่ายพลเรือนในต่างประเทศได้พิจารณาแล้ว ลงมติเห็นควรกำหนด ดังนี้

ก. นักเรียนทั่วไป และนักเรียนที่เรียนวิชาตำรวจขั้นต้น ได้รับงบประมาณปีละ 600 ปอนด์

ข. นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย Oxford, Cambridge, London Loughborough College ในโรงเรียนกฎหมาย และ Finishing School และนักเรียนที่เรียนวิชาทหารและตำรวจ ให้ได้รับปีละ 650 ปอนด์

2. สหรัฐอเมริกา

เดิมกำหนดงบประมาณไว้ คือ

ก. นักเรียนทั่วไป ปีละ 2,500 ดอลลาร์สหรัฐ

ข. นักเรียนที่ศึกษาอยู่ใน M.I.T. และมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด และเพนซิลวาเนีย ปีละ 2,800 ดอลลาร์สหรัฐ

ที่ปรึกษาและสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอชิงตัน เสนอขอมาดังนี้

<u>ขั้นเตรียมมหาวิทยาลัยประเภทที่ 1</u> ได้แก่

(1) Peddie School, Hightstown, N.J.

(2) Williston Academy, Easthampton, Mass.

(3) Perkiomen School, Pennsburg. Pa.

(4) Stephens College, Columbia, Mo….

(5) Wilbraham Academy, Wilbraham Mass.

ขอกำหนดงบประมาณปีละ 2,340 ดอลลาร์สหรัฐ

<u>ขั้นเตรียมมหาวิทยาลัยประเภทที่ 2</u> ได้แก่

(1) West Nottingham Academy, Colorado, Md. …

(2) Kemper Military School, Boonveille, Mo. …

ขอกำหนดงบประมาณปีละ 2,800 ดอลลาร์สหรัฐ

<u>ขั้นเตรียมมหาวิทยาลัยประเภทที่ 3</u> ได้แก่

Georgia Military College, Milledgiville Georgia

ขอกำหนดงบประมาณปีละ 2,600 ดอลลาร์สหรัฐ

<u>มหาวิทยาลัยประเภทที่ 1</u> ได้แก่

1. M.I.T., Cambridge, Mass.
2. Harvard University, Cambridge, Mass.
3. University of Pennsylvania, Philadelphia, Pa. …
4. Vassar College, New York, N.Y.

ขอกำหนดงบประมาณปีละ 3,730 ดอลลาร์สหรัฐ

<u>มหาวิทยาลัยประเภทที่ 2</u> ได้แก่

1. Columbia University, New York, N.Y.
2. Johns Hopkins, Baltimore, Md.
3. Radcliffe, Cambridge, Mass.
4. Couchor College, Baltimore, Md.
5. Princeton, N.J.

ขอกำหนดงบประมาณปีละ 3,322 ดอลลาร์สหรัฐ

<u>มหาวิทยาลัยประเภทที่ 3</u> ได้แก่ มหาวิทยาลัยทุกแห่ง ซึ่งทางการมลรัฐจัดตั้งขึ้น (State College) ขอกำหนดงบประมาณปีละ 2,980 ดอลลาร์สหรัฐ แต่สำหรับเงินค่าใช้จ่าย (Allowance) ขอถือจ่ายเดือนละ 160 ดอลลาร์สหรัฐ

และที่ปรึกษาการวัฒนธรรมประจำสถานเอกอัครราชทูตได้แจ้งเพิ่มเติมว่า สถานศึกษาขั้นเตรียมมหาวิทยาลัยบางแห่งที่นักเรียนไทยกำลังเรียนอยู่ในขณะนั้น อัตราค่าเล่าเรียน และค่าธรรมเนียมสูงกว่าประเภทที่ 1 คือ Mt. Vernon Seminary, Washington, D.C., The Gunnery School, Washington, Connecticut

อ.ก.พ.วิสามัญพิจารณาเรื่องเกี่ยวกับการศึกษาของนักเรียนฝ่ายพลเรือนในต่างประเทศ เห็นควรกำหนดดังนี้ คือ นักเรียนทั่วไปให้อย่างต่ำปีละ 2,600 ดอลลาร์สหรัฐ และอย่างสูงปีละ 3,000 ดอลลาร์สหรัฐ แต่ในการที่จะกำหนดงบประมาณให้ผู้ใดสูงกว่า 2,600 ดอลลาร์สหรัฐต่อปี ต้องให้ที่ปรึกษาฯ รายงานเข้ามาเพื่อประกอบการพิจารณาเป็นรายๆ ไป สำหรับเงินค่าใช้จ่าย (Allowance) ให้จ่ายเดือนละ 150 ดอลลาร์สหรัฐ

3. ประเทศฝรั่งเศส

เดิมได้รับงบประมาณอยู่ ดังนี้

ก. นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในกรุงปารีส ปีละ 620 ปอนด์

ข. นักเรียนที่ศึกษาอยู่นอกกรุงปารีส ปีละ 550 ปอนด์

สถานเอกอัครราชทูต ขอกำหนดมาดังนี้

ก. นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในกรุงปารีส ปีละ 760 ปอนด์

ข. นักเรียนที่ศึกษาอยู่นอกกรุงปารีส ปีละ 625 ปอนด์

อ.ก.พ.วิสามัญพิจารณาเรื่องเกี่ยวกับการศึกษาของนักเรียนฝ่ายพลเรือนในต่างประเทศ ลงมติอนุมัติดังนี้

ก. นักเรียนในกรุงปารีส ปีละ 650 ปอนด์

ข. นักเรียนนอกกรุงปารีส ปีละ 600 ปอนด์

4. ประเทศออสเตรเลีย

เดิมได้รับงบประมาณอยู่ดังนี้

ก. นักเรียนทั่วไปได้รับงบประมาณปีละ 450 ปอนด์

ข. นักเรียนที่ศึกษาอยู่ใน “Korowa” Church of England Girl’s Grammar School Melbourne/Victoria ได้รับปีละ 500 ปอนด์ ผู้ดูแลนักเรียนไทยในประเทศออสเตรเลีย และสถานเอกอัครราชทูต ขออนุมัติดังนี้

(1) นักเรียนชั้นมหาวิทยาลัยปีละ 780 เหรียญออสเตรเลีย หรือเท่ากับ 600 ปอนด์

(2) นักเรียนที่เรียนวิชาชีพปีละ 650 เหรียญออสเตรเลีย หรือเท่ากับ 520 ปอนด์

(3) นักเรียนชั้นสามัญศึกษาที่เป็นนักเรียนประจำปีละ 550 เหรียญออสเตรเลีย หรือเท่ากับ 440 ปอนด์

อ.ก.พ.วิสามัญพิจารณาเรื่องเกี่ยวกับการศึกษาของนักเรียนฝ่ายพลเรือนในต่างประเทศ เห็นควรกำหนดดังนี้

ก. นักเรียนชั้นมหาวิทยาลัย ให้ปีละ 525 ปอนด์

ข. นักเรียนที่เรียนวิชาชีพ ให้ปีละ 475 ปอนด์

ค. นักเรียนสามัญศึกษาที่เป็นนักเรียนประจำปีละ 425 ปอนด์

5. ประเทศฟิลิปปินส์

เดิมได้รับงบประมาณอย่างต่ำปีละ 1,200 เหรียญ อย่างสูง 1,500 เหรียญ สถานเอกอัครราชทูตเสนอขอให้นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในกรุงมะนิลาปีละ 1,800 เหรียญ อ.ก.พ.วิสามัญพิจารณาเรื่องเกี่ยวกับการศึกษาของนักเรียนฝ่ายพลเรือนในต่างประเทศได้พิจารณาเห็นควรกำหนดดังนี้

ก. นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในกรุงมะนิลาปีละ 1,800 เหรียญ

ข. นักเรียนที่ศึกษาอยู่นอกกรุงมะนิลาปีละ 1,500 เหรียญ

6. ประเทศเยอรมนี

เดิมได้รับอยู่ปีละ 600 ปอนด์ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงบอนน์ ขอมาดังนี้

ก. นักเรียนมหาวิทยาลัยปีละ 650 ปอนด์

ข. นักเรียนที่ยังไม่ได้เข้ามหาวิทยาลัยปีละ 600 ปอนด์

อ.ก.พ.วิสามัญพิจารณาเรื่องเกี่ยวกับการศึกษาของนักเรียนฝ่ายพลเรือนในต่างประเทศได้พิจารณาเห็นควรกำหนดให้คงได้รับปีละ 600 ปอนด์เท่าเดิม

7. ประเทศอินเดีย

เดิมได้รับงบประมาณอยู่ดังนี้

ก. นักเรียนที่อยู่ในหอพักปีละ 3,200 รูปี

ข. นักเรียนที่อยู่นอกหอพักปีละ 4,000 รูปี

สถานเอกอัครราชทูตขอกำหนดมาดังนี้

ก. นักเรียนต่ำกว่าชั้นอุดมศึกษา

(1) สำหรับนักเรียนที่มิได้ศึกษาอยู่ตามโรงเรียนบนภูเขา

ก. นักเรียนที่มิได้อยู่ในหอพักปีละ 3,600 รูปี

ข. นักเรียนที่อยู่ในหอพักปีละ 3,200 รูปี

(2) สำหรับนักเรียนที่ศึกษาอยู่ตามโรงเรียนบนภูเขาปีละ 3,600 รูปี

ข. นักเรียนชั้นมหาวิทยาลัย

(1) สำหรับวิชาอักษรศาสตร์ กฎหมาย หรือการค้า นักเรียนที่อยู่ในหอพัก ควรกำหนดให้ปีละ 3,600 รูปี และนักเรียนที่กินอยู่ภายนอกปีละ 4,600 รูปี

(2) สำหรับวิชาเทคนิค หรือวิศวกรรม นักเรียนที่กินอยู่ในหอพัก ควรกำหนดให้ปีละ 3,840 รูปี และนักเรียนที่กินอยู่ภายนอกปีละ 4,800 รูปี

(3) สำหรับวิชาแพทยศาสตร์ นักเรียนที่กินอยู่ในหอพัก ควรกำหนดค่าใช้จ่ายปีละ 4,000 รูปี และนักเรียนอยู่ภายนอกปีละ 5,000 รูปี

ส่วนอัตราค่าเครื่องแต่งกายสำหรับนักเรียนที่ศึกษาในประเทศอินเดีย กำหนดให้ 250 รูปีนั้น สถานเอกอัครราชทูตขอเพิ่มขึ้นอีกเป็น 500 รูปี

อ.ก.พ.วิสามัญพิจารณาเรื่องเกี่ยวกับการศึกษาของนักเรียนฝ่ายพลเรือนในต่างประเทศได้พิจารณา เห็นควรกำหนดดังนี้ คือ อย่างต่ำปีละ 3,600 รูปี อย่างสูงปีละ 4,500 รูปี ส่วนค่าเครื่องแต่งกายเห็นควรกำหนดเท่าเดิม

สำนักงาน ก.พ. ได้นำงบประมาณค่าใช้จ่ายของนักเรียนในต่างประเทศ ซึ่งได้รับตอบมาจากกระทรวงการต่างประเทศ และสำนักงานผู้ดูแลนักเรียนเสนอนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาลงมติเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2497 เห็นชอบด้วย และอนุมัติให้จ่ายได้ตามที่ ก.พ. เสนอตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2497 เป็นต้นไป รายละเอียดได้แถลงทางโทรทัศน์ในข่าวภาคค่ำ วันจันทร์ที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2497 เวลา 20.00 น. ดังนี้[1]

เนื่องจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเห็นสมควรพิจารณาเพิ่มเงินค่าใช้จ่ายของนักเรียนไทยในต่างประเทศ เพื่อมิให้ได้รับความเดือดร้อน เพราะค่าครองชีพสูงขึ้นกว่าแต่ก่อน เรื่องนี้ สำนักงาน ก.พ. แจ้งว่า อ.ก.พ. พิจารณาและจัดการศึกษานักเรียนฝ่ายพลเรือนในต่างประเทศได้พิจารณาแล้วเห็นควรกำหนดเสียใหม่ สรุปได้ดังนี้

---

[1]สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (3). สร.0201.3/31. *เล่มเดิม*. หนังสือกรมสารบรรณ คณะรัฐมนตรี ฝ่ายบริหาร ที่ 8069/2497 ลว 25 มิถุนายน 2497.

1. ประเทศอังกฤษ นักเรียนทั่วไปและที่ศึกษาในโรงเรียนตำรวจชั้นต้น จ่ายปีละ 600 ปอนด์ นักเรียนที่ศึกษามหาวิทยาลัยฯ โรงเรียนกฎหมาย และนักเรียนตำรวจที่เรียนวิชาทหารและตำรวจ จ่ายปีละ 650 ปอนด์

2. ประเทศสหรัฐอเมริกา นักเรียนทั่วไปจ่ายอย่างต่ำปีละ 2,600 ดอลลาร์สหรัฐ จ่ายอย่างสูงปีละ 3,000 ดอลลาร์สหรัฐ

3. ประเทศฝรั่งเศส นักเรียนอยู่ในกรุงปารีส จ่ายปีละ 650 ปอนด์ อยู่นอกกรุงปารีส จ่ายปีละ 600 ปอนด์

4. ประเทศออสเตรเลีย นักเรียนชั้นมหาวิทยาลัย จ่ายปีละ 525 ปอนด์ นักเรียนที่เรียนวิชาชีพ จ่ายปีละ 475 ปอนด์ นักเรียนสามัญจ่ายปีละ 425 ปอนด์

5. ประเทศฟิลิปปินส์ นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในมะนิลา จ่ายปีละ 1,800 เหรียญ อยู่นอกมะนิลา จ่ายปีละ 1,500 เหรียญ

6. ประเทศเยอรมนี จ่ายปีละ 600 ปอนด์

7. ประเทศอินเดีย จ่ายให้อย่างต่ำปีละ 3,600 รูปี อย่างสูงปีละ 4,500 รูปี

คณะรัฐมนตรีลงมติเห็นชอบด้วย อนุมัติให้จ่ายได้ตามที่ ก.พ. เสนอมา ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2497 เป็นต้นไป

นักเรียนและข้าราชการที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศจึงได้รับการปรับเงินค่าใช้จ่ายตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2497 แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลได้ให้ความสนใจและเห็นความสำคัญของการไปศึกษาต่อต่างประเทศ จึงอนุมัติเพิ่มค่าใช้จ่ายดังกล่าว ทั้งๆ ที่จะมีผลกระทบต่องบประมาณของประเทศเป็นจำนวนมาก

การจัดสรรทุนรัฐบาล

การจัดสรรทุนการศึกษาสำหรับส่งนักเรียนและข้าราชการไปศึกษาต่อต่างประเทศ ได้ลดลงใน พ.ศ. 2492 ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2492 ที่ว่า

> "ท่านนายกรัฐมนตรีได้พิจารณาเห็นว่า ใน พ.ศ. 2491 และ 2492 ปริมาณการส่งนักเรียนและข้าราชการไปศึกษาและดูงาน กับการส่งผู้แทนของรัฐบาลไปประชุม ณ ต่างประเทศ ได้เพิ่มขึ้นเป็นอันมาก ในการนี้รัฐบาลต้องสิ้นเปลืองเงินตราต่างประเทศไปเป็นจำนวนมิใช่น้อย ทั้งในการเปลี่ยนแปลงอัตราการแลกเปลี่ยนก็ทำให้ทางราชการต้องจ่ายเงินตราต่างประเทศเพื่อการนี้เพิ่มขึ้นกว่าปกติ ในที่สุดได้ลงมติเห็นควรให้ลดปริมาณการส่งนักเรียนและข้าราชการไปศึกษาและดูงานกับการส่งผู้แทนของรัฐบาลไปประชุม ณ ต่างประเทศ ให้น้อยที่สุดที่จะน้อยได้ และให้ส่งไปเฉพาะที่จำเป็นจริงๆ เท่านั้น..."[1]

---

[1]กองกฎหมายและระเบียบสำนักงาน ก.พ.. (ม.ป.ป.). *เล่มเดิม. หนังสือกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ น.ว. 169/2492 ลว 30 กันยายน 2492*

นโยบายดังกล่าวจึงเป็นผลทำให้ทุนการศึกษาของแต่ละกระทรวงต่างๆ ลดลงอย่างมาก เช่น กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเคยได้รับงบประมาณใน พ.ศ. 2491 เป็นทุนการศึกษา 100 ทุน เพื่อสอบคัดเลือกส่งนักเรียนและข้าราชการไปศึกษา ณ ยุโรป และอเมริกา หลังจากนั้นจำนวนทุนลดเหลือเพียง 17 ทุน ใน พ.ศ. 2495[1] แต่กระทรวงศึกษาธิการกำลังขยายงานด้านการศึกษาหลายประการ จึงมีความจำเป็นจะต้องส่งนักเรียนและข้าราชการไปศึกษา ณ ต่างประเทศ เพิ่มขึ้นจำนวนมาก เพื่อมาปฏิบัติงานในโรงเรียน วิทยาลัย และ มหาวิทยาลัย จึงจำเป็นต้องขออนุมัติทุนสำหรับส่งนักเรียนและข้าราชการไปศึกษาปีละ 50 ทุน ตั้งแต่ พ.ศ. 2496 เป็นต้นไป ในการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2496 ได้อนุมัติเพิ่มทุนให้กระทรวงศึกษาธิการอีก 30 ทุน ใน พ.ศ. 2496 รวมกับทุนที่ได้รับอนุมัติแล้ว 20 ทุน รวมเป็น 50 ทุน โดยอยู่ในความควบคุมดำเนินการของ ก.พ. และให้จ่ายจากเงินสลากกินแบ่งเพื่อสังคมสงเคราะห์ไปก่อนตามที่จ่ายจริงภายในวงเงิน 1 ล้านบาท[2]

ใน พ.ศ. 2497 สำนักงาน ก.พ. ได้รับงบประมาณสำหรับจัดส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษา ณ ต่างประเทศ ตามความต้องการของกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ฝ่ายพลเรือน รวม 80 หน่วย และทุนสำหรับอาจารย์ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตามมติคณะรัฐมนตรีซึ่งกรมสารบรรณ คณะรัฐมนตรีฝ่ายบริหารได้แจ้งมายัง ก.พ. ตามหนังสือที่ ข.12158/2496 ลงวันที่ 20 สิงหาคม 2496 และกระทรวงการคลังได้ยินยอมให้งบประมาณอีก 10 หน่วย รวมเป็น 90 หน่วย

อ.ก.พ. พิจารณาและจัดการศึกษานักเรียนฝ่ายพลเรือนในต่างประเทศ และ ก.พ. จึงได้พิจารณาลงมติเห็นสมควรให้แบ่งหน่วยสำหรับใน พ.ศ. 2497 ให้แก่ กระทรวง กรมต่างๆ ฝ่ายพลเรือน ดังนี้ คือ[3]

1. สำนักคณะรัฐมนตรี 2 หน่วย[4]
2. กระทรวงการคลัง 4 หน่วย

---

[1]สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (3). สร.0201.3/26 *เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี การศึกษา ฝึกอบรม ดูงานในต่างประเทศ เรื่อง ข้าราชการกระทรวงศึกษาธิการไปศึกษาและดูงานต่างประเทศ (16 พฤศจิกายน 2495-8 พฤษภาคม 2501). หนังสือกระทรวงศึกษาธิการ ที่ น. 4670/2496 ลว 10 กุมภาพันธ์ 2496.*

[2]สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (3). สร.0201.3/26 *เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี การศึกษา ฝึกอบรม ดูงานในต่างประเทศ เรื่อง ข้าราชการกระทรวงศึกษาธิการไปศึกษาและดูงานต่างประเทศ (16 พฤศจิกายน 2495-8 พฤษภาคม 2501). หนังสือกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ ก.2315/2496*
ลว 20 กุมภาพันธ์ 2496.

[3]สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (3). สร.0201.3/57 *เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี การศึกษา ฝึกอบรม ดูงานในต่างประเทศ เรื่อง แบ่งหน่วยสอบแข่งขันชิงทุนรัฐบาลไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ (30 มีนาคม 2497-10 พฤศจิกายน 2501). หนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ สร.5514/2497 ลว 30 มีนาคม 2497.*

[4]"หน่วย" หมายถึง "จำนวนทุน."

3.	กระทรวงการต่างประเทศ	3 หน่วย
4.	กระทรวงเกษตร	10 หน่วย
5.	กระทรวงคมนาคม	4 หน่วย
6.	กระทรวงมหาดไทย	8 หน่วย
7.	กระทรวงยุติธรรม	2 หน่วย
8.	กระทรวงวัฒนธรรม	2 หน่วย
9.	กระทรวงศึกษาธิการ	40 หน่วย (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 10 หน่วย)
10.	กระทรวงเศรษฐการ	2 หน่วย
11.	กระทรวงสหกรณ์	3 หน่วย
12.	กระทรวงสาธารณสุข	6 หน่วย
13.	กระทรวงอุตสาหกรรม	4 หน่วย
	รวม	90 หน่วย

การกำหนดจำนวนหน่วยสอบแข่งขันชิงทุนรัฐบาล ในแต่ละปีดำเนินการโดย อ.ก.พ. สามัญพิจารณาเกี่ยวกับการศึกษาของนักเรียนฝ่ายพลเรือนในต่างประเทศ โดยสอบถามความจำเป็นความต้องการของกระทรวงต่างๆ และเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณา เมื่อคณะรัฐมนตรีพิจารณาและอนุมัติแล้ว จึงจะแจ้งไปยังกระทรวงต่างๆ ต่อไป ว่าได้รับการจัดสรรทุนรัฐบาลสำหรับส่งนักเรียนและข้าราชการไปศึกษาและดูงาน ณ ต่างประเทศ เป็นจำนวนเท่าใด ในปีนั้นๆ โดยขึ้นอยู่กับความสำคัญความจำเป็น และกำลังเงินงบประมาณของแต่ละปี เช่น พ.ศ. 2500 หน่วยสอบแข่งขันชิงทุนรัฐบาลกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ขอมา 112 หน่วย อ.ก.พ.ฯ พิจารณาแล้วสามารถจัดสรรได้เพียง 55 หน่วย เป็นต้น โดยมีกรรมการเจ้าหน้าที่ในการสอบแข่งขันเพื่อรับทุนรัฐบาลไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ ตามความต้องการของกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ฝ่ายพลเรือนประจำ พ.ศ. 2500 ตามประกาศของคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน เดือนกรกฎาคม 2500 ดังนี้[1]

1.	พลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์	ประธานกรรมการ
2.	พลตรีเฉลิม พงษ์สวัสดิ์	รองประธาน
3.	หลวงสุขุมนัยประดิษฐ	รองประธาน
4.	ม.ล.ปิ่น มาลากุล	กรรมการ
5.	นายแพทย์แสง สุทธิพงศ์	กรรมการ
6.	พลโท ม.ล.ขาบ กุญชร	กรรมการ
7.	พระเจริญวิศวกรรม	กรรมการ
8.	หลวงสุวรรณวาจกกสิกิจ	กรรมการ

[1]สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (3) สร.0201.3/57. *เล่มเดิม. ประกาศแต่งตั้งกรรมการเจ้าหน้าที่ในการสอบแข่งขันเพื่อรับทุนรัฐบาลไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ ตามความต้องการของกระทรวงทบวงกรมต่างๆ ฝ่ายพลเรือนประจำ พ.ศ. 2500.*

9. นายแพทย์เฉลิม พรมมาส กรรมการ
10. นายศุภชัย วาณิชวัฒนา กรรมการ
11. อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หรือผู้แทน กรรมการ
12. นางจีรวัสส์ ปันยารชุน กรรมการ
13. ผู้อำนวยการกองวิชาการและสอบไล่ สำนักงาน ก.พ. กรรมการและเลขานุการ
14. ผู้ช่วยผู้อำนวยการกองวิชาการและสอบไล่ สำนักงาน ก.พ. ผู้ช่วยเลขานุการ
15. หัวหน้าแผนกสอบชิงทุนไปต่างประเทศ สำนักงาน ก.พ. ผู้ช่วยเลขานุการ

การสอบระเบียบปฏิบัติราชการ มีคณะกรรมการ คือ

1. หลวงชำนาญอักษร
2. หลวงพิสิฐสุขุมการ
3. นายบุญชู เจนพนัส

การสอบสัมภาษณ์

1. หลวงสุขุมนัยประดิษฐ
2. หลวงวิเชียรแพทยาคม
3. พระยาจินดารักษ์
4. พลโท ม.ล.ขาบ กุญชร
5. นายแพทย์ฝน แสงสิงแก้ว
6. นายสุชีพ ปุญญานุภาพ
7. นางจีรวัสส์ ปันยารชุน
8. ปลัดกระทรวง หรืออธิบดีเจ้าสังกัด

การสอบชิงทุนในแต่ละปีนั้น บางปีมีผู้สอบได้ไม่ครบตามจำนวนทุนที่กำหนดไว้ เช่น การสอบแข่งขันเพื่อรับทุนรัฐบาลไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ ตามความต้องการของกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ฝ่ายพลเรือนประจำปี 2496 ไม่มีผู้สอบได้อีก 10 หน่วย อ.ก.พ.วิชาสามัญพิจารณาเรื่องเกี่ยวกับการศึกษาของนักเรียนฝ่ายพลเรือนในต่างประเทศและก.พ.จึงได้พิจารณาลงมติให้แบ่งหน่วยสอบแข่งขันฯ ซึ่งไม่มีผู้สอบได้รวม 10 หน่วยนี้ให้แก่ส่วนราชการต่างๆ เพื่อนำไปสมทบกับหน่วยสอบแข่งขันชิงทุนรัฐบาลประจำปี 2497 แต่จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นได้พิจารณาแล้ว และมีคำสั่งว่าให้ระงับหน่วยที่ไม่มีผู้ใดสอบได้ทั้ง 10 หน่วยนี้เสีย[1] เนื่องจากขณะนี้เงินตราต่างประเทศอยู่ในภาวะฝืดเคือง และเพื่อเป็นการประหยัด

[1]สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (3). สร.0201.3/57 *แหล่งเดิม ตามหนังสือกรมสารบรรณคณะรัฐมนตรีฝ่ายบริหาร. เรื่องหน่วยสอบแข่งขันเพื่อรับทุนรัฐบาลไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ ตามความต้องการของกระทรวง ทบวงกรมต่างๆ ฝ่ายพลเรือนประจำปี 2548 ซึ่งไม่มีผู้สอบแข่งขันได้ ลว 20 ตุลาคม 2497.*

ตัวอย่างของนักเรียนทุนรัฐบาลไทยในช่วง พ.ศ. 2491 – 2500 เช่น

ดร.ปรีดา กรรณสูต นักเรียนทุนรัฐบาลไทยสาขาการประมง พ.ศ. 2492 ได้เล่าถึงบรรยากาศ ในการสอบชิงทุนรัฐบาลใน พ.ศ. 2492 ใน วารสาร *ก้าวไกล* ว่า

> พอสงครามเสร็จ เขาเปิดให้โอกาสสอบชิงทุนเป็น 2 รุ่น เอาพวกนักเรียน ม.8 เรียน ตั้งแต่เด็กๆ ชุดหนึ่ง อีกชุดหนึ่งเอาพวกจบปริญญาตรีมาแล้วไปทำปริญญาเอก เราสอบ คนสอบกันเป็นหมื่น ทุกกระทรวง กรม เพราะอัดอั้นมาตั้ง 5 ปี 6 ปี ช่วงนั้นเป็นสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ...การสอบก็แยกเป็นสาขาตามต้องการของกระทรวงต่างๆ รุ่นที่ไป คนที่มีชื่อเสียง เช่น ดร.ชำนาญ ยุวบูรณ์ ซึ่งเป็นรุ่นแรกของสงครามโลก... ตอนนั้นเขาก็จ้างเรือบินมารับพวกเราไปเมืองนอก เรือบินที่บินกลางคืนไม่ได้ สมัยนั้นมี 4 เครื่องยนต์ใบพัด แล้ววันที่จะไปขึ้นเครื่องบินนี่ เครื่องบินมาจอดกลางสนาม สนามบินดอนเมืองยังไม่มี มีแต่สนามบินของทหารเท่านั้น รัฐบาลก็ไปจ้างเรือบินฝรั่งให้มารับ ซึ่งเราต้องไปยืนรอในสนามบินดอนเมืองกลางสนาม ต้องตากแดดรอกว่าเครื่องบินจะมา แล้วตอนขึ้น ก็ต้องหาบันไดขึ้นอีก ยุ่งยากที่สุด...[1]

ดร.ปรีดา กรรณสูต ได้ตอบคำถามเกี่ยวกับการได้รับการทาบทามจากเอกชน เมื่อเรียนจบมา เอกชนดูจะไม่มีบทบาทในการดึงทรัพยากรบุคคล

> ไม่มี...เพราะเราต้องทำงานชดใช้ทุน แล้วเราก็ไม่มีเงินใช้ ถ้าไปเรียน 7 ปี 8 ปี นี่ต้องทำงานชดใช้ 14 ปี แล้วเราจะเอาเงินที่ไหนใช้ล่ะ ก็มีเหมือนกันอย่างผู้บังคับบัญชาผม ดอกเตอร์ 3-4 คน เขาก็ไปทำงานให้สหประชาชาติ สหประชาชาติซื้อตัวไปทางนั้น เขาก็เสียเงินชดใช้...คือ การไปเรียนเมืองนอกนี่ขยันอย่างเดียว...นักเรียนชิงทุนได้นี่ไม่มีปัญหา เพราะทำได้เรียนได้อยู่แล้ว ที่สำคัญคือกลับมา ต้องเอาประสบการณ์จากเมืองนอกมาให้สาธารณชนเห็น ทำให้บรรลุผลให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ จึงจะประสบความสำเร็จ...[2]

การดำเนินนโยบายส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศในช่วงนี้ประสบความสำเร็จอย่างเต็มที่ อย่างที่รัฐบาลพึงประสงค์หรือไม่ อาจารย์ศุภรี วรสุมันต์ นักเรียนทุนรัฐบาลไทยตามความต้องการของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2497 อดีตอาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พลศึกษา (เดิม) ปัจจุบันเป็นข้าราชการบำนาญได้เล่าถึงการเป็นนักเรียนทุนรัฐบาลในยุคนั้นว่า

> จบอาชีวศึกษา และสอบชิงทุนคุรุสภาได้ ขึ้นทะเบียนเอาไว้เมื่อถึงเวลาเขาก็เรียกให้ไปเรียน เมื่อเวลาไปเรียนที่สหรัฐอเมริกา อาจารย์ก็ให้ทำหลักสูตรเพื่อว่า เมื่อเวลากลับมาเมืองไทยจะนำเอามาสอนมาใช้ แต่ก็ไม่สามารถนำมาใช้ได้เมื่อกลับมา เนื่องจากไม่มีทั้งงบประมาณและบุคลากร ส่วนประโยชน์จากการไปเรียนเมืองนอก มีประโยชน์ได้รับประสบการณ์ใหม่และได้ภาษา...[3]

---

[1]เชี่ยวชาญ คล้ายหนู. *ก้าวไกล* ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 มิถุนายน 2537 ไทยวัฒนาพานิช หน้า 16.

[2]*แหล่งเดิม.* หน้า 17.

[3]อาจารย์ศุภรี วรสุมันต์. (2548, 19 เมษายน). สัมภาษณ์โดยอัจฉรา วรกระมล ที่บ้านซอย รสพ. นิเวศน์ กรุงเทพฯ.

การไปศึกษาต่อต่างประเทศอาจจะได้ผลไม่เต็มที่อย่างที่รัฐบาลคาดหวังไว้ แต่ก็มีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาบุคลากรและประเทศ ใน พ.ศ. 2491 – 2500 มีการส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศ จำนวนทั้งสิ้น 420 คน[1]

การดูแลนักเรียนทุนรัฐบาลในต่างประเทศ

นักเรียนในความดูแลของสำนักงาน ก.พ. มีอยู่ด้วยกัน 3 ประเภท คือ นักเรียนทุนรัฐบาล ข้าราชการลาศึกษา และนักเรียนทุนส่วนตัว ซึ่งได้มอบให้อยู่ในความดูแลของสำนักงาน ก.พ. สำหรับนักเรียนทุนรัฐบาลและข้าราชการลาศึกษา มีระเบียบบังคับให้ต้องอยู่ในความดูแลของสำนักงาน ก.พ. ซึ่งในการทำวิจัยนี้จะศึกษาเฉพาะการดูแลนักเรียนทุนรัฐบาล[2] เท่านั้น

นักเรียนทุนรัฐบาล ซึ่งสำนักงาน ก.พ. หรือผู้ทำการแทน เป็นผู้จัดการสอบแข่งขัน เมื่อปรากฏว่าบุคคลใดเป็นผู้สอบแข่งขันได้รับทุนรัฐบาลไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศแล้ว ผู้นั้นจะต้องไปรายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่สำนักงาน ก.พ. และทำสัญญาตกลงรับทุนรัฐบาลและยินยอมอยู่ในความดูแลของสำนักงาน ก.พ. ในระหว่างศึกษา รวมทั้งจัดหาผู้ค้ำประกันมาทำสัญญาค้ำประกันให้ไว้ต่อสำนักงาน ก.พ. ด้วย ส่วนนักเรียนทุนรัฐบาล ซึ่งส่วนราชการอื่นที่มิใช่สำนักงาน ก.พ. หรือผู้ทำการแทน ทำการจัดสอบแข่งขันหรือสอบคัดเลือก ส่วนราชการผู้ให้ทุนจะต้องมีหนังสือขอฝากนักเรียนผู้ได้รับทุนไว้ในความดูแลของสำนักงาน ก.พ. หากสำนักงาน ก.พ. ตอบตกลงก็ถือว่านักเรียนผู้นั้นอยู่ในความดูแลต่อไป

สำหรับนักเรียนทุนรัฐบาลนี้ โดยที่รัฐบาลเป็นผู้ให้ทุน และเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงต่อผลการศึกษาของนักเรียนผู้นั้น เพราะฉะนั้น จึงมีความจำเป็นที่รัฐบาลจะต้องดำเนินการควบคุม รวมทั้งให้ความดูแลช่วยเหลือแก่นักเรียนให้ได้ทำการศึกษาอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย

เมื่อการจัดการศึกษาของนักเรียนทุนรัฐบาลฝ่ายพลเรือนในต่างประเทศเปลี่ยนจากกระทรวงศึกษาธิการมาเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน หรือที่เรียกโดยย่อว่า ก.พ. ใน พ.ศ. 2477 โดยมีการจัดตั้งสำนักงาน ก.พ. ขึ้นตรงต่อคณะรัฐมนตรี การดูแลนักเรียนไทยในต่างประเทศจึงเป็นหน้าที่ของสำนักงาน ก.พ. แต่ระหว่าง พ.ศ. 2482 – 2488 ประเทศอยู่ในภาวะสงคราม การไปศึกษายังต่างประเทศของนักเรียนไทยจึงหยุดชะงักลง คงมีนักเรียนจำนวนน้อยเท่านั้นที่ตกค้างอยู่ในต่างประเทศ สำนักงาน ก.พ. จึงเสนอให้เจ้าหน้าที่ดูแลนักเรียนไปสังกัดกับกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง ส่วนราชการและเอกชนจึงได้มีการ

---

[1] สมาคมนักเรียนทุนรัฐบาลไทย. (2537). *แหล่งเดิม*. หน้า 39 – 109.

[2] นักเรียนทุนรัฐบาล ได้แก่ผู้ที่รับทุนรัฐบาลไทยไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ ซึ่งอาจเป็นข้าราชการ หรือบุคคลธรรมดา ที่ไม่มีฐานะเป็นข้าราชการก็ได้ เช่น นักเรียนทุน ก.พ. นักเรียนทุนรัฐบาลตามความต้องการของกระทรวงศึกษาธิการ นักเรียนทุนรัฐบาลตามความต้องการของกรมตำรวจ นักเรียนทุนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นต้น.

เคลื่อนไหวจัดส่งนักเรียนไปศึกษายังต่างประเทศอีก[1] นักเรียนในความดูแลของ ก.พ. จึงมีจำนวนมากขึ้น ผู้ดูแลนักเรียนที่มีอยู่ในสองประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษ มีงานล้นมือ และยังมีนักเรียนในประเทศอื่นๆ อีก เช่น ออสเตรเลีย ฝรั่งเศส สวิตเซอร์แลนด์ ซึ่งมีนักเรียนไทยไปศึกษากันมาก แต่ยังไม่มีผู้ดูแลนักเรียน ดังนั้น สำนักงาน ก.พ. ในฐานะผู้รับผิดชอบส่วนงานนี้ จึงได้เสนอต่อคณะรัฐมนตรีขอจัดตั้งสำนักงานผู้ดูแลนักเรียนไทยขึ้นในสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลีย ฝรั่งเศส และสวิตเซอร์แลนด์ และขอให้สำนักงานผู้ดูแลนักเรียนในต่างประเทศขึ้นตรงต่อสำนักงาน ก.พ. และขอโอนเจ้าหน้าที่ดูแลนักเรียนมาสังกัดสำนักงาน ก.พ. ดังเดิม เพราะการให้เจ้าหน้าที่ดูแลนักเรียนสังกัดกระทรวงการต่างประเทศ ทำให้สำนักงาน ก.พ. ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบดูแลนักเรียนในต่างประเทศต้องสั่งการผ่านกระทรวงการต่างประเทศ ทำให้การสั่งงานไม่สะดวกและล่าช้า และเป็นการเพิ่มงานโดยไม่จำเป็น คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาเรื่องนี้เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2492 มีมติให้จัดตั้งสำนักงานผู้ดูแลนักเรียนไทยขึ้นในประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และประเทศออสเตรเลีย โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้[2]

1. ประเทศใดมีนักเรียนเป็นจำนวนมาก ก็ให้เปิดสำนักงานผู้ดูแลนักเรียนขึ้น และโดยที่การปฏิบัติงานในเรื่องเกี่ยวกับนักเรียนเป็นเรื่องที่ ก.พ. เป็นผู้สั่งงานทั้งสิ้น ตั้งแต่เตรียมการอบรม เริ่มออกเดินทาง การเงิน การศึกษา และความเป็นอยู่ ตลอดจนการเดินทางกลับ เท่าที่กระทำอยู่ในขณะนี้ เมื่อ ก.พ. ได้ตกลงจะให้ปฏิบัติกับนักเรียนผู้ใดอย่างใดก็มีหนังสือแจ้งกระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศก็คัดสำเนาส่งต่อไปให้สถานทูตเป็นทำนอง “ผู้ส่งต่อ” เป็นการเสียเวลาและสิ้นเปลืองมากขึ้น และความไม่สะดวกล่าช้าขลุกขลักมักเกิดอยู่เป็นเนืองนิจ จึงให้สำนักงานผู้ดูแลนักเรียนขึ้นตรงกับสำนักงาน ก.พ. แต่การบังคับบัญชาข้าราชการในต่างประเทศให้ผู้ดูแลนักเรียนขึ้นอยู่กับเอกอัครราชทูต หรืออัครราชทูต ส่วนการติดต่อตามสายงาน ให้ติดต่อกับกระทรวงเจ้าสังกัดโดยตรง

2. ในประเทศที่มีนักเรียนมาก เช่น สหรัฐอเมริกา และอังกฤษ ให้แต่งตั้งคนไทยที่มีอาวุโสทั้งทางอายุและตำแหน่งหน้าที่ ซึ่งเทียบเท่าข้าราชการชั้นพิเศษ เทียบเท่ากับที่ปรึกษาสถานทูต เป็นผู้ดูแลนักเรียน (Superintendent) ทั้งนี้เพื่อให้เป็นที่เคารพยำเกรงของบรรดานักเรียนทั้งสิ้น

3. ในประเทศที่มีนักเรียนไม่มาก เช่น ออสเตรเลีย ก็ควรแต่งตั้งผู้ดูแลนักเรียนซึ่งมีอาวุโสเทียบเท่าข้าราชการชั้นเอก หรือเทียบเท่าเลขานุการเอก หรือ เลขานุการโท สำหรับประเทศที่มีนักเรียนน้อยไม่ตั้งผู้ดูแลนักเรียน แต่ให้ฝากสถานทูตทำหน้าที่ดูแลแทน

---

[1]นักเรียนไทยที่ไปศึกษาในต่างประเทศ จำแนกกว้างๆ ได้เป็น 2 ประเภท คือ นักเรียนที่อยู่ในความดูแลของ ก.พ. และนักเรียนนอกความดูแลของ ก.พ..

[2]หนังสือสำนักงาน ก.พ.. ถึงนายกรัฐมนตรีด่วนมาก ที่ น 8548/2491 ลงวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2491. เรื่อง เสนอขอตั้งผู้ดูแลนักเรียนในต่างประเทศ อ้างใน นิยม รัฐอมฤต. (2515). *การดูแลและจัดการศึกษาของนักเรียนไทยในต่างประเทศของสำนักงาน ก.พ.*. หน้า 18.

4. ผู้ดูแลนักเรียน มีหน้าที่สอดส่องดูแลความประพฤติ และควบคุมการศึกษาของนักเรียนให้สอดคล้องกับวิชาที่ทางการหรือผู้ปกครองได้วางแนวการศึกษาไว้ จัดทำรายงานการศึกษา ทำบัญชีรายรับ รายจ่าย และอบรมนักเรียนตามสมควร

จากมติของคณะรัฐมนตรีดังกล่าว จึงได้มีการจัดตั้งสำนักงานผู้ดูแลนักเรียนไทยในต่างประเทศแยกออกมาจากสถานทูตขึ้นเป็นครั้งแรกในสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และ ออสเตรเลีย ใน พ.ศ. 2492 โดยขึ้นตรงต่อสำนักงาน ก.พ. แต่ในการปกครองบังคับบัญชาข้าราชการในต่างประเทศให้ขึ้นกับสถานทูต ส่วนผู้ดูแลนักเรียนเป็นข้าราชการดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาการวัฒนธรรมประจำสถานเอกอัครราชทูต ที่ปรึกษาประจำสถานเอกอัครราชทูต หรือตำแหน่งผู้ดูแลนักเรียนไทยในต่างประเทศ หรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลไทยให้ดำเนินการควบคุมดูแลนักเรียนไทยฝ่ายพลเรือนในต่างประเทศ[1]

สำนักงานผู้ดูแลนักเรียนไทยที่มีนักเรียนไทยเป็นจำนวนมาก เช่น ประเทศอังกฤษ ใน พ.ศ. 2496[2] ได้มีการขอปรับปรุงสำนักงานผู้ดูแลนักเรียนไทย โดยย้ายออกไปนอกสถานเอกอัครราชทูต ที่ปรึกษาการวัฒนธรรมประจำสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงลอนดอน ก็เห็นควรให้ย้ายสำนักงานผู้ดูแลนักเรียนออกไปจากสถานเอกอัครราชทูต โดยหม่อมเจ้าวงศานุวัตร เทวกุล เอกอัครราชทูตทรงเห็นว่า ควรหาที่ทางให้พอที่จะเป็นสำนักงาน และมีที่ใช้สำหรับเป็นห้องสมุด และห้องประชุมรวมกัน สำหรับความต้องการของคณะกรรมการสามัคคีสมาคม[3] ซึ่งก่อตั้ง พ.ศ. 2444 ด้วยทีเดียว การย้ายสำนักงานผู้ดูแลนักเรียนออกไปนอกสถานทูตเอกอัครราชทูตนี้ สำนักงาน ก.พ. ได้รับแจ้งจากกระทรวงการต่างประเทศว่า พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปประพันธ์พงศ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้ทรงพิจารณาแล้วทรงเห็นพ้องด้วยกับความเห็นของเอกอัครราชทูต ณ กรุงลอนดอน[4] กระทรวงการคลังจึงได้เสนอให้เก็บเงินจากผู้ปกครองนักเรียนคนละ1½ ปอนด์ต่อ 1 เดือนเพื่อชดเชยค่าใช้จ่ายเนื่องจากพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปี 2496 ได้ผ่านการพิจารณาไปแล้ว การเรียกเก็บเงินจากผู้ปกครองนักเรียนจะทำให้มีรายได้ เพื่อชดเชย

ค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมสำหรับปี 2496 แต่ต้องมีการลงบัญชีรับจ่ายเงินไว้เป็นหลักฐานและให้เสนอ

---

[1]สำนักงาน ก.พ.. (ม.ป.ป). *ระเบียบมติ ครม.ข้อบังคับ หนังสือเวียน แนวทางปฏิบัติ สำหรับนักเรียนทุนรัฐบาล, นักเรียนทุนเล่าเรียนหลวง.* หน้า 21.

[2]สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (3) สร.0201. 3/33. *เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี การศึกษา ฝึกอบรม ดูงานในต่างประเทศ เรื่อง การเก็บเงินจากผู้ปกครองนักเรียนต่างประเทศเพื่อชดเชยค่าใช้จ่าย (26 พฤษภาคม 2496-9 มีนาคม 2497) หนังสือกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรีที่ ก. 7208/2496 ลว 26 พฤษภาคม 2496.*

[3]พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตั้งสามัคคีสมาคมขึ้น เพื่อเป็นที่พบปะสังสรรค์ของนักเรียนไทยและคนไทยในประเทศอังกฤษ เมื่อ พ.ศ. 2444.

[4]สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (3) สร.0201. 3/33. *เล่มเดิม.*

ค่าใช้จ่ายของนักเรียนแต่ละคนให้ผู้ปกครองทราบเป็นรายเดือนด้วย คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาลงมติเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2497 ว่า[1]

1. เรื่องการปรับปรุงสถานที่ทำงานนั้น เนื่องจากนายกรัฐมนตรีได้มีคำสั่งตกลงให้ซื้อกรรมสิทธิชั่วคราว บ้านเลขที่ 8 Addison Road, Kensington ในกรุงลอนดอนแล้ว แต่ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการเงินอยู่ จึงขอให้กระทรวงการคลังรับพิจารณาแล้วหาเงินให้

2. เรื่องการปรับปรุงเพิ่มเจ้าหน้าที่และงบประมาณนั้น เห็นชอบด้วยให้ทำความตกลงกับกระทรวงการคลังต่อไป

3. เรื่องการเก็บเงินจากผู้ปกครองนักเรียนเพื่อชดเชยค่าใช้จ่ายนั้น เห็นชอบด้วยตามที่กระทรวงการคลังเสนอและอนุมัติให้ดำเนินการได้

อนึ่ง นักเรียนไทยในอังกฤษมีสมาคมเป็นที่ชุมนุมของสมาชิกชื่อว่า สามัคคีสมาคม ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 พระราชทานกำเนิดให้เมื่อ พ.ศ. 2444 โดยมีสมาชิกคือ นักเรียนในสังกัดสำนักงาน ก.พ. ซึ่งใน พ.ศ. 2496 มีสมาชิกประมาณ 600 คน[2] นอกจากนั้นยังมีสมาชิกเป็นข้าราชการสถานทูตและนายทหารซึ่งเป็นนักเรียนสังกัดกองทัพต่างๆ ใน พ.ศ. 2496 รัฐบาลอังกฤษเสนอให้จัดสร้างสโมสรและหอพักสำหรับนักศึกษาจากโพ้นทะเล โดยรัฐบาลอังกฤษช่วยออกร้อยละ 40 ของทุนก่อสร้างทั้งหมด ส่วนนอกนั้นจะขอความช่วยเหลือจากรัฐบาลประเทศต่างๆ ที่มีนักศึกษาอยู่ในประเทศอังกฤษ โดยสร้างขึ้นในบริเวณใกล้มหาวิทยาลัยกรุงลอนดอน เอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงลอนดอน ได้พิจารณาแล้วเห็นว่านักเรียนไทยจะได้รับประโยชน์จากโครงการนี้เล็กน้อย เพราะมีนักเรียนไทยพักอยู่ในกรุงลอนดอนและในเขตกรุงลอนดอนประมาณ 180 คน เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยกรุงลอนดอน 33 คน รัฐบาลจึงเพียงรับไว้พิจารณาเท่านั้น

ส่วนสถานศึกษาในต่างประเทศของนักเรียนทุนรัฐบาล ปรากฏหลักฐานว่าใน พ.ศ. 2497[3] ได้มีคำสั่งจาก นายกรัฐมนตรีจอมพล ป. พิบูลสงคราม ให้สำนักงาน ก.พ. สั่งการให้ผู้ดูแลนักเรียนในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา จัดให้นักเรียนไทยไปอยู่ตามชนบทนอกกรุงลอนดอนและกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. มิใช่พำนักอยู่แต่ในเมืองหลวง สำนักงาน ก.พ. จึงถือเป็นหลักปฏิบัติอย่าง

---

[1] สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (3) สร.0201. 3/33. *แหล่งเดิม. หนังสือกรมสารบรรณคณะรัฐมนตรี ฝ่ายบริหารที่ กค. 3197/2497 ลว 9 มีนาคม 2497.*

[2] สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (3) สร.0201. 3/35 *เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี การศึกษา ฝึกอบรม ดูงานในต่างประเทศ เรื่อง สโมสรหรือหอพักนักเรียนไทยในประเทศอังกฤษ (4 กรกฎาคม 2496-10 พฤษภาคม 2497). หนังสือสามัคคีสมาคม ลว 24 กรกฎาคม 2496.*

[3] สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (3) สร.0201. 3/76 *เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี การศึกษา ฝึกอบรม ดูงานในต่างประเทศ เรื่อง ให้นักเรียนไทยในต่างประเทศ กระจายกันอยู่นอกเมืองหลวง (20 ตุลาคม 2497-5 มกราคม 2498) หนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ สร.28154/2497 ลว 24 ธันวาคม 2497.*

เคร่งครัดที่จะส่งนักเรียนออกไปศึกษานอกกรุงลอนดอนและกรุงวอชิงตัน นอกเสียจากได้รับการขอร้องจากผู้ปกครองของนักเรียนเป็นกรณีพิเศษ[1]

ระหว่าง พ.ศ. 2491 – 2500 มีนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศ จำนวนทั้งสิ้น 420 คน[2] ผลของสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้ใน พ.ศ. 2482 – 2490 ไม่มีการส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศ ทำให้ขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถสูง ซึ่งสำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศเข้ามารับราชการ รัฐบาลจึงสนับสนุนการส่งนักเรียนและข้าราชการไปศึกษาต่อต่างประเทศเป็นจำนวนมาก โดยให้แต่ละกระทรวงทำโครงการและเหตุผลว่าต้องการส่งนักเรียนไปศึกษาวิชาใด ณ ประเทศใด เป็นจำนวนเท่าใด เพื่อรัฐบาลจะได้พิจารณาส่งไปตามความจำเป็นก่อนหลังและตามงบประมาณที่มีอยู่ การไปศึกษาต่อต่างประเทศในยุคนี้ เนื่องจากสหรัฐอเมริกาเข้ามาให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศไทยในทุกๆ ด้าน จึงมีการส่งนักเรียนไทยไปศึกษาต่อที่สหรัฐอเมริกาเพิ่มมากขึ้นกว่าการไปศึกษาประเทศในแถบยุโรป เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส

ส่วนค่าใช้จ่ายในการส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศนั้น รัฐบาลได้พิจารณาให้ตามความจำเป็นและความเหมาะสม เนื่องจากมีงบประมาณจำกัด แต่ก็คำนึงถึงประโยชน์ของนักเรียนทุนเป็นหลักสำคัญ ระหว่าง พ.ศ. 2491 – 2500 งบประมาณสำหรับจัดส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศมีประมาณปีละ 60 – 90 ทุน โดยแบ่งตามความต้องการและความจำเป็นตามที่กระทรวงต่างๆ เสนอมา โดยดูจากงบประมาณที่รัฐบาลมีอยู่

สำหรับการดูแลนักเรียนทุนรัฐบาลในต่างประเทศ ได้มีการจัดตั้งสำนักงานผู้ดูแลนักเรียนขึ้นใน พ.ศ. 2492 ในประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และประเทศออสเตรเลีย โดยมีการแต่งตั้งคนไทยที่มีอาวุโสทั้งทางอายุและตำแหน่งหน้าที่ เป็นผู้ดูแลนักเรียน มีการเปลี่ยนแปลงให้สำนักงานผู้ดูแลนักเรียนในต่างประเทศขึ้นตรงต่อสำนักงาน ก.พ. แต่การบังคับบัญชาข้าราชการในต่างประเทศให้ผู้ดูแลนักเรียนขึ้นอยู่กับเอกอัครราชทูต

นักเรียนทุนรัฐบาลในช่วง พ.ศ. 2491 - 2500 เมื่อสำเร็จการศึกษาส่วนใหญ่จะกลับมารับราชการชดใช้ทุน แต่มีบางคนเสียเงินชดใช้ทุน เพื่อไปทำงานที่มีรายได้ดีกว่าการเป็นข้าราชการ แต่ก็เป็นส่วนน้อย และนักเรียนทุนรัฐบาลส่วนมากไม่มีปัญหาเรื่องการเรียน เพราะได้ผ่านการสอบคัดเลือกจากสำนักงาน ก.พ. ไปแล้วระดับหนึ่ง จึงมีความรู้ความสามารถและความขยันหมั่นเพียรที่ศึกษาจนสำเร็จ และมีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยนำความรู้มาเผยแพร่และใช้ในการปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติอย่างเต็มที่ต่อไป

---

[1]สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (3) สร.0201. 3/76 *เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี การศึกษา ฝึกอบรม ดูงานในต่างประเทศ เรื่อง ให้นักเรียนไทยในต่างประเทศ กระจายกันอยู่นอกเมืองหลวง (20 ตุลาคม 2497-5 มกราคม 2498). หนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ สร.28154/2497 ลว 24 ธันวาคม 2497.*

[2]สมาคมนักเรียนทุนรัฐบาลไทย. (2537). *เล่มเดิม.* หน้า 39-100.

สถิติจำนวนนักเรียนทุนรัฐบาลที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศ

พ.ศ. 2491 – 2500

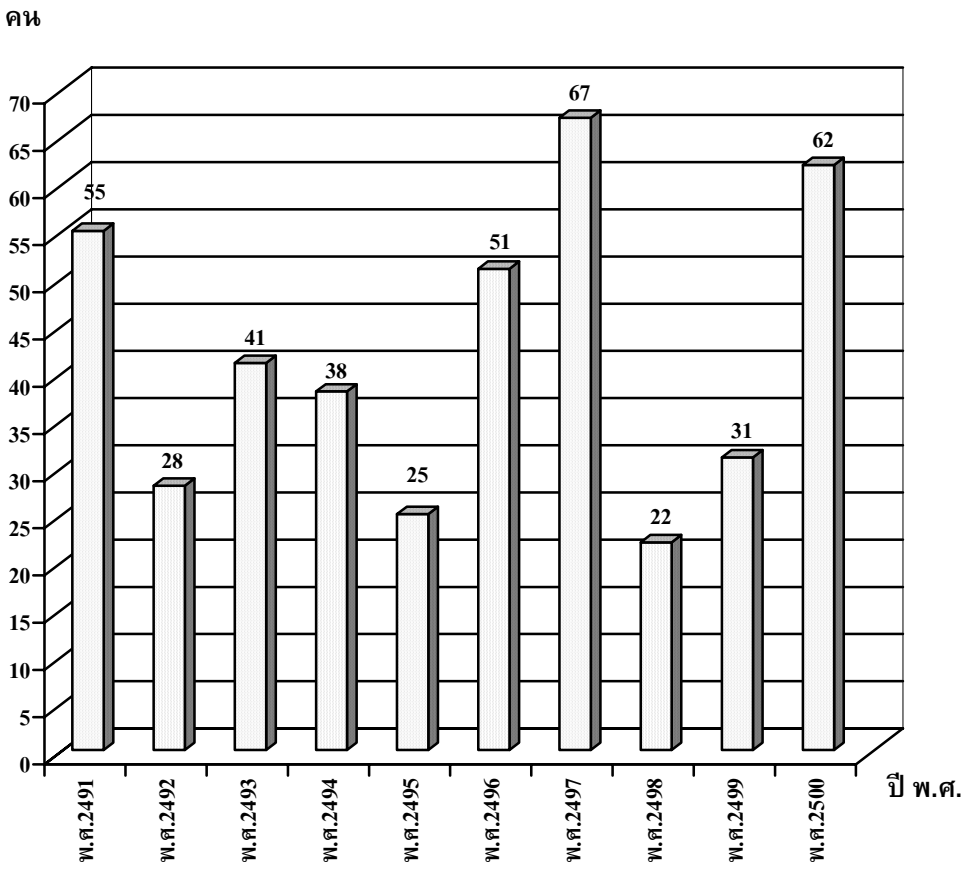

ที่มา : ประมวลตัวเลขจาก สมาคมนักเรียนทุนรัฐบาลไทย .(2537). *100 ปีนักเรียนทุนรัฐบาลไทย* หน้า 39 – 100

บทที่ 4
การส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศ
ระหว่าง พ.ศ. 2501 – 2508

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ใน พ.ศ. 2491 ประเทศไทยได้เริ่มมีการส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศขึ้นใหม่ โดยมีสำนักงาน ก.พ. เป็นผู้ดำเนินการ ในการส่งนักเรียนไปนี้ยังคงมีหลักเกณฑ์และนโยบายหลักเช่นเดิม สหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศอภิมหาอำนาจสำคัญภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ดำเนินนโยบายสงครามเย็นกับสหภาพโซเวียต มีการแสวงหาพันธมิตรในภูมิภาคต่างๆ ทำให้สหรัฐอเมริกาพยายามเข้ามามีบทบาทในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่วนประเทศไทยสืบเนื่องจากการได้รับความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องจากสหรัฐอเมริกาในทุกๆ ด้าน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นหลายประการ เช่น ในด้านการศึกษา ได้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 ด้านเศรษฐกิจ ก็ได้มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 – 2509) ส่วนในด้านของการส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศ ประเทศที่เคยได้รับความนิยม เช่น ประเทศในยุโรป คือ อังกฤษ ฝรั่งเศส และ เยอรมนี ก็ได้เปลี่ยนไปศึกษาที่สหรัฐอเมริกาแทน

นโยบายการจัดการศึกษาของประเทศไทย

การพัฒนาการศึกษาของไทยได้เริ่มขึ้นใหม่ใน พ.ศ. 2493[1] หลังเสร็จสิ้นสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ทำให้การดำเนินการทุกอย่างในประเทศต้องหยุดชะงักลงชั่วคราว โดยได้รับความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องจากสหรัฐอมริกา ในด้านผู้เชี่ยวชาญ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ ทางการศึกษา การศึกษาของไทยจึงตื่นตัวก้าวหน้าและทันสมัยขึ้น

ใน พ.ศ. 2503 นโยบายในการบริหารประเทศตามระบอบประชาธิปไตยให้ความสำคัญในเรื่องของความเสมอภาค การศึกษาจึงอยู่ในรูปของการให้สิทธิเสรีภาพอย่างเต็มที่โดยไม่เลือกเพศ ชาติ ศาสนา ทุกคนมีสิทธิ์ที่จะเรียนได้ตามอัตภาพของตน[2] ประกอบกับในระยะนี้มีประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ประชากรส่วนใหญ่เห็นคุณค่าของการศึกษา ความต้องการทางการศึกษาจึงเพิ่มขึ้นเพื่อสนองความต้องการของสังคม รัฐจึงจำเป็นที่จะต้องขยายการศึกษาออกไปโดยการขยายโรงเรียนและเพิ่มครูผู้สอน การขยายการศึกษาอย่างมากนี้เองทำให้รัฐต้องเพิ่มงบประมาณทางการศึกษาขึ้น แต่ก็ยังไม่เพียงพอกับความต้องการ จึงมีการกู้เงินจากต่างประเทศเพื่อนำมาใช้จ่ายทางการศึกษา[3] เพื่อให้การศึกษาของประเทศเจริญรุดหน้าไปพร้อมๆ กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของประเทศ รัฐบาลจึงได้กำหนดให้มีการพัฒนาการศึกษาโดยการใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ

---

[1] ศิริกุล ผลิศักดิ์. (ม.ป.ป). *พื้นฐานการศึกษา*. หน้า 222.

[2] ทิพวรรณ ยุทธโยธิน. (2528). *เอกสารคำสอนวิชาการศึกษาไทย (ศึกษา 211)*. หน้า 81.

[3] *แหล่งเดิม*.

เป็นครั้งแรกใน พ.ศ. 2503[1] ซึ่งนำแบบอย่างมาจากสหรัฐอเมริกาและขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 4 ปี เป็น 7 ปี และประกาศใช้แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับแรก (พ.ศ. 2504 – 2509) และเริ่มผนวกการพัฒนาการศึกษาเข้าในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตั้งแต่ พ.ศ. 2504 อันเป็นปีที่มีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 – 2509) รัฐบาลทุกชุดที่เข้ามาบริหารประเทศต่อมาก็มีนโยบายส่งเสริมการศึกษาให้ประชาชนทุกคนได้รับการศึกษาทั่วถึงเท่าที่จะทำได้ เพื่อเป็นกำลังสำคัญของชาติต่อไป นโยบายของการศึกษาในระยะนี้ที่เปลี่ยนไป คือ มุ่งจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคมของชาติ การส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศในระยะนี้จึงเป็นการส่งไปเพื่อนำเอาเทคโนโลยีและความรู้สมัยใหม่จากต่างประเทศกลับมาพัฒนาประเทศไทย เพราะรัฐบาลตระหนักว่า การศึกษาคือกุญแจสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติ

การส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศ

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 การดำเนินการหลายอย่างในประเทศต้องหยุดชะงักลงชั่วคราวและได้เริ่มต้นพัฒนาใหม่เมื่อสงครามยุติลง การส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศก็เช่นเดียวกันได้ยุติลงเมื่อ พ.ศ. 2481 และเริ่มต้นใหม่อีกครั้งใน พ.ศ. 2491 ระหว่าง พ.ศ. 2491 – 2500 มีนักเรียนทุนรัฐบาลไทยไปศึกษาต่อต่างประเทศ 420 คน[2] การจัดส่งนักเรียนไปนั้นแต่ละกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ฝ่ายพลเรือน ได้เสนอโครงการและเหตุผลว่าต้องการส่งนักเรียนไปศึกษาและดูงาน วิชาใด เรื่องใด ณ ประเทศใด เป็นจำนวนกี่คน แต่ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2500[3] ได้มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของการตั้งงบประมาณเพื่อจัดส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศตามความต้องการของกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ สำหรับ พ.ศ. 2501 กระทรวงการคลังได้พิจารณางบประมาณตามโครงการที่สำนักงาน ก.พ. ได้ยื่นให้คณะสำรวจเศรษฐกิจทราบซึ่งจะใช้วิธีการวางแผนว่าใน 3 – 4 ปีข้างหน้า จะใช้จ่ายเงินจำนวนเท่าใด ฉะนั้น จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงวิธีการตั้งงบประมาณประเภทค่าเล่าเรียนของนักเรียนที่จะไปศึกษาต่อต่างประเทศต่างไปจาก พ.ศ. 2500 และปีที่แล้วๆ มา ซึ่งการตั้งงบประมาณแบบใหม่ทำให้สำนักงาน ก.พ. ต้องยื่นแผนงานต่อคณะสำรวจเศรษฐกิจภายในวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2500 สำนักงาน ก.พ. จึงต้องการทราบว่า กรมใดในสังกัดกระทรวงนั้น หากมีความจำเป็นต้องการจะได้หน่วยสอบแข่งขันชิงทุนรัฐบาลเพื่อส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศให้พิจารณาและแจ้งสำนักงาน ก.พ. ทราบตามหัวข้อและโครงการต่อไปนี้เป็นรายปีเป็นระยะเวลา 5 ปี

---

[1]ศิริกุล ผลิศักดิ์. (ม.ป.ป). *เล่มเดิม.* หน้า 223.

[2]สมาคมนักเรียนทุนรัฐบาลไทย. (2537). *100 ปี นักเรียนทุนรัฐบาลไทย.* หน้า 39-100.

[3]สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (6) สร.2.1.7.2/3 *เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานปลัดนายกรัฐมนตรี กองกลาง การศึกษา อบรม ดูงานต่างประเทศ เรื่อง การสอบแข่งขันเพื่อรับทุนรัฐบาลไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ (21 ก.พ.2499-28 มิ.ย.2515) หนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ สร 4657/2500 ลว 14 มีนาคม 2500.*

1. วัตถุประสงค์หรือความจำเป็นในการขอหน่วย
2. จำนวนหน่วยที่ต้องการ
3. วิชาที่จะให้ไปศึกษา
4. ประเทศที่จะให้ไปศึกษาและดูงานเมื่อสำเร็จแล้ว
5. ระยะเวลาที่ต้องใช้ในการศึกษา
6. โครงการที่จะกระทำเมื่อได้ตัวบุคคลผู้สำเร็จการศึกษามาแล้ว
7. ประโยชน์ที่จะได้รับจากโครงการในข้อ 6

สำนักงาน ก.พ. ได้แจ้งให้กระทรวงต่างๆ ทราบ และให้ส่งเรื่องภายในเดือนมีนาคม 2500[1] เพื่อจัดส่งคณะสำรวจเศรษฐกิจต่อไป อันเป็นการเปลี่ยนแปลงวิธีการตั้งงบประมาณ แต่เดิมซึ่งตั้งเป็นรายปี นอกจากนั้นสำนักงาน ก.พ. ยังใช้วิธีการใช้เงินงบประมาณประจำปีเท่าที่มีอยู่ หมุนเวียนจากนักเรียนรัฐบาลที่สำเร็จการศึกษาและกลับประเทศไทยแล้ว ส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศได้อีก ดังเอกสารสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีที่ 2293/2502 เสนอปลัดบัญชาการสำนักนายกรัฐมนตรีเรื่อง หน่วยสอบแข่งขันเพื่อรับทุนรัฐบาล พ.ศ. 2502 ลว 8 พฤษภาคม 2502[2] ความว่า

ด้วยสำนักงาน ก.พ. เสนอว่าใน พ.ศ. 2502 นี้ สำนักงาน ก.พ. ใคร่จะดำเนินการจัดสอบแข่งขันเพื่อส่งนักเรียนไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ ตามความต้องการของกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ฝ่ายพลเรือน และใช้เงินงบประมาณเท่าที่มีอยู่โดยหมุนเวียนจากนักเรียนรัฐบาลที่สำเร็จการศึกษาและกลับประเทศไทยแล้ว เมื่อได้คำนวณเงินงบประมาณที่ตั้งไว้ และจำนวนนักเรียนที่จะกลับประเทศไทย ก็อาจจัดส่งนักเรียนที่สอบแข่งขันได้ส่งไปใหม่โดยใช้เงินงบประมาณใน พ.ศ. 2502 เท่าที่มีอยู่ เป็นจำนวน 30 หน่วย ซึ่งได้นำเสนอ ก.พ. พิจารณาแล้ว ก.พ. ลงมติเห็นสมควรแบ่งเฉลี่ยให้กระทรวงต่างๆ กระทรวงละ 2 หน่วย คือ

1. สำนักนายกรัฐมนตรี
2. กระทรวงการคลัง
3. กระทรวงการต่างประเทศ
4. กระทรวงเกษตร
5. กระทรวงคมนาคม
6. กระทรวงมหาดไทย
7. กระทรวงยุติธรรม
8. กระทรวงเศรษฐการ
9. กระทรวงสหกรณ์
10. กระทรวงสาธารณสุข
11. กระทรวงอุตสาหกรรม

---

[1]สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (6) สร.2.1.7/2/3. *เล่มเดิม*.

[2]*แหล่งเดิม. หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีที่ 2293/2502. ลว 8 พฤษภาคม 2502.*

ฉะนั้น หน่วยสอบแข่งขันที่จะแบ่งให้ 11 กระทรวงๆ ละ 2 หน่วย รวมเป็น 22 หน่วย จึงยังคงเหลือหน่วยที่จะจัดสอบอีก 8 หน่วย ซึ่ง ก.พ. ได้พิจารณาเห็นว่าในจำนวน 8 หน่วยนี้ ควรจะเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาเพื่อขอรับนโยบายว่า จะควรเพิ่มหน่วยที่เหลือให้แก่กระทรวงใดตามความจำเป็น อนึ่ง สำนักงาน ก.พ. ได้แจ้งไปด้วยว่าได้มีส่วนราชการบางกระทรวงได้เสนอขอหน่วยสอบแข่งขันเพิ่มเติมจากที่ได้รับตามปกติ คือ

1. กระทรวงยุติธรรม ขอหน่วยเพื่อส่งข้าราชการไปศึกษาและดูงานสาขางานฝ่ายคุมประพฤติ 1-2 ทุน มีระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี

2. กระทรวงสาธารณสุขชี้แจงว่าได้เปิดโรงเรียนเตรียมวิทยาศาสตร์การแพทย์ขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่ จึงขอหน่วยเพื่อเปิดสอบแข่งขันส่งนักเรียนและอาจารย์ไปศึกษาและกลับมาเป็นอาจารย์ในโรงเรียนนี้ เป็นจำนวน 8 ทุน

คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2502 ลงมติเห็นชอบด้วยตามที่ ก.พ. ได้จัดสรรไปแล้ว ส่วนที่เหลืออีก 8 หน่วยนั้น ให้แบ่งให้

1. สำนักนายกรัฐมนตรี 1 ทุน (ให้สำนักงบประมาณ)
2. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ 1 ทุน (เรียนวิชาสถิติ)
3. กระทรวงอุตสาหกรรม 1 ทุน (เรียน Cost Accounting)
4. กระทรวงการคลัง 1 ทุน (เรียนหนักไปในทางระเบียบการคลัง)
5. กระทรวงสาธารณสุข 4 ทุน...[1]

สำนักงาน ก.พ. ได้กำหนดให้ข้าราชการที่จะลาไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ ได้รับเงินเดือนเต็ม และต้องอยู่ในความควบคุมดูแลของ ก.พ. ทุกราย เว้นแต่ไปดูงาน[2] และให้ข้าราชการผู้ไปศึกษาดูงาน หรือร่วมการประชุม ณ ต่างประเทศ เสนอรายงานผลการไปศึกษาดูงานหรือร่วมการประชุมไปยังคณะรัฐมนตรี และสภาวิจัยแห่งชาติด้วย[3] แต่สภาวิจัยแห่งชาติได้รายงานว่ารายงานผลในการไปศึกษาดูงานหรือเข้าร่วมการประชุมยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร[4] เนื่องจากผู้เสนอเขียนรายงานในลักษณะต่างกัน บางคนรายงานสั้นๆ บางคนก็รายงานยืดยาวเป็นเล่ม และบางคนก็รายงานเรื่องส่วนตัว เช่น การได้รับเชิญไปรับประทานอาหารหรือการไปเที่ยวชมภูมิประเทศตามที่

---

[1]สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (6) สร.2.1.7/2/3. *แหล่งเดิม. หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ 2293/2502 ลว 8 พฤษภาคม 2502.*

[2]กองกฎหมายและระเบียบสำนักงาน ก.พ.. (ม.ป.ป). *หนังสือเวียนคณะรัฐมนตรีในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน (พ.ศ.2475-พ.ศ.2525) เล่ม 8 (พ.ศ.2501-2510). หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีที่ น.ว.162/2502 ลว 4 ธันวาคม 2502.*

[3]กองกฎหมายและระเบียบสำนักงาน ก.พ.. (ม.ป.ป). *แหล่งเดิม. ที่ น.ว. 20/2504 ลว 20 กุมภาพันธ์ 2504.*

[4]กองกฎหมายและระเบียบสำนักงาน ก.พ.. (ม.ป.ป). *แหล่งเดิม. ที่ น.ว. 123/2504 ลว 22 พฤศจิกายน 2504.*

ต่างๆ ข้อสำคัญที่สุดก็คือ บางรายไม่ได้สรุปข้อคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากการไปต่างประเทศดังกล่าว และสิ่งที่คิดว่าควรจะนำมาปรับปรุงใช้ให้เป็นประโยชน์ในประเทศไทยต่อไป คณะกรรมการบริหารของสภาวิจัยแห่งชาติจึงได้ลงมติเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2504 ให้สำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติกำหนดหัวข้อที่จะใช้สำหรับรายงานการไปศึกษา ดูงาน และร่วมประชุม เพื่อให้ผู้เสนอรายงานใช้เป็นหลักในการเขียนรายงาน และให้ผู้บังคับบัญชาเจ้าสังกัดเสนอความเห็นและแจ้งโครงการที่จะดำเนินการต่อไป ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาลงมติเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2504 ให้กระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ถือเป็นหลักปฏิบัติตามที่สภาวิจัยเสนอมา นักเรียนทุนรัฐบาลทุกคนที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศจึงต้องถือเป็นหลักการในการปฏิบัติต่อไป

การไปศึกษาต่อต่างประเทศของนักเรียนทุนรัฐบาลในช่วง พ.ศ. 2501 – 2508 มีจำนวนทั้งสิ้น 222 คน[1] ได้มีการเปลี่ยนแนวของประเทศที่นิยมไปศึกษาจากประเทศในยุโรป เช่น อังกฤษ และ ฝรั่งเศส ไปศึกษาต่อยังสหรัฐอเมริกา เพราะสืบเนื่องจากในสงครามโลกครั้งที่ 2 สหรัฐอเมริกาไม่ได้รับความเสียหายจากสงคราม ประกอบกับสหรัฐอเมริกามีเศรษฐกิจและเทคโนโลยีที่ดีและก้าวหน้าขณะที่ประเทศในยุโรปนั้นมีภาระต้องเผชิญกับการฟื้นฟูประเทศอย่างขนานใหญ่ภายหลังสงครามที่กินระยะเวลานาน นอกจากนั้นสหรัฐอเมริกายังให้ความช่วยเหลือทางด้านการศึกษาแก่ประเทศไทยเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะในเรื่องของทุนการศึกษา ดังนั้นใน พ.ศ. 2501 – 2508 นักเรียนทุนรัฐบาลและนักเรียนทุนส่วนตัวจึงไปศึกษาต่อต่างประเทศที่สหรัฐอเมริกามากกว่าประเทศในยุโรป โดยมีจำนวนนักเรียน[2]ที่ศึกษาอยู่ในต่างประเทศสิ้นสุดเดือนมีนาคม 2508[3] จำนวน 3,072 คน ในจำนวนนี้ศึกษาอยู่ในสหรัฐอเมริกา 1,286 คน, อังกฤษ 682 คน, เยอรมนี 176 คน, ญี่ปุ่น 206 คน, ฟิลิปปินส์ 185 คน, อินเดีย 127 คน, ออสเตรเลีย 127 คน, ฝรั่งเศส 68 คน, สวิตเซอร์แลนด์ 23 คน, เนเธอร์แลนด์ 18 คน, สวีเดน 21 คน และ นิวซีแลนด์ 41 คน ฯลฯ

---

[1]สมาคมนักเรียนทุนรัฐบาลไทย. (2537). *เล่มเดิม*. หน้า 110-145.

[2]"จำนวนนักเรียน" หมายถึง นักเรียนทุนรัฐบาล ข้าราชการ และนักเรียนทุนส่วนตัว ซึ่งอยู่ในความดูแลของสำนักงาน ก.พ.

[3]สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (6) สร.2.1.7.2/60 *เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี การศึกษา ฝึกอบรม ดูงานในต่างประเทศ เรื่องการประสานงานระหว่างหน่วยราชการในต่างประเทศและปัญหาเรื่อง นักเรียนนอกความดูแลของ ก.พ. (18 พ.ย.2507-8 พ.ค.2508).*

ส่วนเรื่องงบประมาณค่าใช้จ่ายต่างประเทศของนักเรียนในต่างประเทศนั้น พอจะยกเป็นตัวอย่างได้จากในปีงบประมาณ 2508[1] ปรากฏว่ามีงบประมาณค่าใช้จ่ายดังนี้

1.	ค่าเล่าเรียนนักเรียนต่างประเทศ		
	(เงินนักเรียนทุนรัฐบาล)	19,734,630.-	บาท
2.	เงินเดือนข้าราชการส่วนกลาง	1,017,600.-	บาท
	พ.ส.ร.	1,404.-	บาท
	รวม	1,019,004.-	บาท
3.	เงินเดือนข้าราชการสำนักงานผู้ดูแลนักเรียนไทย		
	ในต่างประเทศ	1,390,800.-	บาท
	พ.ส.ร.	7,200.-	บาท
	พ.ข.ค.	3,786,046.74	บาท
	รวม	5,184,046.74	บาท
4.	ค่าใช้จ่ายในการดูแลนักเรียน		
	สหรัฐอเมริกา	1,246,760.11	บาท
	อังกฤษ	839,344.39	บาท
	เยอรมัน	561,893.59	บาท
	ฝรั่งเศส	397,726.01	บาท
	ออสเตรเลีย	404,707.83	บาท
	ฟิลิปปินส์	406,480.67	บาท
	ญี่ปุ่น	377,419.12	บาท
	อินเดีย	279,598.30	บาท
	ฮ่องกง	86,666.52	บาท
	ซาอุดิอาระเบีย	38,372.40	บาท
	รวม	4,638,968.94	บาท
5.	ค่าใช้สอยเกี่ยวกับการดูแลนักเรียนที่จ่าย		
	ที่สำนักงาน ก.พ.	58,506.60	บาท
6.	เงินเดือนข้าราชการ (เฉพาะคนไทย) ในต่างประเทศ	5,184,046.74	บาท
	ค่าใช้จ่ายในการดูแลนักเรียนที่จ่ายในต่างประเทศ	4,638,968.94	บาท
	รวม	9,823,015.68	บาท
	รวมทั้งสิ้น	40,458,171.96	บาท

[1]สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (6) สร.2.1.7.2/60. *แหล่งเดิม*.

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่ารัฐบาลต้องใช้จ่ายเงินเป็นจำนวนมากสำหรับการส่งนักเรียนไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ เพื่อให้ได้ทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และทักษะสูงมาช่วยในการปรับปรุงและพัฒนาประเทศให้เจริญทัดเทียมกับประเทศอื่น ส่วนนโยบายในการจัดส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศในช่วงนี้ (พ.ศ. 2501 – 2508) ได้มีหลักเกณฑ์ ดังนี้

หลักเกณฑ์ในการจัดสรรทุนรัฐบาล[1]

การพิจารณาจัดสรรทุนรัฐบาลประจำปีงบประมาณของแต่ละปีได้จัดสรรโดยมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้ คือ

1. พิจารณาให้ความสำคัญแก่ทุนซึ่งจะมีผลเป็น "ตัวคูณ" กล่าวคือ ทุนซึ่งให้กับผู้เป็นอาจารย์นั้น เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว ผู้รับทุนสามารถกลับมาสอนนักเรียนได้เป็นจำนวนมากมากกว่าทุนที่จะเป็น "ตัวบวก" เช่นทุนที่ให้กับผู้รับทุนซึ่งมิใช่อาจารย์เพราะเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วเท่ากับผลที่ได้ตามมาคือ ผู้รับทุนคนนั้นเพียงคนเดียว ฉะนั้นจึงมีการพิจารณาให้ทุนแก่สถาบันอุดมศึกษาประมาณหนึ่งในสามของทุนที่จัดสรรให้ทั้งหมดหรือมากกว่านั้นในแต่ละปี

2. พิจารณาถึงความต้องการกำลังคนในด้านต่างๆ ของส่วนราชการที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

3. พิจารณาถึงสาขาวิชาที่เป็นงานหลักหรืองานสำคัญของส่วนราชการตามความจำเป็น

4. พิจารณาจัดสรรทุน เพื่อส่งบุคคลไปศึกษาในระดับปริญญาโท หรือในกรณีที่มีความจำเป็นพิเศษจะต้องศึกษาในระดับปริญญาตรี เพื่อกลับมาปฏิบัติงานในส่วนราชการทั่วไป สำหรับการศึกษาในระดับปริญญาเอกนั้น จะพิจารณาให้เฉพาะสถาบันอุดมศึกษาหรือส่วนราชการทั่วไปที่มีความจำเป็นต้องทำการวิจัยขั้นสูงเท่านั้น

สำหรับการให้ทุนแก่ผู้เป็นอาจารย์ และกระทรวงศึกษาธิการมากกว่ากระทรวงอื่นถึงหนึ่งในสามของทุนที่จัดสรรให้ทั้งหมดนั้น มีกล่าวไว้ในเอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2496[2] ว่าคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติเพิ่มทุนให้กระทรวงศึกษาอีก 30 ทุน รวมกับทุนที่ได้รับอนุมัติแล้ว 20 ทุน รวมเป็น 50 ทุน ใน พ.ศ. 2497[3] อนุมัติทุนสำหรับอาจารย์ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอีก 10 ทุน และใน พ.ศ. 2506 กล่าวถึงการให้ทุนแก่กระทรวงศึกษาธิการว่า

---

[1] สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (ม.ป.ป). *ระเบียบ มติ ครม. หนังสือเวียนแนวทางปฏิบัติสำหรับนักเรียนทุนรัฐบาล ทุนเล่าเรียนหลวง*. หน้า 7.

[2] สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (3). สร.0201.3/26. *เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี การศึกษา ฝึกอบรม ดูงานในต่างประเทศ เรื่อง ข้าราชการกระทรวงศึกษาธิการและดูงานต่างประเทศ (16 พฤศจิกายน 2495-8 พฤษภาคม 2501) หนังสือกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรีที่ ก 2315/2496 ลว 20 กุมภาพันธ์ 2496.*

[3] สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (3). สร.0201.3/26. *แหล่งเดิม. หนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ สร.5514/2497ลว 30 มีนาคม 2497.*

> อนึ่ง กระทรวงศึกษาธิการยังมีความต้องการครู อาจารย์ ที่ได้รับ ปริญญาสูงจากต่างประเทศอีกเป็นจำนวนมาก แต่โควต้าฯ ของกระทรวงนี้ได้เต็มแล้ว และมีข้าราชการมาเข้าคิวรอโควต้าฯ อยู่เป็นจำนวนถึง 35 คน ก.พ. จึงได้พิจารณาเห็นควรเพิ่มโควต้าฯ ของกระทรวงศึกษาธิการ จากจำนวน 90 คน เป็น 100 คนอีกด้วย...[1]

ใน พ.ศ. 2508 จากจำนวนนักเรียนทุนรัฐบาลที่ศึกษาอยู่ในต่างประเทศทั้งหมด 151 คน[2] เป็นนักเรียนทุนรัฐบาลตามความต้องการของกระทรวงศึกษาธิการถึง 96 คน จึงเป็นการชี้ให้เห็นว่ารัฐบาลต้องการให้ทุนแก่อาจารย์เพื่อนำความรู้กลับมาสอนคนจำนวนมาก มากกว่าให้ทุนแก่บุคคลซึ่งมิใช่อาจารย์ ซึ่งมีประโยชน์เพียงผู้รับทุนคนนั้นเพียงคนเดียว

ในการส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศนั้น นอกจากจะมุ่งหมายให้ได้มาผู้ซึ่งมีสติปัญญาความรู้สูง มีความสามารถ ความชำนาญในสาขาวิชาเป็นอย่างดีแล้ว รัฐบาลยังมีความคาดหวังในอนาคตว่า นักเรียนที่ได้รับทุนไปนี้จะเป็นผู้ประกอบด้วยคุณสมบัติอย่างน้อย 3 ประการ คือ[3]

ประการที่ 1 เป็นผู้ได้ศึกษาจนมีความรู้สูงสุดเท่าที่จะทำได้ และมีประสบการณ์ในวิชาชีพนั้นๆ อย่างเหมาะสม

ประการที่ 2 เป็นผู้มีความประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดี มีลักษณะเป็นผู้นำที่ดีในอนาคต มีความซื่อสัตย์ไว้ใจได้ มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และมีบุคลิกภาพดี มีความมุ่งหมายที่จะต่อสู้และแก้ปัญหาของชาติ

ประการที่ 3 เป็นผู้มีความรับผิดชอบ และมีความมุ่งหมายอย่างแรงกล้าที่จะช่วยพัฒนาประเทศชาติ

การไปศึกษาต่อต่างประเทศของนักเรียนทุนรัฐบาลในช่วง พ.ศ. 2501 – 2508 นั้น การสอบคัดเลือกเป็นหน้าที่ของสำนักงาน ก.พ. โดยดำเนินการจัดสอบแข่งขันเพื่อส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศตามความต้องการของกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ฝ่ายพลเรือน เมื่อสอบคัดเลือกได้ก็มีการอบรมนักเรียนที่จะไปศึกษาต่อต่างประเทศโดยอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่างๆ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่นักเรียนเหล่านั้นที่จะได้นำความรู้ที่ได้รับไปใช้เมื่อไปศึกษาต่อต่างประเทศ

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ฉัตรชัย พงศ์ประยูร ซึ่งเป็นนักเรียนทุนรัฐบาลไทยตามความต้องการของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2505 ปัจจุบันเป็นอาจารย์พิเศษ ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และราชบัณฑิต สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง

---

[1] กองกฎหมายและระเบียบสำนักงาน ก.พ. (ม.ป.ป). *เล่มเดิม. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนมากที่ น.ว. 88/2506 ลว 6 พฤศจิกายน 2506.*

[2] สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (6) สร.2.17.2/60 *เล่มเดิม. เรื่อง การประสานงานระหว่างหน่วยราชการในต่างประเทศและปัญหาเรื่องนักเรียนนอกความดูแลของ ก.พ. (18 พ.ย.2507-8 พ.ค.2508).*

[3] สมาคมนักเรียนทุนรัฐบาลไทย. (2537). *เล่มเดิม.* หน้า 3.

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้สัมภาษณ์จากการซักถามถึงวิธีการไปศึกษาวิชาภูมิศาสตร์ในระดับปริญญาโท และปริญญาเอก ที่สหรัฐอเมริกาว่า

> ผมอยากไปเมืองนอก แต่ไม่มีทุน พยายามสอบชิงทุน ใน พ.ศ. 2505 มีทุน ก.พ. ตามความต้องการของกระทรวงศึกษาธิการให้ไปเรียนภูมิศาสตร์ ไปเรียนที่สหรัฐอเมริกา ในเวลาที่ไปมีนักเรียนทุนรัฐบาลไปพร้อมกัน 13 คน สมัยผมก่อนไปเรียนเมืองนอกนั้น จะมีการสอนความรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตในต่างประเทศ สอนเป็นอาทิตย์ กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ดำเนินการ เช่น เรื่องข้อตกลง เรื่องระเบียบ แม้กระทั่งเรื่องการแต่งงาน ผมจำได้ว่าได้รับการสอนว่า การแต่งงานของนักเรียนทุนเป็นการบั่นทอนเวลา บั่นทอนเรื่องของเงินทอง ถ้าใครแต่งงานจะส่งกลับ เป็นการขู่อย่างนี้ ต้องเป็นการตกลงกันไว้ เรื่องอื่นก็มีระเบียบ ผมจำได้ว่ามีประโยชน์ อบรมแม้กระทั่งการวางตัวในอเมริกา สอนหมด มีผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนมาแนะนำเรา การกิน การแต่งกาย การวางตัว หลายๆ เรื่องมีประโยชน์ทีเดียว...[1]

นอกจากนี้ ศาสตราจารย์ ดร.สุทัศน์ ยกส้าน ซึ่งเป็นนักเรียนทุนรัฐบาลไทยตามความต้องการของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2506 ปัจจุบันเป็นศาสตราจารย์ระดับ 11 ภาควิชาฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้ให้สัมภาษณ์จากการซักถามถึงวิธีการไปศึกษาต่อต่างประเทศในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก

> เมื่อจบ ม.8 สอบเข้าแพทย์ได้ แต่ได้ไปสอบชิงทุนรัฐบาลตามความต้องการทุนกระทรวงศึกษาไปเรียนฟิสิกส์ได้ เพราะเห็นจากรุ่นพี่ที่เรียนเก่ง ไปเรียนเมืองนอก ก็อยากไป เพราะทุนรัฐบาลเป็นทุนที่มีชื่อเสียงมาก เป็นทุนที่มีเกียรติ ใครๆ ก็อยากได้ทุนรัฐบาล หลักเกณฑ์ในการมีสิทธิ์สอบชิงทุนรัฐบาลต้องติดบอร์ด 1 ใน 50 ของประเทศ เมื่อสอบได้ทุนก็จะมีหนังสือพิมพ์ลงข่าว เป็นเกียรติมาก...[2]

ทุนรัฐบาลเป็นทุนที่มีเกียรติ มีชื่อเสียง ผู้ที่มีสิทธิสมัครสอบทุนรัฐบาลต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการเรียนสูงมาก สำนักงาน ก.พ. จะเป็นผู้กำหนดระเบียบการและหลักสูตรในการสอบแข่งขันเพื่อรับทุนรัฐบาลไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ โดยคัดเลือกบุคคลไปศึกษาต่อต่างประเทศตามความต้องการของหน่วยงานต่างๆ ฝ่ายพลเรือน ตามงบประมาณที่ได้รับในแต่ละปี[3]

---

[1]ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ฉัตรชัย พงศ์ประยูร. (2548, 5 กรกฎาคม). สัมภาษณ์โดยอัจฉรา วรกระมล ที่ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

[2]ศาสตราจารย์ ดร.สุทัศน์ ยกส้าน. (2548, 25 มิถุนายน). สัมภาษณ์โดยอัจฉรา วรกระมล ที่สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

[3]สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (3) สร.0201.3/57 *เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี การศึกษา ฝึกอบรม ดูงานในต่างประเทศ เรื่อง แบ่งหน่วยสอบแข่งขันชิงทุนรัฐบาลไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ (30 มี.ค.2497-10 ก.พ.2501). ประกาศคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน เรื่อง ระเบียบการและหลักสูตรการสอบแข่งขันเพื่อรับทุนรัฐบาลไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ ตามความต้องการของกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ฝ่ายพลเรือน ประจำ พ.ศ. 2500.*

การดูแลนักเรียนทุนรัฐบาลในต่างประเทศ

การดูแลนักเรียนทุนรัฐบาลฝ่ายพลเรือนในต่างประเทศก่อน พ.ศ. 2492 นั้น เจ้าหน้าที่ดูแลนักเรียนถูกจัดรวมอยู่ในสถานทูตและสถานกงสุล ยังไม่มีการจัดตั้งสำนักงานผู้ดูแลนักเรียนโดยเฉพาะขึ้น และเจ้าหน้าที่ดูแลนักเรียนเหล่านั้นสังกัดกระทรวงการต่างประเทศ ทำให้การสั่งงานของสำนักงาน ก.พ. ต่อผู้รับผิดชอบดูแลนักเรียนในต่างประเทศต้องดำเนินการผ่านกระทรวงการต่างประเทศ ทำให้ไม่สะดวกและล่าช้า คณะรัฐมนตรีจึงลงมติให้จัดตั้งสำนักงานผู้ดูแลนักเรียนไทยขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2492 ในอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และประเทศออสเตรเลีย โดยสำนักงานผู้ดูแลนักเรียนไทยขึ้นตรงต่อสำนักงาน ก.พ. แต่ในการปกครองบังคับบัญชาข้าราชการในต่างประเทศให้ขึ้นกับสถานทูต ต่อมาเนื่องจากนักเรียนไทยไปศึกษาในต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2502 ให้สำนักงาน ก.พ. ดำเนินการเพิ่มการจัดตั้งสำนักงานผู้ดูแลนักเรียนในประเทศเยอรมนี และญี่ปุ่น ใน พ.ศ. 2503[1] และจัดตั้งสำนักงานผู้ดูแลนักเรียนในประเทศฝรั่งเศส ประเทศอินเดีย เมืองฮ่องกง และสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ในโอกาสต่อมา ทั้งนี้ได้มีการแต่งตั้งผู้ดูแลนักเรียนในเยอรมนี เมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2503 ประเทศญี่ปุ่น เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2504 ประเทศฝรั่งเศส เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2505 ประเทศอินเดีย เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2505 เมืองฮ่องกง เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2505 และสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2506 อย่างไรก็ตาม เนื่องจากที่เมืองฮ่องกง มีนักเรียนในความดูแลของสำนักงาน ก.พ. ศึกษาอยู่น้อย จึงได้ยุบเลิกสำนักงานผู้ดูแลนักเรียนในเมืองฮ่องกงในปลาย พ.ศ. 2507 แต่ยังคงให้มีเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน ก.พ. ปฏิบัติงานในเมืองฮ่องกง ในบังคับบัญชาของสถานกงสุล ณ เมืองฮ่องกง ต่อไป นอกจากที่เมืองฮ่องกง สำนักงาน ก.พ. ได้จัดส่งเจ้าหน้าที่ไปปฏิบัติงานในบังคับบัญชาของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงไทเป อีกด้วย

สำหรับประเทศอื่นที่ไม่มีสำนักงานผู้ดูแลนักเรียนหรือไม่มีหน่วยงานผู้ดูแลนักเรียน สำนักงาน ก.พ. มอบหมายให้กระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้รับผิดชอบดูแลนักเรียนแทน ก.พ. โดยกระทรวงการต่างประเทศจะสั่งการให้สถานเอกอัครราชทูตหรือสถานกงสุลเป็นผู้ดำเนินการต่อ

สำนักงานผู้ดูแลนักเรียนในต่างประเทศ มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการควบคุมดูแล และจัดการศึกษาของนักเรียนฝ่ายพลเรือนในประเทศต่างๆ คือ

1. สำนักงานผู้ดูแลนักเรียนในสหรัฐอเมริกา รับผิดชอบดูแลนักเรียนในสหรัฐอเมริกาและประเทศแคนาดา

2. สำนักงานผู้ดูแลนักเรียนในประเทศอังกฤษ รับผิดชอบดูแลนักเรียนในสหราชอาณาจักร

---

[1]หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีถึงเลขาธิการ ก.พ. ด่วนที่ 2014/2502 ลงวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2502. "เรื่อง การเปิดสำนักงานผู้ดูแลนักเรียนไทย". อ้างใน นิยม รัฐอมฤต. *การดูแลและจัดการศึกษาของนักเรียนไทยในต่างประเทศของสำนักงาน ก.พ.* หน้า 19.

3. สำนักงานผู้ดูแลนักเรียนในสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ รับผิดชอบดูแลนักเรียนในสาธารณรัฐฟิลิปปินส์

4. สำนักงานผู้ดูแลนักเรียนในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน รับผิดชอบดูแลนักเรียนในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน

5. สำนักงานผู้ดูแลนักเรียนในประเทศอินเดีย รับผิดชอบดูแลนักเรียนในประเทศอินเดีย

6. สำนักงานผู้ดูแลนักเรียนในประเทศญี่ปุ่น รับผิดชอบดูแลนักเรียนในประเทศญี่ปุ่น

7. สำนักงานผู้ดูแลนักเรียนในประเทศฝรั่งเศส รับผิดชอบดูแลนักเรียนในประเทศฝรั่งเศสและสวิตเซอร์แลนด์

สำนักงานผู้ดูแลนักเรียนในต่างประเทศมีฐานะเทียบเท่ากอง ซึ่งจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ สำนักงานใหญ่ กับ สำนักงานเล็ก สำนักงานใหญ่ได้แก่ สำนักงานผู้ดูแลนักเรียนในสหรัฐอมริกา สำนักงานผู้ดูแลนักเรียนในประเทศอังกฤษ สำนักงานผู้ดูแลนักเรียนในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน สำนักงานผู้ดูแลนักเรียนในประเทศญี่ปุ่น สำนักงานผู้ดูแลนักเรียนในประเทศอินเดีย และสำนักงานผู้ดูแลนักเรียนในสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สำนักงานเล็กได้แก่ สำนักงานผู้ดูแลนักเรียนในประเทศฝรั่งเศส และสำนักงานผู้ดูแลนักเรียนในประเทศออสเตรเลีย

สำนักงานใหญ่มีข้าราชการชั้นพิเศษ ตำแหน่งที่ปรึกษาการศึกษาประจำสถานเอกอัครราชทูต เป็นหัวหน้าสำนักงานทำหน้าที่บังคับบัญชา รับผิดชอบงานของสำนักงาน และมีราชการชั้นเอก ตำแหน่งผู้ช่วยที่ปรึกษาการศึกษาประจำสถานเอกอัครราชฑูต เป็นผู้ช่วยในการบังคับบัญชางาน สำนักงานเล็กมีข้าราชการชั้นเอก ตำแหน่งผู้ดูแลนักเรียนในต่างประเทศเป็นหัวหน้า บังคับบัญชารับผิดชอบงานของสำนักงาน และมีผู้ช่วยดูแลนักเรียนในต่างประเทศ ซึ่งเป็นข้าราชการชั้นโท ทำหน้าที่ช่วยดูแลนักเรียนฯ

การดูแลนักเรียนไทยในต่างประเทศ มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อควบคุม เพื่อให้บริการแก่นักเรียนซึ่งศึกษาในต่างประเทศ วัตถุประสงค์ในด้านการควบคุมก็คือ เพื่อประหยัดเงินของชาติ เพื่อรักษาชื่อเสียงของชาติ และเพื่อให้ได้ความรู้กลับมาใช้เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ วัตถุประสงค์ในการบริการ คือ เพื่ออำนวยความสะดวก ปกป้องช่วยเหลือ ให้ความอบอุ่นและกำลังใจแก่ผู้ไปศึกษาในต่างประเทศ[1]

สำนักงานผู้ดูแลนักเรียนในต่างประเทศประสบความสำเร็จได้รับความพึงพอใจจากนักเรียนทุนรัฐบาลที่ไปศึกษาในระดับหนึ่ง จากการให้สัมภาษณ์ของศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ฉัตรชัย พงศ์ประยูร ซึ่งเดินทางไปศึกษาต่อที่สหรัฐอเมริกา ว่า

---

[1]นิยม รัฐอมฤต. (2515). *เล่มเดิม*. หน้า 47.

ในช่วงที่ไปเขาก็ดูแลเอาใจใส่เต็มที่ คุณสนิท พุกประยูร[1] เป็นผู้ดูแลในเรื่องนี้ มาต้อนรับที่สนามบิน และพาไปอยู่บ้านพักของนักเรียนทุน ผมไม่ต้องเรียนภาษาอังกฤษ เพราะสอบผ่านแล้ว แต่คนอื่นต้องไปเรียนภาษาอังกฤษก่อน ผมไปเรียนที่มหาวิทยาลัยเลย เรียนที่มหาวิทยาลัยคลาร์ก (CLARK U.) รัฐแมสซาชูเซตส์ (Massachusetts) ฝรั่งที่ดูแลก็ดี ผู้ดูแลต่อจากคุณสนิทเป็นคุณฟอง ประมวลรัตน์[2] เป็นผู้ดูแลที่เป็นทหาร ท่านเอาใจใส่ดูแลดี ถามไถ่ตลอดเวลา ผมก็พอใจ มีปัญหาอะไรก็โทรถามเพื่อนไม่เดือดร้อนเรื่องการเงิน เพราะ ก.พ. ส่งเช็คให้ตรงเวลาเป๊ะ เงินที่ ก.พ.ให้ก็พอ เพราะไม่ค่อยได้ไปไหน ไปเฉพาะช่วงหน้าร้อน เพราะเขามีเงินให้เที่ยว หน้าร้อนรัฐบาลให้ 50-75 เหรียญ ไม่ส่งเสริมให้เรียนภาคฤดูร้อน (Summer) ให้เราเที่ยวหาความรู้ บางปีทำงานพิเศษหน้าร้อนก็เก็บเงินไปเที่ยวยุโรปได้ ไม่มีปัญหาเรื่องเงิน...[3]

นอกจากการดูแลนักเรียนในเรื่องของเงินทองแล้ว ในความรู้สึกของนักเรียนไทยที่เพิ่งเคยไปศึกษาต่างประเทศ สำนักงานผู้ดูแลนักเรียนยังเป็นที่พึ่งสำคัญในเรื่องอื่นด้วย ศาสตราจารย์ ดร.สุทัศน์ ยกส้าน กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

เมื่อไปถึงใหม่ๆ ไม่รู้จักใคร ก็ต้องพึ่งสำนักงานผู้ดูแล โดยมีฝรั่งเป็นผู้ดูแล เป็นผู้ประสาน ซึ่งนักเรียนจะติดต่อตรงนี้ เขาดูแลเรื่องที่เรียน ซึ่งเขามีประสบการณ์ เวลาจะเข้ามหาวิทยาลัยก็ช่วยอำนวยความสะดวก เพราะจะต้องมีจดหมายรับรอง เป็นเครดิตว่าเป็นนักเรียนทุนรัฐบาลและช่วยด้านอื่น คือ จ่ายเงินเดือน เงินที่ ก.พ. ให้พอใช้ มีเงินติดกระเป๋า รัฐบาลปรับเงินให้เรื่อยๆ มีค่าใช้จ่ายในการไปเที่ยวด้วย แต่ต้องทำเรื่องขอผู้ดูแลจึงได้เงิน...[4]

จากการให้สัมภาษณ์ทั้งของศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ฉัตรชัย พงศ์ประยูร และศาสตราจารย์ ดร.สุทัศน์ ยกส้าน พบว่านักเรียนทุนรัฐบาลส่วนใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคสำคัญของการไปศึกษาต่อ คือ เรื่องภาษาและความรู้ทางวิชาการ

ปัญหาเรื่องการเรียน คือ เรื่องวิชาการและภาษา เวลาเรียนเมืองนอกถูกสภาพแวดล้อมเมืองนอกบังคับ ถูกเตือนเรื่องเวลาตลอดว่า ถึงเวลาส่งรายงานแล้ว ต้องกำหนดเวลาในการจบ เพราะเสียงบประมาณและเสียที่สำหรับคนรุ่นใหม่ ต้องขยัน ความรับผิดชอบต่างกัน ไปเรียนเมืองนอกปีครึ่งก็จบแล้ว ประหยัดเงิน ต้องรีบเรียน เมื่อเห็นสภาพแวดล้อม ครู-อาจารย์ เพื่อนฝูงทำอย่างไร เห็นตัวอย่างที่เขาทำเป็นปกติ รีบร้อนไปหมด ตื่นตัวตลอดเวลา ทำให้เรามองว่าเราต้องไล่เขาให้ทัน อย่างฝรั่งเขาไม่มีปัญหาเรื่องภาษาอังกฤษ เวลาเรียนเขารู้เรื่อง 100% แต่เราต้องไปอ่านต้นฉบับ ให้รู้เรื่อง 100% แล้วต้องมานั่งคุยตีความอีก ถึงจะสู้เขาได้...[5]

---

[1]ผู้อำนวยการกองการศึกษาต่างประเทศ สำนักงาน ก.พ. พ.ศ. 2515.

[2]พลโท ฟอง ประมวลรัตน์ ผู้ดูแลนักเรียนไทยในสหรัฐอเมริกา.

[3]ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ฉัตรชัย พงศ์ประยูร. (2548, 5 กรกฎาคม). สัมภาษณ์โดยอัจฉรา วรกระมล ที่ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

[4]ศาสตราจารย์ ดร.สุทัศน์ ยกส้าน. (2548, 25 มิถุนายน). สัมภาษณ์โดยอัจฉรา วรกระมล ที่สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

[5]ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ฉัตรชัย พงศ์ประยูร. (2548, 5 กรกฎาคม). สัมภาษณ์โดยอัจฉรา วรกระมล ที่ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

และ ”เมื่อไปเรียน ก็รู้ว่าต้องเรียนให้จบ ต้องเอาปริญญากลับมาให้ได้ รู้สึกกังวลว่าไหวไหม รู้สึกกังวลเรื่องภาษา เพราะถึงแม้จะเก่งมากในประเทศ แต่เมื่อไปถึงเจอเจ้าของภาษาแล้วไม่เข้าใจ รู้สึกแย่ สร้างความกดดัน...”[1]

สำนักงาน ก.พ. ได้แก้ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องภาษาของนักเรียนทุนรัฐบาล คือ เมื่อไปถึงต่างประเทศ นักเรียนทุนรัฐบาลต้องไปเรียนภาษาก่อน โดยสำนักผู้ดูแลจะจัดส่งไปอยู่กับครอบครัวชาวต่างประเทศนอกเมืองหลวงเพื่อฝึกภาษา ศาสตราจารย์ ดร.สุทัศน์ ยกส้าน ก็ได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกัน คือ

> เมื่อไปถึงเจ้าหน้าที่ของ ก.พ. มารับที่สนามบินแล้วพาไปพักที่สำนักงานผู้ดูแลที่ลอนดอน (London) อยู่ประมาณ 1 – 2 สัปดาห์ และจัดให้ไปอยู่กับครอบครัวในชนบทหัวเมืองไกลๆ เพื่อไปฝึกวิธีการใช้ชีวิต อยู่ประมาณ 1 เดือน ก็ไปเข้าโรงเรียนเตรียมสอบเข้ามหาวิทยาลัย...[2]

สำนักงานผู้ดูแลนักเรียนในต่างประเทศจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อนักเรียนทุนรัฐบาลและทุนส่วนตัวที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศ เพราะนอกจากจะเป็นผู้จ่ายเงินเดือนให้แล้ว สำนักงานผู้ดูแลยังช่วยเหลือในด้านอื่นๆ อีก เช่น การแนะนำเรื่องการศึกษา การหาสถานศึกษา ฯลฯ

ส่วนการป้องกันและควบคุมนักเรียนไทยในต่างประเทศมิให้ประพฤติไปในทางเสื่อมเสียนั้น ในการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2504 คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัตินักเรียนไทยซึ่งศึกษาในต่างประเทศ พ.ศ. 2505 ซึ่งสำนักงาน ก.พ. เสนอมา คณะรัฐมนตรีได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งให้มีหน้าที่พิจารณาในเรื่องนี้ ประกอบด้วย[3]

1. พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ รองนายกรัฐมนตรี — เป็นประธานกรรมการ
2. ปลัดกระทรวงทุกกระทรวง — เป็นกรรมการ
3. เลขาธิการ ก.พ. — เป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการจะวางหลักเกณฑ์ควบคุมการไปศึกษา ณ ต่างประเทศหรือหลักเกณฑ์อื่นหรือจะออกเป็นกฎหมายก็สุดแล้วแต่ความเหมาะสม เรื่องนี้คณะกรรมการพิจารณาหาทางป้องกันและควบคุมนักเรียนไทยในต่างประเทศได้ลงมติให้สำนักงาน ก.พ. ดำเนินการร่างระเบียบ

---

[1]ศาสตราจารย์ ดร.สุทัศน์ ยกส้าน. (2548, 25 มิถุนายน). สัมภาษณ์โดยอัจฉรา วรกระมล ที่สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

[2]*แหล่งเดิม.*

[3]สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (6) สร.2.1.7.2/21 *เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง การศึกษา อบรม ดูงานในต่างประเทศ เรื่อง การควบคุมนักเรียนไทยในต่างประเทศ (26 ก.ค.2504-24 ก.ค.2505). หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีที่ 15408/2504. ลว 22 ธันวาคม 2504.*

สำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยนักเรียนไทย[1] ซึ่งศึกษา[2] ในต่างประเทศขึ้นใหม่ โดยให้พิจารณาร่วมกับผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ ผู้แทนกรมตำรวจ ผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทย และผู้แทนสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งสำนักงาน ก.พ. ได้ดำเนินการร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย นักเรียนซึ่งศึกษาในต่างประเทศขึ้นใหม่ และได้ประชุมพิจารณาร่างระเบียบดังกล่าวร่วมกับผู้แทนหน่วยงานตามมติที่ประชุมจนเสร็จ จึงมีการประชุมหารือร่วมพิจารณาร่างระเบียบดังกล่าว เมื่อวันศุกร์ที่ 16 มีนาคม 2505[3] เป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยนักเรียนซึ่งศึกษาในต่างประเทศ พ.ศ. 2505 โดยพิจารณาเห็นสมควรให้บรรดานักเรียนไทยซึ่งศึกษาวิชาในต่างประเทศได้เข้าอยู่ในความดูแลของสำนักงาน ก.พ.[4] เพื่อประโยชน์ในการควบคุมเรื่องการศึกษา ความประพฤติ และการใช้จ่ายต่างๆ ให้รัดกุม และเป็นระเบียบเรียบร้อย โดยสำนักงาน ก.พ. ดำรงบทบาทเป็นผู้ดูแลนักเรียนทุนรัฐบาลและนักเรียนที่ศึกษาในต่างประเทศทั้งหมดอยู่ นอกจากนั้นทุนรัฐบาลโดยทั่วไปผูกมัดว่าต้องเซ็นสัญญาเพื่อกลับมารับราชการในประเทศโดยทำงานใช้ทุนเป็นเวลา 2 เท่าของจำนวนปีที่ไปเรียน และถ้าผิดเงื่อนไขต้องชดใช้เป็นเงิน 3 เท่าของที่ได้รับ[5] ตามระเบียบว่าด้วยการให้ข้าราชการไปศึกษาฝึกอบรมและดูงาน ณ ต่างประเทศ[6]

จากการที่ต้องกลับมารับราชการในประเทศเพื่อใช้ทุนหรือต้องชดใช้เงินแทนการรับราชการ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ฉัตรชัย พงศ์ประยูร ได้ให้สัมภาษณ์จากการซักถามเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า

> ในกรณีที่นักเรียนทุนยินยอมใช้เงินคืนแล้วออกไปทำงานเอกชน ผมมีความเห็นว่าเป็นความขมขื่นมาก เพราะไม่มีมาตรการในการบังคับเขา เขาใช้เงินคืนอย่างเดียว ซึ่งเราก็ไม่อยากได้เงินคืน แต่เราอยากได้คน ซึ่งในแง่จรรยาบรรณ ร้ายแรงมากๆ ไม่ทำตามกติกาที่ตกลงไว้ ขาดความเชื่อถือไปเลย เพราะนี่เป็นเรื่องระดับประเทศไม่ใช่เรื่องเล่นๆ เราต้องมารับใช้ประเทศ ทำไมเขาไม่มองความรับผิดชอบ ที่เขาควรจะทำ เขากลับเห็นโอกาสส่วนตัว คือ ตัดช่องน้อยแต่พอตัว เพื่อตัวเองแท้ๆ ไม่มีเพื่อประโยชน์คนอื่น นี่คือคนที่คิดแบบนี้ รุ่นผมก็มีเหมือนกันที่เบี้ยว แต่เป็นวิศวะ คนไทยต้องปลูกฝังอบรมให้รู้จักมีความรับผิดชอบ ให้รู้จักจรรยาบรรณ เรื่องนี้ควรมีมาตรการที่เข้มงวดหรือมาตรการอย่าให้เขาทำอย่างนั้นได้ คือไม่ได้อยู่ที่ตัวเงิน คือเราไม่ต้องการเงิน เราต้องการคน เรียกว่าคนจะให้

---

[1]"นักเรียนไทย" ในที่นี้ หมายความว่า บุคคลสัญชาติไทยที่จะไปศึกษาหรือจะเข้าศึกษาหรือกำลังศึกษาอยู่แล้วในต่างประเทศ.

[2]"ศึกษา" หมายความว่า ศึกษา ฝึกงาน หรือศึกษาและดูงานในมหาวิทยาลัย สถานศึกษาหรือสถานที่อื่นใดตามประเภท ลักษณะวิชาหรือลักษณะงาน ทั้งนี้ตามที่ ก.พ. พิจารณากำหนด.

[3]สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (6) สร.2.1.7.2/21. *เล่มเดิม. หนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ 5860/2505.ลว 5 มีนาคม 2505.*

[4]"ความดูแลของ ก.พ." หมายความว่า การที่ ก.พ. ควบคุมการศึกษา ความประพฤติ และการใช้จ่ายต่างๆ ตามข้อบังคับของ ก.พ.

[5]สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2540). *วิวัฒนาการของสำนักงาน ก.พ. พ.ศ. 2471-2540.* หน้า 19.

[6]กรรณิการ์ ช่างประเสริฐ, นันทนา กนกอุดม. (2537, 2 มิถุนายน). *ก้าวไกล*. ปีที่ 5 ฉบับที่ 2. หน้า 4.

> ทุนก็ต้องผูกมัดคนรับไม่ให้เบี้ยว ผมมีเพื่อน 2 คน จบเศรษฐศาสตร์ บริษัท ซี.พี. (C.P.) ซื้อตัวไปเลย ส่วนวิศวะไม่กลับเลย ทำงานอยู่แถวรัฐอินเดียนนา เป็นเรื่องที่ทำให้เราเสียเวลาในการวางแผนพัฒนากำลังคน มันไม่ใช่ไม่เสีย มันเสียไปแล้ว แล้วก็เสียไปเลย...[1]

รัฐบาลโดยสำนักงาน ก.พ. จึงได้ออกมาตรการดูแลเพื่อให้นักเรียนทุนรัฐบาลเหล่านั้นปฏิบัติตามระเบียบของ ก.พ. และกลับมารับราชการเพื่อช่วยในการพัฒนาประเทศต่อไป

การเข้าอยู่ในความดูแลของสำนักงาน ก.พ. ของนักเรียนทุนรัฐบาล

นักเรียนในความดูแลของสำนักงาน ก.พ. มีอยู่ด้วยกัน 3 ประเภท คือ นักเรียนทุนรัฐบาล ข้าราชการลาศึกษา และนักเรียนทุนส่วนตัว สำหรับนักเรียนทุนรัฐบาล และข้าราชการลาศึกษามีระเบียบบังคับให้ต้องอยู่ในความดูแลของสำนักงาน ก.พ. ส่วนนักเรียนทุนส่วนตัวซึ่งมิใช่ข้าราชการหรือเป็นผู้รับทุนของรัฐบาล การเข้าอยู่ในความดูแลของสำนักงาน ก.พ. ผู้ปกครองจะต้องยื่นเรื่องราวขอฝากนักเรียนต่อสำนักงาน ก.พ. เป็นกรณีเฉพาะรายไป การเข้าอยู่ในความดูแลของสำนักงาน ก.พ. ของนักเรียนทุนรัฐบาลนั้น นักเรียนทุนรัฐบาลซึ่งสำนักงาน ก.พ. หรือผู้ทำการแทนสำนักงาน ก.พ. เป็นผู้จัดสอบแข่งขัน เมื่อปรากฏว่าบุคคลใดเป็นผู้สอบแข่งขันได้รับทุนรัฐบาลไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศแล้ว ผู้นั้นจะต้องไปรายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่สำนักงาน ก.พ. และทำสัญญาตกลงรับทุนรัฐบาล และยินยอมอยู่ในความดูแลของสำนักงาน ก.พ. ในระหว่างศึกษา รวมทั้งจัดหาผู้ค้ำประกันมาทำสัญญาค้ำประกันให้ไว้ต่อสำนักงาน ก.พ. ส่วนนักเรียนทุนรัฐบาล ซึ่งส่วนราชการอื่นที่มิใช่สำนักงาน ก.พ. หรือผู้ทำการแทน จัดการสอบแข่งขันหรือสอบคัดเลือก ส่วนราชการผู้ให้ทุนจะต้องมีหนังสือขอฝากนักเรียนผู้ได้รับทุนไว้ในความดูแลของสำนักงาน ก.พ. เมื่อสำนักงาน ก.พ. ตอบตกลงก็ถือว่านักเรียนผู้นั้นอยู่ในความดูแลของสำนักงาน ก.พ. โดยสำนักงาน ก.พ. จะดำเนินการจัดส่งนักเรียนไปศึกษาต่างประเทศ และควบคุมดูแลนักเรียนในระหว่างการศึกษา ณ ต่างประเทศ[2]

เมื่อนักเรียนเข้ามาอยู่ในความดูแลของสำนักงาน ก.พ. (ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะนักเรียนทุนรัฐบาลเท่านั้น) นักเรียนทุนรัฐบาลจะต้องจัดส่งเอกสารดังต่อไปนี้ให้แก่สำนักงาน ก.พ. คือ

1. ผลการเรียน (Transcript)
2. จดหมายรับรอง (Letter of recommendation) ทั้งนี้เฉพาะกรณีที่สำนักงาน ก.พ. จะต้องจัดหาสถานศึกษาให้
3. สำเนาทะเบียนบ้าน
4. รูปถ่าย

---

[1]ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ฉัตรชัย พงศ์ประยูร. (2548, 5 กรกฎาคม). สัมภาษณ์โดยอัจฉรา วรกระมล ที่ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

[2]นิยม รัฐอมฤต. (2515). *เล่มเดิม*. หน้า 50.

5. หนังสือสำคัญทหารกองเกิน (ส.ด.9) สำหรับนักเรียนชายซึ่งประสงค์ให้สำนักงาน ก.พ. ผ่อนผันการตรวจเลือกเข้ารับราชการทหาร และต้องกรอกประวัติส่วนตัวของนักเรียนเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษด้วย

สำหรับนักเรียนทุนรัฐบาลนั้น โดยที่รัฐบาลเป็นผู้ให้ทุนและเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงต่อผลการศึกษาของนักเรียนผู้นั้น เพราะฉะนั้นจึงมีความจำเป็นที่รัฐบาลจะต้องดำเนินการควบคุม รวมทั้งให้ความดูแลช่วยเหลือแก่นักเรียนให้ทำการศึกษาอย่างเต็มที่ สำนักงาน ก.พ. จึงมีหน้าที่ คือ ดำเนินการจัดส่งนักเรียนไปศึกษาต่างประเทศ และควบคุมดูแลนักเรียนในระหว่างศึกษาอยู่ในต่างประเทศ

1. การจัดส่งนักเรียนไปศึกษาต่างประเทศ ประกอบด้วยการแนะแนวการศึกษา การดำเนินการจัดหาสถานศึกษา และที่พักให้นักเรียน การจัดให้นักเรียนตรวจสุขภาพอนามัย การอำนวยความสะดวกแก่นักเรียนในการทำหนังสือเดินทาง และในการทำวีซ่า การกำหนดงบประมาณ และแจ้งให้ผู้ปกครองจัดส่งเงินค่าใช้จ่าย การรับส่งนักเรียนไปเข้าศึกษาในต่างประเทศ และการอำนวยความสะดวกอื่นๆแก่นักเรียนในการไปศึกษาต่างประเทศ

2. การควบคุมดูแลนักเรียนในระหว่างศึกษาอยู่ในต่างประเทศ ประกอบด้วยการทำทะเบียนและประวัตินักเรียน การติดตามควบคุมความประพฤติและอำนวยความสะดวกแก่นักเรียนในด้านการศึกษา ติดตามควบคุมความประพฤติและอำนวยความสะดวกแก่นักเรียนในการดำเนินชีวิต การจัดส่งเงินค่าใช้จ่าย และการควบคุมการใช้จ่ายของนักเรียน การส่งเสริมให้นักเรียนร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการแจ้งข่าวคราวความเคลื่อนไหวแก่นักเรียน

เมื่อนักเรียนทุนรัฐบาลเหล่านี้สำเร็จการศึกษากลับมาประเทศไทย ปัญหาบางประการที่เกิดขึ้น เช่น เอกชนเข้ามามีบทบาทในการดึงทรัพยากรบุคคลไป ทำให้สาขาวิชาบางสาขาที่ขาดแคลนต้องสูญเสียนักเรียนทุนที่มีความสามารถเหล่านี้ไป และมักปรากฏอยู่เสมอๆ ดังตัวอย่างจากข้อความที่ว่า "ผมมีเพื่อน 2 คน จบเศรษฐศาสตร์ บริษัท ซี.พี. (C.P.) ซื้อตัวไป ส่วนวิศวะไม่กลับเลย ทำงานอยู่แถวมลรัฐอินเดียนนา..."[1] และในสมัยของศาสตราจารย์ ดร.สุทัศน์ ยกส้าน ซึ่งไปศึกษาต่อที่ประเทศอังกฤษ ก็มีนักเรียนทุนบางสาขาวิชาที่ถูกเอกชนดึงตัวไป

> การชักชวนของบริษัทเอกชนยังไม่มากเหมือนปัจจุบัน มหาวิทยาลัยเอกชนยังมีไม่มากเหมือนสมัยนี้ ส่วนใหญ่เป็นมหาวิทยาลัยรัฐบาล อยู่ที่ มศว สามารถทำอะไรได้มาก มศว เป็นมหาวิทยาลัยฝึกครู สอนครู เป็นแม่พิมพ์ เป็นแม่แบบ ถ้าเราฝึกคนเหล่านี้ได้ ผลกระทบกว้างไกล การสอนครูรับผิดชอบสูง ในสมัยของอาจารย์ [ศาสตราจารย์ ดร.สุทัศน์ ยกส้าน] ไม่เคยคิดออกจากราชการ แต่

[1]ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ฉัตรชัย พงศ์ประยูร. (2548, 5 กรกฎาคม). สัมภาษณ์โดยอัจฉรา วรกระมล ที่ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เพื่อนๆ ออกหมดเลย จบวิศวะ ปริญญาเอกจากอังกฤษ ไทยออยล์ เอาเงินมาให้ 10 ล้าน ดึงตัวไปเลย แต่ฟิสิกส์ บริษัทเอกชนไม่ต้องการนักฟิสิกส์ไปทำวิจัย...[2]

อีกปัญหาหนึ่งที่พบคือ การส่งนักเรียน ข้าราชการ และพนักงานขององค์การไปศึกษาและดูงาน เมื่อสำเร็จกลับมาแล้ว ในบางสาขาไม่มีโอกาสได้ปฏิบัติงานตามความรู้ที่เรียนมา ไม่ได้แสดงความคิดเห็นให้เป็นประโยชน์แก่ราชการ หรือเผยแพร่ความรู้ให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชน ดังที่ปรากฏอยู่ในหนังสือเวียนสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ลว 8 เมษายน 2508 ดังนี้

ด้วยสำนักนายกรัฐมนตรีเสนอรายงานสำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติว่า สาขาวิศวกรรมศาสตร์และอุตสาหกรรมวิจัย สภาวิจัยแห่งชาติได้พิจารณารายงานการไปศึกษาและดูงานทางวิศวกรรมและอุตสาหกรรมของข้าราชการและพนักงานขององค์การหลายเรื่อง มีความเห็นว่าในการไปศึกษาและ หรือดูงาน ข้าราชการและพนักงานขององค์การบางคนได้เขียนรายงานแสดงว่าได้รับความรู้ ความชำนาญ และได้แสดงข้อคิดเห็นต่างๆ ที่น่าสนใจมาก แต่เป็นที่น่าเสียดายผู้ที่ไปศึกษาและดูงานไม่มีโอกาสได้ทำหรือใช้ความคิดเห็นให้เป็นประโยชน์แก่ราชการ หรือได้เผยแพร่ความรู้ให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชน...[1]

ปัญหานี้สำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติร่วมกับผู้แทนสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี กรมวิเทศสหการ สำนักงาน ก.พ. และสำนักงบประมาณ ได้ร่วมประชุมปรึกษา และแสดงความคิดเห็นที่ประชุมได้สรุปสาเหตุที่ข้าราชการและพนักงานองค์การบางคนไปศึกษาและดูงาน ณ ต่างประเทศแล้วไม่มีโอกาสได้ใช้ความคิดเห็นให้เป็นประโยชน์แก่ราชการ เพราะในการไปศึกษาและดูงานของข้าราชการและพนักงานนั้น เป็นไปเพื่อประโยชน์ในการนำผลที่ได้มาช่วยในการเลื่อนตำแหน่งหน้าที่การงาน ซึ่งเป็นไปในทำนองต้องการพัฒนาบุคคลมากกว่าพัฒนางาน และมิใช่ความต้องการของหน่วยราชการเจ้าสังกัด[2]

ส่วนนักเรียนทุนรัฐบาลก็เช่นกัน การที่นักเรียนทุนไม่มีโอกาสได้นำประโยชน์จากการไปศึกษาต่อต่างประเทศมาช่วยในการพัฒนาประเทศอย่างเต็มที่ ก็ยังพบเห็นอยู่บ้าง ศาสตราจารย์ ดร.สุทัศน์ ยกส้าน ได้ให้สัมภาษณ์จากการซักถามเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า

เมื่อนักเรียนทุนรัฐบาลกลับมา การกระจายนักเรียนทุนไปยังหน่วยงานต่างๆ ยังไม่มีระบบ นักเรียนทุนจะไปกระจุกอยู่ที่มหาวิทยาลัยใดมหาวิทยาลัยหนึ่ง ไม่ยอมไปอยู่มหาวิทยาลัยต่างจังหวัด นอกจากนั้นการกำหนดหัวข้อไปเรียน สำนักงาน ก.พ. ไม่เคยมาแตะ เอาเงินไป จะถนัดอะไร ไม่เคยกังวล เด็กจบมาไปทำหัวข้อบางเรื่อง ซึ่งทำต่อในเมืองไทยไม่ได้ เพราะมันไม่เข้ากับสภาพแวดล้อม ไม่มีปัจจัยอะไรให้เราทำ ไม่เคยบอก เป็นเรื่องของเราเอง เช่น อาจารย์ [ศาสตราจารย์ ดร.สุทัศน์ ยกส้าน] จบมาทางแสง จะมาทำโรงงานทำแว่น กล้อง ให้กับประเทศ มาเจอ มศว ไม่มีอะไรให้ทำเลย Lab อะไร

---

[2]ศาสตราจารย์ ดร.สุทัศน์ ยกส้าน. (2548, 25 มิถุนายน). สัมภาษณ์โดยอัจฉรา วรกระมล ที่สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

[1]กองกฎหมายและระเบียบสำนักงาน ก.พ.. (ม.ป.ป). *เล่มเดิม. ด่วนมากที่ สร.0501/ว. 27 ลว 8 เมษายน 2508.*

[2]กองกฎหมายและระเบียบสำนักงาน ก.พ.. (ม.ป.ป). *เล่มเดิม. ด่วนมากที่ สร.0501/ว. 27 ลว 8 เมษายน 2508.*

ก็ไม่มีเลย สิ่งที่เรียนมากับสิ่งที่เป็นจริงมันคนละเรื่องกัน เราอยู่ไม่ได้ถ้าจะดึงดันไปทางนี้แต่สำนักงาน ก.พ. ไม่ได้กำหนด ขอให้ได้ดอกเตอร์กลับมาเท่านั้น ไม่มีการเตรียมการระยะยาว นี่คือความล้มเหลวของการพัฒนาประเทศ ...เด็กบ่นว่าส่งไปทำไม กลับมาแล้วไม่มีอะไรให้ทำ อันนี้ก็ไม่ให้ อันโน้นก็ไม่มี ทุนรัฐบาลจะมีประโยชน์หรือไม่นั้น ประโยชน์นั้นขึ้นอยู่กับว่าเด็กได้เรียนในสิ่งที่ตนเองต้องการเป็นสิ่งที่ดี ในการวัดประโยชน์ สังคมได้อะไรจากการที่เด็กคนนั้นไปเรียน เมื่อเรียนจบแล้วมีปัจจัยอะไรเอื้อให้เขาทำงานได้...[1]

การไปศึกษาต่อต่างประเทศก็ยังมีความจำเป็น เพราะประเทศไทยยังต้องการบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถสูงมาพัฒนาประเทศ เพื่อการพัฒนาให้ทัดเทียมกับประเทศอื่น จึงต้องส่งคนไปศึกษายังต่างประเทศ เพื่อนำความรู้กลับมาพัฒนาประเทศต่อไป ทุนรัฐบาล (ทุน ก.พ.) จึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคน เพื่อนำความรู้จากต่างประเทศกลับมาพัฒนาประเทศ

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. ฉัตรชัย พงศ์ประยูร มีความคิดเห็นเกี่ยวกับทุน ก.พ. และการไปศึกษาต่อต่างประเทศในสมัยนั้นว่า

ทำให้มีความคิดกว้างไกล รู้ลึกซึ้งกับวิชาที่เราเรียน เพราะเมืองไทยไม่มี สิ่งที่เรียนทำให้ตื่นตาตื่นใจ เปลี่ยนทัศนคติ ส่วนทุนรัฐบาลหรือทุน ก.พ. นั้น เป็นทุนที่มีประโยชน์แน่นอน ถ้าสามารถเช็คได้ทุกวิชา นักเรียน ก.พ. มีส่วนช่วยพัฒนาวิชาพวกนี้มากทีเดียว เช่น วิชาเศรษฐศาสตร์ เป็นวิชาที่ได้ผลเลิศ แต่เดิมไม่มีคณะเศรษฐศาสตร์ แต่สำนักงาน ก.พ. สนับสนุนให้คนไปเรียน คนที่ไปเรียนได้ดอกเตอร์กันมาก นักเศรษฐศาสตร์ในปัจจุบันเป็นนักเรียนทุน ก.พ. วิศวะหรือพวกช่างก็เหมือนกัน พวกที่ไปเรียนทางด้านมนุษยศาสตร์อาจจะมองไม่เห็นประโยชน์ชัดเจนเท่ากับทางวิทยาศาสตร์กายภาพหรือวิทยาศาสตร์การแพทย์ พวกนี้เห็นได้ชัด พวกนี้ได้กลับมาพัฒนาประเทศ ถ้าไม่มีทุน ก.พ. เราก็คงจะล้าหลังอีกหลายประเทศ เพราะฉะนั้นเงินที่เขาทุ่มเทไปสนับสนุนเรื่องทุน เพราะจำเป็นในการพัฒนาโดยเฉพาะสาขาที่เราไม่ได้มีปริญญาเอก ทำให้คนไทยเรามองการณ์ไกล และเห็นการพัฒนาวิชาพวกนี้ ถ้าไม่มีทุน ก.พ. เราก็อาจจะยังถอยหลังหรือใกล้เคียงพม่าหรือลาว ถึงแม้ในประเทศเราจะเปิดสอนถึงปริญญาโท ปริญญาเอก แต่การไปศึกษาต่อในต่างประเทศยังจำเป็น เพราะการเรียนในประเทศไทย สภาพแวดล้อมบ้านเราไม่เอื้ออำนวย เช่น อุปกรณ์การเรียนสอนไม่พร้อม ห้องสมุดไม่มีแหล่งค้นคว้า ตัววิทยากรก็ไม่มี แนะนำนิสิตไม่เป็น ไม่รู้ข้อมูล ไม่รู้แหล่งการเรียนรู้ เพราะตัวเองเรียนมาแคบ ...[2]

นอกจากนั้น ศาสตราจารย์ ดร.สุทัศน์ ยกส้าน ก็ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการไปศึกษาต่อต่างประเทศในสมัยนั้นเช่นเดียวกันว่า

การมีทุนรัฐบาลเป็นสิ่งที่ดี ดีมากๆ ให้คนที่มีความสามารถค่อนสูงไปเรียนที่เมืองนอก การไปเรียนต่อในต่างประเทศยังจำเป็น จำเป็นมาก โดยเฉพาะการฝึกในระดับปริญญาโท ปริญญาเอก ในประเทศของเรายังไม่ค่อยได้มาตรฐาน คือ เราก็มีเกณฑ์ของเราในระดับนี้ แต่ถ้าเราออกไปดูโลกภายนอกบ้าง

---

[1]ศาสตราจารย์ ดร.สุทัศน์ ยกส้าน. (2548, 25 มิถุนายน). สัมภาษณ์โดยอัจฉรา วรกระมล ที่สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

[2]ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ฉัตรชัย พงศ์ประยูร. (2548, 5 กรกฎาคม). สัมภาษณ์โดยอัจฉรา วรกระมล ที่ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

> ว่าเขาอยู่กันอย่างไร เขาเรียนกันยังไง เราก็จะได้ดู รู้ นำเอาสิ่งที่ดีมาพัฒนาบ้านเรา การไม่หันไปดูบ้างเลย เป็นความแคบ อย่างน้อยที่สุดหลายๆ ประเทศมีจุดดี จุดด้อย เราไม่ได้ส่งคนไปเยอะ ปีหนึ่ง 100 – 200 คน จาก 65 ล้านคน การสร้างคนคุ้มกว่าการสร้างอื่นใดทั้งหมด แต่เลือกสร้างคนที่มีน้ำใจในการที่จะทุ่มเทให้แก่ประเทศด้วย ไม่ใช่เอาเงินไปเรียนและให้บริษัทเอกชนมาซื้อตัวไป...[1]

ทุนรัฐบาลมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของประเทศ การไปศึกษาต่อต่างประเทศของนักเรียนทุนรัฐบาลเป็นการลงทุนของรัฐบาลที่คุ้มค่า เป็นการคุ้มค่ากว่าการสร้างสิ่งใด ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะต้องลงทุนทุ่มเทงบประมาณจำนวนมากมาย แต่รัฐบาลก็มุ่งหวังว่าจะได้ผู้ที่มีความรู้สูง มีความสามารถและความชำนาญในสาขาวิชาต่างๆ กลับมาช่วยพัฒนาประเทศ รัฐบาลจึงมีความจำเป็นต้องดำเนินการควบคุม รวมทั้งให้ความดูแลช่วยเหลือแก่นักเรียนทุนรัฐบาลเพื่อส่งเสริมให้ศึกษาได้อย่างเต็มที่ โดยมีสำนักงาน ก.พ. เป็นผู้ดูแลในเรื่องนี้ ส่วนปัญหาและอุปสรรคสำคัญของการศึกษาของนักเรียนทุน คือ เรื่องภาษา และความรู้ความสามารถทางวิชาการ ซึ่งนักเรียนทุนเหล่านี้จะต้องมีความอดทน มานะอุตสาหะ พากเพียรพยายามตลอดจนศึกษาหาความรู้และประสบการณ์ต่างๆ ให้ได้มากที่สุด เพื่อนำความรู้ที่ได้รับกลับมาเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติต่อไป ถึงแม้ว่าจะมีการดึงทรัพยากรบุคคลไปสู่ภาคเอกชนในสาขาวิชาที่ขาดแคลน เช่น วิศวกรรมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ เป็นต้น แต่นักเรียนทุนส่วนใหญ่ที่กลับมา ก็ได้รับราชการและมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ

การจัดส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไทยไปศึกษาต่อต่างประเทศใน พ.ศ. 2501 – 2508 นั้น สำนักงาน ก.พ. ยังเป็นผู้ดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องนี้เช่นเดิม และพิจารณาให้ทุนแก่อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษามากกว่าหน่วยงานอื่น ค่าใช้จ่ายในการส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศ เป็นงบประมาณของรัฐบาลทั้งสิ้น และมีการส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาที่สหรัฐอเมริกามากกว่าประเทศต่างๆ ในยุโรป

---

[1]ศาสตราจารย์ ดร.สุทัศน์ ยกส้าน. (2548, 25 มิถุนายน). สัมภาษณ์โดยอัจฉรา วรกระมล ที่สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สถิติจำนวนนักเรียนทุนรัฐบาลที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศ

พ.ศ. 2501 – 2508

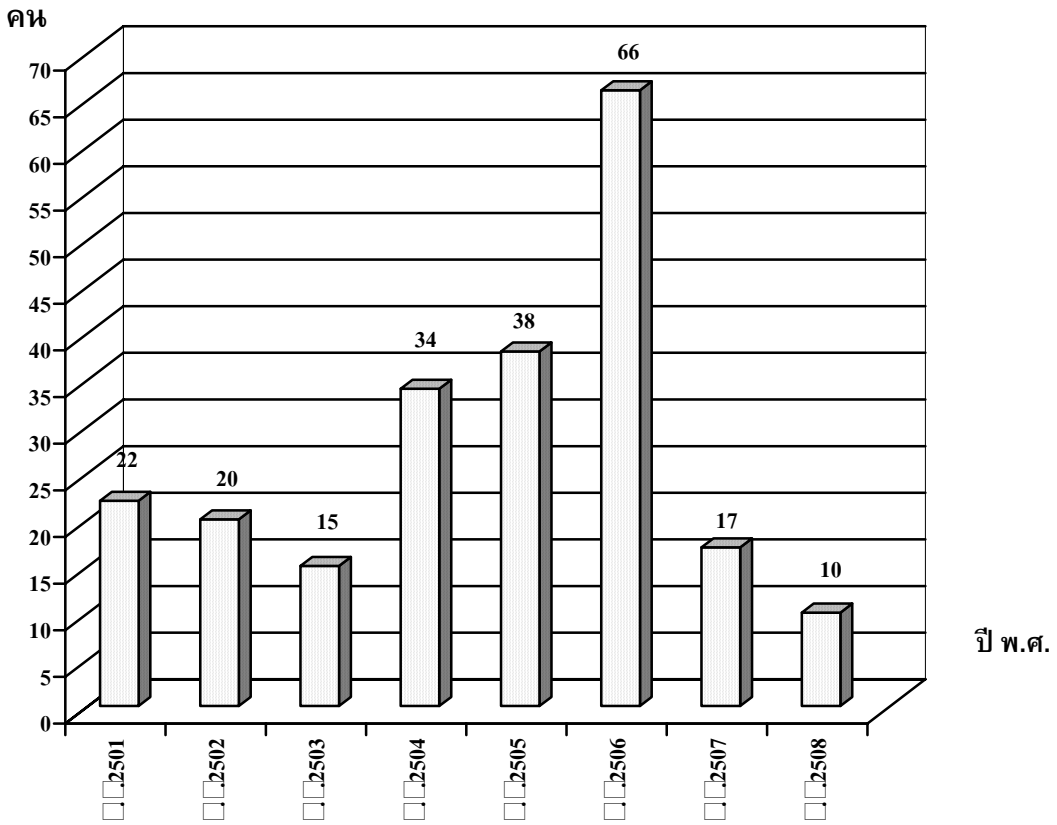

ที่มา : ประมวลตัวเลขจาก สมาคมนักเรียนทุนรัฐบาลไทย .(2537). *100 ปีนักเรียนทุนรัฐบาลไทย* หน้า 110 - 145

บทที่ 5
บทสรุป

การศึกษาเรื่อง การส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไทยไปศึกษาต่อต่างประเทศ ได้เริ่มศึกษาตั้งแต่ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จากที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง และรัฐบาลใหม่มีนโยบายให้ยกเลิกทุนเล่าเรียนหลวงซึ่งเป็นทุนของพระมหากษัตริย์ที่พระราชทานแก่นักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศ โดยใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ และตั้งทุนรัฐบาล (ทุน ก.พ.) ขึ้นมาแทน เพราะคณะราษฎรไม่ต้องการให้ความสำคัญแก่ " เจ้า " อีกต่อไป ดังนั้นตั้งแต่ พ.ศ. 2476 – 2508 จึงมีแต่นักเรียนทุนรัฐบาลเท่านั้น การศึกษาเรื่องนี้ยุติลงใน พ.ศ. 2508 เนื่องจากในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงให้มีการเริ่มทุนเล่าเรียนหลวงขึ้นมาอีก และสำนักงาน ก.พ. ได้ออกระเบียบว่าด้วย ทุนเล่าเรียนหลวง พ.ศ. 2508 ขึ้น โดยใช้เงินงบประมาณในการจัดสรรทุนนี้

การส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศในสมัยรัตนโกสินทร์ เริ่มมีขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยทรงเล็งเห็นว่ามหาอำนาจตะวันตกได้เริ่มแผ่อิทธิพลเข้ามายังประเทศไทย และเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อรับการเข้ามาของอิทธิพลตะวันตก ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงยิ่งเห็นความสำคัญในเรื่องของการศึกษา พระองค์ได้ส่งพระราชโอรส พระบรมวงศานุวงศ์ และขุนนางไปศึกษายังต่างประเทศ โดยทรงมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขการขาดแคลนกำลังคนเพื่อเข้ารับราชการแทนชาวต่างชาติ และการต้านกระแสอิทธิพลของชาติตะวันตก การคัดเลือกผู้ที่จะไปศึกษาต่อต่างประเทศนั้น มีทั้งผู้ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ หรือทรงเลือกตามพระราชอัธยาศัย และผู้ที่เสนาบดีกระทรวงต่างๆ เป็นผู้คัดเลือก วิธีการนี้ดำเนินการมาจนถึงในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ในช่วงเวลาดังกล่าวการคัดเลือกบุคคลไปศึกษาต่อต่างประเทศจึงเป็นระบบอุปถัมภ์ ส่วนเงินที่ใช้ในการศึกษาต่อถ้าเป็นพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ เรียกว่าทุนเล่าเรียนหลวง นอกนั้นเป็นเงินจากกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ซึ่งจัดสรรสำหรับผู้รับทุนของกระทรวงต่างๆ ใน พ.ศ. 2468 ได้มีการแต่งตั้ง " คณะกรรมการจัดส่งนักเรียนหลวงไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ " เพื่อกำหนดระเบียบปฏิบัติในเรื่องนี้ให้เป็นแบบแผน และต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ใน พ.ศ. 2470 ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการกลางสำหรับรักษาระเบียบข้าราชการพลเรือนขึ้น เพื่อจัดการศึกษาของนักเรียนหลวงฝ่ายพลเรือนที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศและได้ออกเป็นพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน ใน พ.ศ. 2471 และมีผลบังคับใช้ เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2472 แต่ไม่พบหลักฐานว่าคณะกรรมการรักษาพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนดังกล่าว ได้ดำเนินการใดๆ เกี่ยวกับการส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศจนกระทั่งเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ได้มีการออกพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2476 ขึ้น มีคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) เป็นผู้รับผิดชอบการส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศ สำนักงาน ก.พ. ทำหน้าที่คัดเลือกนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศ โดยมีหลักเกณฑ์และวิธีการสอบคัดเลือกว่า ผู้มีสิทธิ์สอบชิงทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศจะต้องจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 8 คะแนนไม่ต่ำกว่า 75% คัดเลือกจากแผนกวิทยาศาสตร์ 2 คน และแผนกอักษรศาสตร์ 2 คน เงินค่าเล่าเรียนของนักเรียนทุนมาจากงบประมาณของรัฐบาลในแต่ละปี จึงเรียกทุนนี้ว่า ทุนรัฐบาล หรือทุน ก.พ. ประเทศที่นิยมส่งนักเรียนไปศึกษา คือประเทศในยุโรป เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมนี เป็นต้น ระหว่าง พ.ศ. 2476 – 2481 มีนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศ 70 คน

ระหว่าง พ.ศ. 2481 – 2490 ได้มีการยุติการส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศ เนื่องจากสถานการณ์ตึงเครียดระหว่างประเทศ ซึ่งก่อให้เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 จนกระทั่ง พ.ศ. 2491 รัฐบาลมีนโยบายพัฒนาประเทศขึ้นใหม่ภายหลังสงคราม จึงได้รื้อฟื้นการส่งนักเรียนไปศึกษาต่อยังประเทศขึ้นใหม่ มีสำนักงาน ก.พ. เป็นผู้ดำเนินการ โดยมีหลักเกณฑ์การสอบชิงทุนเช่นเดิม แต่ได้มีการแก้ไขระเบียบการลาไปศึกษาต่อต่างประเทศของข้าราชการให้มีอายุไม่เกิน 35 ปี นอกจากนั้น สหรัฐอเมริกาได้ให้ความช่วยเหลือทางการศึกษาแก่ประเทศไทยในหลายด้าน ขณะที่ประเทศในยุโรปได้รับความเสียหายจากสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงทำให้ประเทศที่นิยมส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศในช่วงนี้ นอกจากประเทศในยุโรปแล้ว ก็มีสหรัฐอเมริกาและออสเตรเลียด้วย ระหว่าง พ.ศ. 2491 – 2500 มีนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศจำนวน 420 คน

ต่อมาในช่วง พ.ศ. 2501 – 2508 ขณะที่ไทยมีความสัมพันธ์ที่ดียิ่งกับสหรัฐอเมริกาอย่างต่อเนื่อง สหรัฐอเมริกาได้ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศไทยในด้านต่างๆ เช่น การทหาร เศรษฐกิจ และสังคม ในด้านการศึกษานั้น ไทยได้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 ขึ้นใช้เป็นครั้งแรก โดยนำแบบอย่างมาจากสหรัฐอเมริกา การส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศในระยะนี้ มีนักเรียนทุนตามความต้องการของกระทรวงศึกษาธิการถึงหนึ่งในสามของนักเรียนทุนทั้งหมด และประเทศที่นิยมส่งนักเรียนทุนไปศึกษาต่อคือ สหรัฐอเมริกา และอังกฤษ โดยมีสำนักงาน ก.พ. เป็นผู้ดำเนินการ ระหว่าง พ.ศ. 2501 – 2508 มีนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศทั้งสิ้น 222 คน

การศึกษาเรื่องนี้ ทำให้ทราบว่า ”การส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศ” มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับประเทศไทย ตั้งแต่อดีตและต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน เพราะประเทศในยุโรป และ สหรัฐอเมริกา เป็นต้นกำเนิดของสาระวิชาที่ทันสมัยเป็นตลาดวิชาที่กว้างขวาง ทำให้ผู้ไปศึกษามีความรู้ มีประสบการณ์ และมีพัฒนาการทางความคิดมากขึ้น นักเรียนทุนรัฐบาลไทยที่ไปศึกษาต่างประเทศ และสำเร็จการศึกษากลับมารับราชการ ได้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการปรับปรุงและพัฒนาประเทศในทุกๆ ด้าน

ตัวอย่างนักเรียนทุนรัฐบาล ระหว่าง พ.ศ. 2476 – 2508 ที่มีชื่อเสียง และทำประโยชน์ให้แก่ประเทศในด้านต่างๆ ได้แก่

ด้านการศึกษา เช่น ศ.ดร.ประเสริฐ ณ นคร ดร.มาลัย หุวะนันท์ คุณหญิงอัมพร มีสุข ดร.สายหยุด จำปาทอง ดร.ภิญโญ สาธร ดร.เอื่ยม ฉายางาม ศ.กิตติคุณ ดร.ฉัตรชัย พงศ์ประยูร ดร.เรือง เจริญชัย รศ.ดร.ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา ดร.ชวาล แพรัตกุล ศ.ดร.เจตนา นาควัชระ ดร.กมล เภาพิจิตร ศ.มจ.สุภัทรดิศ ดิศกุล ดร.เอกวิทย์ ณ ถลาง ดร.ชาตรี เมืองนาโพธิ์

ด้านการเกษตร เช่น พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธ์ ดร.กมล ชาญเลขา ดร.ภักดี ลุศนันทน์ ศ.อรุณ ทรงมณี ดร.ปรีดา กรรณสูต ดร.เถลิง ธำรงนาวาสวัสดิ์ ศ.ดร.ไพฑูรย์ อิงคะสุวรรณ ดร.ธีระ สูตะบุตร ดร.วิจิตร เบญจศีล ศ.ดร.ทองโรจน์ อ่อนจันทร์

ด้านกฎหมายและการเมืองการปกครอง เช่น ศ.นิคม จันทรวิทุร ดร.ผ่อง ธนูศิริ ศ.ไพศาล กุมาลย์วิสัย นายประดลเดช กัลยาณมิตร ดร.ธวัช เมฆสวรรค์ ดร.ยุวรัตน์ กมลเวชช ดร.สาวิตต์ โพธิวิหค

ด้านการต่างประเทศ เช่น ดร.อรุณ ภาณุพงศ์ ดร.ประชา คุณะเกษม ดร.โอวาท สุทธิวาทนฤพุฒิ ดร.สุธี ประศาสน์วินิจฉัย นายวิทยา เวชชาชีวะ ดร.สุชาติ จุฑาสมิต นายสาโรจน์ ชวนะวิรัช ดร.ศุภศิลป ชัยนาม ดร.เตช บุนนาค

ด้านวิศวกรรมและวิทยาศาสตร์ เช่น ดร.เลื่อน บิณฑสันต์ ดร.วิโรจน์ ตันตราภรณ์ ดร.สันต์ เตชะกัมพุช ดร.จรูญ อุ่นจิตต์ ดร.บุญซ้อน บุญศุขะ ศ.ดร.บุญศักดิ์ ใจจรงกิจ ดร.อาจอำพล ขัมพานนท์ ดร.ผาสุก กุลละวณิชย์ รศ.ดร.ไพฑูรย์ หังสพฤกษ์ รศ.ดร.สมภพ ไกรโรจนานันท์ ศ.ดร.สุทัศน์ ยกส้าน ดร.สุบิน บรรหารศุภวาท ศ.ดร.ปรีดา วิบูลย์สวัสดิ์ รศ.ดร. สมชอบ ไชยเวช

ด้านเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ เช่น ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ นายกำจร สถิรกุล ดร.สุธี นาทวรทัต ดร.เชิญ บำรุงวงศ์ ดร.กล่อม อิศรพันธ์ ดร.ทิพย์ เรืองโชติวิทย์ ดร.พิพัฒน์ สุจินดา ศ.ดร.พนัส สิมะเสถียร ดร.เวทิน มัลลิกะมาส นายศุภชัย พิศิษฐวานิช

ด้านการแพทย์ เช่น รศ.พญ.ดร.เจียมจันทร์ เจียมประเสริฐ ศ.นพ.ดร.ภูเก็ต วาจานนท์ ผศ.นพ.เหมือนหมาย สรรประดิษฐ์ ศ.พญ.ดร.สาคร ธนมิตต์ ศ.นพ.ดร.พรชัย มาตังคสมบัติ ศ.นพ. ดร.เทพพนม เมืองแมน ศ.นพ.รุ่งธรรม ลัดพลี

ด้านอื่นๆ เช่น นายสมพร เทพสิทธา นายอำนวย ประนิช นายธวัช แสงประดับ นายสุธร ลิมปิษเฐียร นายวิโรจน์ ทรรทรานนท์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ดร.สุธี สิงห์เสน่ห์ นายอรุณ งามดี ม.ร.ว.บุตรี วีระไวทยะ ม.ล.จิรายุ นพวงศ์ นายศรีภูมิ ศุขเนตร

นักเรียนทุนรัฐบาลส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การจัดสรรทุนรัฐบาลแก่นักเรียนและบุคลากรในหน่วยงานต่างๆ ให้ไปศึกษาต่อในต่างประเทศ เป็นสิ่งที่ดี และมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการ "สร้างคน" เพื่อให้คนเหล่านั้นนำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษากลับมาเผยแพร่และทำประโยชน์ต่อประเทศชาติ แต่ในการศึกษาเรื่องการส่งนักเรียนทุนรัฐบาลไทยไปศึกษาต่อในต่างประเทศ ระหว่าง พ.ศ. 2475 – 2580 ขาดข้อมูลที่บันทึกไว้เกี่ยวกับสาขาที่ส่งนักเรียนไปศึกษา ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนที่ไม่จบการศึกษา และข้อมูลการติดตามผลการปฏิบัติงานของนักเรียนทุนรัฐบาลเมื่อสำเร็จการศึกษากลับมา เนื่องจากข้อมูลเหล่านี้นับว่าเป็นจุดอ่อนสำคัญของการลงทุนในด้านนี้ของรัฐบาล

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

เอกสารชั้นต้นที่ยังไม่ได้ตีพิมพ์

สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. *(3) สร.0201.3/26 เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง การศึกษา อบรม ดูงาน ต่างประเทศ เรื่อง ข้าราชการกระทรวงศึกษาธิการไปศึกษาและดูงานต่างประเทศ (16 พฤศจิกายน 2495 –8 พฤษภาคม 2501).*

_____.*(3) สร.0201.3/31 เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง การศึกษา อบรม ดูงาน ต่างประเทศ เรื่อง ค่าใช้จ่ายสำหรับนักศึกษาในต่างประเทศ (16 เมษายน 2496 – 8 กรกฎาคม 2497).*

_____.*(3) สร.0201.3/33 เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง การศึกษา อบรม ดูงาน ต่างประเทศ เรื่อง การเก็บเงินผู้ปกครองนักเรียนต่างประเทศเพื่อชดเชยค่าใช้จ่าย (26 พฤษภาคม 2496 – 9 มีนาคม 2497).*

_____.*(3) สร.0201/35 เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง การศึกษา อบรม ดูงาน ต่างประเทศ เรื่อง สโมสร หรือหอพัก นักเรียนในต่างประเทศ (4 กรกฎาคม 2496 – 10 พฤษภาคม 2497).*

_____.*(3) สร.0201/57 เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง การศึกษา อบรม ดูงาน ต่างประเทศ เรื่อง แบ่งหน่วยสอบแข่งขันชิงทุนรัฐบาลไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ (30 มีนาคม 2497 – 10 พฤศจิกายน 2501).*

_____.*(3) สร.0201/76 เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง การศึกษา อบรม ดูงาน ต่างประเทศ เรื่อง ให้นักเรียนไทยในต่างประเทศกระจายกันอยู่นอกเมืองหลวง (20 ตุลาคม 2497 – 5 มกราคม 2498).*

_____.*(6) สร.2.1. แผนการโคลัมโบ เรื่อง แจ้งเรื่องข้าราชการกลับจากการศึกษาหรือดูงานตามแผนการโคลัมโบ (31 กรกฎาคม – 29 สิงหาคม 2500).*

สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. *(6) สร.2.1.7.2/3 เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง การศึกษา อบรม ดูงาน ต่างประเทศ เรื่อง การสอบแข่งขันเพื่อรับทุนรัฐบาล ไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ (21 กุมภาพันธ์ 2499 – 28 มิถุนายน 2515).*

_____ *.(6) สร.2.1.7.2/21 เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง การศึกษา อบรม ดูงาน ต่างประเทศ เรื่อง การควบคุมนักเรียนไทยในต่างประเทศ (20 กรกฎาคม 2504 – 24 กรกฎาคม 2505).*

_____ *.(6) สร.2.1.7.2/60 เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง การศึกษา อบรม ดูงาน ต่างประเทศ เรื่อง การประสานงานระหว่างหน่วยราชการในต่างประเทศ และปัญหาเรื่องนักเรียนนอกความดูแลของ ก.พ. (18 พฤศจิกายน 2507 – 8 พฤษภาคม 2508).*

เอกสารชั้นรอง

หนังสือ

กระทรวงศึกษาธิการ. (2504). *ความเป็นมาของแผนการศึกษาชาติ*. พระนคร : มงคลการพิมพ์.

กองกฎหมายและระเบียบสำนักงาน ก.พ.. (มปป). *หนังสือเวียนคณะรัฐมนตรีในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมาย ว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน (พ.ศ. 2475 – พ.ศ. 2525) เล่ม 1 – 8*. กรุงเทพฯ : สำนักงาน ก.พ..

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จกรมพระยา. (2518). *ความทรงจำ*. พระนคร : สำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาคาร.

ทิพวรรณ ยุทธโยธิน. (2528). *เอกสารคำสอนวิชาการศึกษาไทย (ศึกษา 211)*. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูธนบุรี.

ประวัติคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนและการร่างพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2471. (2507). พิมพ์เป็นบรรณาการในงานฉลองอายุครบห้ารอบของหลวงสุขุมนัยประดิษฐ กรุงเทพฯ : อักษรสาร.

มณี สิริวรสาร, คุณหญิง. (2536). *ชีวิตเหมือนฝัน* เล่ม 1. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์.

ศิริกุล ผลิศักดิ์. (มปป). *พื้นฐานการศึกษา*. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยครูจันทรเกษม.

ศูนย์ประสานงานแนะแนวการศึกษาและอาชีพ. (2511). *ทุนการศึกษา.* กรุงเทพฯ : กองเผยแพร่การศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ.

สมาคมนักเรียนทุนรัฐบาลไทย. (2537). *100 ปี นักเรียนทุนรัฐบาลไทย.* กรุงเทพฯ : สมาคมนักเรียนทุนรัฐบาลไทย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (ม.ป.ป.) รายงานการสัมมนา *"บทบาทของไทยในความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศด้านการศึกษา"* กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (ม.ป.ป.) *ระเบียบ มติ ครม. ข้อบังคับ หนังสือเวียน แนวทางปฏิบัติ สำหรับนักเรียนทุนรัฐบาล, นักเรียนทุนเล่าเรียนหลวง.* กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.

———— . (2540). *วิวัฒนาการของสำนักงาน ก.พ. พ.ศ. 2471-2540.* กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.

บทความ

กรรณิการ์ ช่างประเสริฐ และ นันทนา กนกอุดม. (2537, มิถุนายน). "เมื่อนักเรียนไทยเป็นนักเรียนนอก" *ก้าวไกล.* 5(2) 1-5.

เกษตร สนิทวงศ์, ม.ล. (2537). "ประวัติมูลนิธิอานันทมหิดล." ใน *เรื่องน่ารู้สำหรับประชาชน* เล่มที่ 21. หน้า 43-50. กรุงเทพฯ : ชมรมนักเรียนทุนมูลนิธิ "อานันทมหิดล".

จักรสิน พิเศษสาทร. (2525). "การส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศก่อน พ.ศ. 2475 และผลกระทบที่มีต่อประเทศ" ใน *20 ทศวรรษรัตนโกสินทร์.* หน้า 106-140 กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์หนังสือและตำราประกอบการเรียนจากวิทยานิพนธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เชี่ยวชาญ คล้ายหนู. (2537, มิถุนายน). "100 ปี นักเรียนทุนรัฐบาลไทย" *ก้าวไกล.* 5(2). 15-19.

เตช บุนนาค. (2512). “ประมวลเหตุการณ์สำคัญที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาของไทย ระหว่าง พ.ศ. 2367 ถึง พ.ศ. 2459” ใน *บทเรียนจากการจัดการศึกษาในรอบร้อยปีที่ผ่านมา.* หน้า 1 – 14 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

ธนู แสวงศักดิ์. (2530). “ทบทวนการศึกษาไทย” ใน *ทบทวนการศึกษาไทย.* ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ บรรณาธิการ. หน้า 7-9. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วนารินทร์ เลิศอนุสรณ์ (2541, กรกฎาคม-ธันวาคม). “ทุนต่างประเทศ” *วารสารวิเทศสหการ.* 3(2) 24-29.

ศักดิ์ชัย นิรัญทวี. (2528). “บทสัมภาษณ์นายเกรียง กีรติกร อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2517 – 2518 เมื่อ 30 ตุลาคม 2527” ใน *บทเรียนจากการจัดการศึกษาไทยในอดีต*. หน้า 113 – 122 กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์.

บทสัมภาษณ์

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. ฉัตรชัย พงศ์ประยูร. (2548, 5 กรกฎาคม). สัมภาษณ์โดยอัจฉรา วรกระมล ที่ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร. (2548, 17 มีนาคม). สัมภาษณ์โดยอัจฉรา วรกระมล ที่คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อาจารย์ ศุภรี วรสุมันต์. (2548, 19 เมษายน). สัมภาษณ์โดยอัจฉรา วรกระมล ที่บ้านซอย รสพ. นิเวศน์ กรุงเทพฯ.

ศาสตราจารย์ ดร. สุทัศน์ ยกส้าน. (2548, 25 มิถุนายน). สัมภาษณ์โดยอัจฉรา วรกระมล ที่สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

แหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2545). วิวัฒนาการของนักเรียนทุนเล่าเรียนหลวงและนักเรียนทุนรัฐบาล, สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2545, จาก *http://www.ochc.go.th/Educations/Scholarship/development/development.html*

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2545). วิวัฒนาการของนักเรียนทุนเล่าเรียนหลวงและนักเรียนทุนรัฐบาล, สืบค้นเมื่อ 1 เมษายน 2548, จาก *http://www.ochc.go.th/Educations/Scholarship/development/development.html*

วิทยานิพนธ์

ขวัญชัย เฮงพูลธนา. (2513). *การปรับปรุงระบบข้าราชการพลเรือนในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.* วิทยานิพนธ์ ร.ม. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

นิยม รัฐอมฤต. (2515). *การดูแลและจัดการศึกษาของนักเรียนไทยในต่างประเทศของสำนักงาน ก.พ.* วิทยานิพนธ์ ร.ม. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

ละออทอง อัมรินทร์รัตน์. (2522). *การส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศตั้งแต่ พ.ศ. 2411 - 2475.* วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

กฎหมายและประกาศของสำนักงาน ก.พ. ฉบับต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดสอบแข่งขันเพื่อรับทุนรัฐบาล ไปศึกษาต่างประเทศ*

* สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. และห้องสมุดสำนักงาน ก.พ. กรุงเทพฯ.

มาตรา ๑๑ " นอกจากอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ และกฎหมายอื่น ให้ ก.พ. มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ด้วย คือ –

(๑) รักษาทะเบียนประวัติข้าราชการพลเรือน

(๒) กำหนดหลักสูตรและวิธีการสอบแข่งขัน และสอบคัดเลือก ตามความต้องการของส่วนราชการฝ่ายพลเรือน เพื่อรับทุนรัฐบาลไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ เว้นแต่กรมตำรวจ

(๓) ดูแล และจัดการศึกษาของนักเรียนฝ่ายพลเรือน ในต่างประเทศ

(๔) ฯลฯ

.....

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ NATIONAL ARCHIVES THAILAND

มาตรา ๑๑ " นอกจากอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ และกฎหมายอื่น ให้ ก.พ. มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ด้วย คือ –

(๑) ฯลฯ

(๒) กำหนดหลักสูตรและวิธีการสอบแข่งขัน และสอบคัดเลือก ตามความต้องการของส่วนราชการฝ่ายพลเรือน เพื่อรับทุนรัฐบาลไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ เว้นแต่กรมตำรวจ

(๓) ฯลฯ

(๔) ฯลฯ

(๕) ฯลฯ

(๖) ดูแล และจัดการศึกษาของนักเรียนฝ่ายพลเรือนในต่างประเทศ ในการนี้ให้มีอำนาจออกข้อบังคับหรือระเบียบเพื่อควบคุมการศึกษาและความประพฤติ ตลอดจนการกำหนดและลงทัณฑ์ทางวินัยโดยเรียกตัวกลับหรือตัดเงินค่าใช้สอยตามควรแก่กรณี

(๗) ฯลฯ "

ประกาศคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน

เรื่อง ระเบียบการและหลักสูตรการสอบแข่งขันเพื่อรับทุนรัฐบาลไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ ตามความต้องการของกระทรวง ทบวงกรมต่าง ๆ ฝ่ายพลเรือน ประจำ พ.ศ.๒๔๙๗

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.๒๔๙๗ คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนขอประกาศระเบียบการและหลักสูตรการสอบแข่งขัน เพื่อรับทุนรัฐบาลไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ ตามความต้องการของกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ ฝ่ายพลเรือน ประจำ พ.ศ.๒๔๙๗ ไว้ดังต่อไปนี้ :-

๑. ลักษณะ และคุณสมบัติของผู้สมัครสอบแข่งขัน

๑) ต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.๒๔๙๗ มาตรา ๔๔ (ยกเว้นข้อ ๒)

๒) ต้องมีอายุนับถึงวันหมดเขตรับสมัครไม่เกินกำหนดดังระบุไว้ในหน่วยที่กำหนดสอบท้ายประกาศนี้

๓) ต้องมีพื้นความรู้ตามที่กำหนดไว้ในหน่วยที่กำหนดสอบท้ายประกาศนี้

๔) ผู้สมัครสอบแข่งขันต้องเป็นผู้ที่กรรมการแพทย์ซึ่ง ก.พ. ได้แต่งตั้งขึ้นได้ตรวจ และรับรองก่อนเข้าสอบว่ามีอนามัยสมบูรณ์พอที่จะไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศได้

๕) ต้องเป็นผู้ที่ยังไม่เคยได้รับทุนรัฐบาลไปศึกษาวิชา ณ ยุโรป หรือสหรัฐอเมริกา

๒. จำนวนหน่วย, หลักสูตร, สถานที่สอบ การสอบแข่งขัน, และการส่งไปศึกษาวิชา

จำนวนหน่วย, หลักสูตร, และสถานที่สอบแข่งขันได้กำหนดไว้ในท้ายประกาศนี้ การสอบแข่งขันตามประเภทวิชาต่าง ๆ นั้นให้แบ่งออกเป็น ๒ ภาค คือ

๑) ภาควิชาการ

๒) ภาคปฏิบัติการ

สำนักหอสมุดแห่งชาติ NATIONAL ARCHIVES THAILAND

ผู้สอบแข่งขันต้องได้คะแนนในภาควิชาการอย่างน้อยร้อยละ ๖๐ คะแนนขึ้นไป จึงให้พิจารณาในภาคปฏิบัติการต่อไป และในภาคปฏิบัติการต้องได้คะแนนร้อยละ ๖๐ คะแนน จึงจะพิจารณารวมคะแนนทั้ง ๒ ภาค

ผู้ได้คะแนนรวมทั้ง ๒ ภาคเป็นเยี่ยม มีสิทธิที่จะได้รับทุนก่อน ถ้าคะแนนเท่ากัน จะได้เรียกผู้ได้คะแนนเท่ากันมาสัมภาษณ์อีกครั้งหนึ่งเพื่อคัดเลือกและตัดสิน

ผู้สอบแข่งขันที่ได้รับทุนรัฐบาลไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ ก่อนที่จะส่งไป จะต้องรับการอบรมตามระเบียบที่ ก.พ.จะได้กำหนดไว้ และในระหว่างนั้นถ้าปรากฏว่าผู้รับการอบรมประพฤติตนไม่สมควร ก.พ.อาจลงมติเพิกถอนการส่งผู้นั้นไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ

ผู้ใดสมัครสอบตั้งแต่ ๒ หน่วยขึ้นไป ต้องแจ้งความจำนงค์เป็นลายลักษณ์อักษรในเวลาสมัครสอบว่า ถ้าสอบได้ทุกหน่วย หรือบางหน่วย จะเลือกไปศึกษาวิชาในหน่วยใด ตามความต้องการของกระทรวงทบวงกรมใด

๓. กรรมการสอบแข่งขัน

ก.พ.จะได้แต่งตั้งกรรมการดำเนินการสอบแข่งขัน และกรรมการตามประเภทวิชาต่าง ๆ ขึ้นเพื่อดำเนินการสอบแข่งขันครั้งนี้ ให้ประธานกรรมการสอบแข่งขันกำหนดเวลาและสถานที่ทำการสอบ และแจ้งให้ทราบทั่วกัน

๔. การยื่นใบสมัคร

ให้ผู้สมัครสอบแข่งขันยื่นใบสมัครพร้อมด้วยเอกสารหลักฐานแสดงคุณสมบัติ (สำเนาใบทะเบียนสมรสโนครัว) และพื้นความรู้ (ใบแสดงคุณวุฒิจากสถานศึกษา) ต่อเจ้าหน้าที่กองวิชาการและสอบไล่ สำนักงาน ก.พ.ได้ตั้งแต่วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๔๙๘ ถึงวันที่ ๑ เมษายน ๒๔๙๘

๕. ค่าธรรมเนียม

ผู้สมัครสอบแข่งขันจะต้องเสียค่าธรรมเนียมในการสมัครสอบหน่วยละ ๔๐ บาท และค่าธรรมเนียมการตรวจอนามัยคนละ ๑๐๐ บาท ให้ส่งเงินค่าธรรมเนียมนี้ต่อเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน ก.พ.พร้อมกับการยื่นใบสมัคร

เงินค่าธรรมเนียมสมัครสอบและค่าตรวจอนามัย ผู้สมัครสอบจะขอคืนไม่ได้ไม่ว่าในกรณีใด ๆ เว้นแต่ผู้สมัครสอบได้ไปรับการตรวจอนามัยแล้ว และปรากฏว่าเป็นผู้ไม่มีสิทธิ์สอบแข่งขัน จึงขอคืนเงินค่าธรรมเนียมเฉพาะค่าสมัครสอบได้

NATIONAL ARCHIVES THAILAND

๖. การทำสัญญารับรองให้ไว้แก่รัฐบาล

ผู้สมัครสอบคนใดสอบแข่งขันได้รับทุนรัฐบาลไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ

ต้องทำสัญญาตามแบบของ ก.พ.ให้ไว้แก่รัฐบาลโดยมีผู้รับรองตามระเบียบ และต้องศึกษาอบรมปฏิบัติตามวินัยและระเบียบแบบแผนของ ก.พ.

ประกาศ ณ วันที่ ๑๗ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๙๘

(ลงชื่อ) จอมพล ป. พิบูลสงคราม

ประธานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน

กองวิชาการและสอบไล่

สำเนาอันถูกต้อง.

จุฬา พิมพ์ มี.ค.๙๘

ส. ทรงพิมล

ทองกร ตรวจ

สถาบันวิจัยเชตุแห่งชาติ NATIONAL ARCHIVES THAILAND

หมายเลข ๕

หนังสือสัญญานักเรียนผู้ได้รับทุน
ของรัฐบาลในการศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ

ข้าพเจ้า.....เกิดที่ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....เมื่อวันที่.....

เดือน.....พ.ศ.....เป็นบุตร.....

และ.....เป็นมารดา ซึ่งเกิดในสกุล.....

เวลานี้อยู่ที่ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....ขอทำสัญญารับรองฉบับนี้ให้ไว้แก่.....

เลขาธิการ ก.พ. โดยเป็นผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ทบวงคณะรัฐมนตรีฝ่ายบริหาร สำนักคณะรัฐมนตรี มีข้อความดังจะกล่าวต่อไปนี้

ข้อ ๑. ด้วยตามที่รัฐบาลได้ให้ทุนข้าพเจ้าศึกษาวิชา ณ ประเทศ.....นั้น ข้าพเจ้ายินยอมจะปฏิบัติตามระเบียบและข้อบังคับของ ก.พ. ซึ่งได้ออกใช้แล้ว และซึ่งจะออกต่อไปในภายหน้าอันเกี่ยวแก่ข้อปฏิบัติสำหรับนักเรียนซึ่งศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศทุกประการ และจะยอมอยู่ในความควบคุมดูแลของเอกอัครราชทูต, อัครราชทูต, และของผู้ดูแลนักเรียนในประเทศนั้น ๆ หรือถ้าเป็นประเทศที่ไม่มีเอกอัครราชทูต, อัครราชทูต, หรือผู้ดูแลประจำ ก็จะยอมอยู่ในความควบคุมดูแลของผู้ที่ ก.พ. ได้มอบหมายให้เป็นผู้ดูแล ณ ที่นั้นโดยเฉียบขาด

ข้อ ๒. ในระหว่างที่ข้าพเจ้าได้ศึกษาวิชาอยู่ในแผนกใดแผนกหนึ่งที่รัฐบาลสั่งให้ศึกษาอยู่แล้ว ข้าพเจ้าจะไม่เปลี่ยนแปลงการศึกษาก่อนที่จะได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากเลขาธิการ ก.พ. เป็นอันขาด

ข้อ ๓. ในระหว่างที่ข้าพเจ้ากำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ในต่างประเทศนั้น ข้าพเจ้าขอให้สัญญาและรับรองว่า

(ก) ข้าพเจ้าจะประพฤติตนเป็นคนเรียบร้อยไม่ก่อหนี้สินหรือความเสียหายใดๆ

(ข) ไม่ลุ่มหลงในเพศตรงข้าม หรือทำการสมรสก่อนที่จะได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากเลขาธิการ ก.พ.

(ค) ไม่มัวสุมกับการพนัน หรือหมกมุ่นกับเครื่องดื่มมึนเมาซึ่งล้วนเป็นเหตุที่จะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียแก่การศึกษา ความประพฤติ และสุขภาพอนามัย

(ง) ข้าพเจ้าจะประพฤติตนให้สุภาพ จะไม่กระทำการใดๆ อันเป็นทางที่จะนำมาซึ่งความเสียหายแก่ชื่อเสียงของคนไทย และจะรักษาและเชิดชูความสามัคคีในหมู่คนไทย ทั้งจะช่วยเหลือคนไทยตามความสามารถ

(ร ๒๒๘๕. ๑,๐๐๐: ธ.ค. ๙๘ ร.พ. การถไฟฯ)

ข้อ ๔. ในระหว่างที่ข้าพเจ้ากำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่นั้น ถ้ารัฐบาลมีเหตุผลในการที่จะเรียกข้าพเจ้ากลับประเทศไทย โดยประพฤติผิดสัญญาข้อหนึ่งข้อใดก็ดี หรือประพฤติผิดวินัยตามระเบียบข้อบังคับของ ก.พ. ก็ดี หรือมีเหตุอื่นใดซึ่ง ก.พ. เห็นสมควรลงโทษก็ดี ข้าพเจ้ายินยอมปฏิบัติตามความประสงค์ของ ก.พ. ทุกประการ และข้าพเจ้ายินยอมให้สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน เรียกร้องเงินทุนและค่าใช้จ่ายรวมทั้งค่าเดินทางที่รัฐบาลได้จ่ายไปเพื่อการศึกษาของข้าพเจ้าคืนจากข้าพเจ้าจนครบถ้วนตามจำนวนที่รัฐบาลได้จ่ายไปแล้วทั้งหมด โดยปราศจากเงื่อนไขใด ๆ ทั้งสิ้น

ข้อ ๕. เมื่อข้าพเจ้าสำเร็จการศึกษากลับมาแล้ว ถ้ารัฐบาลต้องการให้ข้าพเจ้ารับราชการในที่ใด ข้าพเจ้ายอมเข้ารับราชการตามความประสงค์ของทางราชการ อย่างน้อยไม่ต่ำกว่าสองเท่าของจำนวนปีที่รัฐบาลได้ให้ทุนข้าพเจ้าไปศึกษามา และภายในกำหนดนี้ ข้าพเจ้าจะไม่ลาออกเสียจากราชการ เว้นแต่การป่วยเจ็บซึ่งไม่สามารถจะรับราชการต่อไปได้ หรือเพราะเหตุถูกไล่ออกหรือปลดออกจากราชการเพราะเหตุข้าพเจ้ากระทำผิดวินัย

ถ้าข้าพเจ้าต้องออกจากราชการเพราะเหตุอื่น นอกจากเหตุที่กล่าวแล้วในวรรคก่อน ข้าพเจ้ายอมให้สำนักงาน ก.พ. เรียกร้องจำนวนเงินทุนและค่าใช้จ่ายในการศึกษาทั้งสิ้น คืนจากข้าพเจ้าได้ตามจำนวนปีที่ยังมิได้รับราชการให้ครบตามความในวรรคสี่แห่งข้อนี้ โดยคิดคำนวณตามส่วนเฉลี่ยรายปีที่รัฐบาลได้ออกทุนให้แก่ข้าพเจ้าไปศึกษามานั้น

ข้อ ๖. หนังสือสัญญาฉบับนี้ทำ ณ ..... ข้าพเจ้าได้อ่านเข้าใจข้อความโดยตลอดแล้ว จึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน ณ วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. .....

สำเนาถูกต้องตามหลักฐานเอกสารจดหมายเหตุแห่งชาติ NATIONAL ARCHIVES THAILAND

(ลงนาม) ..... ผู้ให้สัญญา

(ลงนาม) ..... ผู้ปกครอง

(ลงนาม) ..... พยาน

(ลงนาม) ..... พยาน.

หมายเลข ๖

หนังสือสัญญาผู้ปกครองนักเรียนผู้ได้รับ
ทุนของรัฐบาลในการศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ

ข้าพเจ้า.....เกิดที่ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....เมื่อวันที่.....
เดือน.....พ. ศ.....อาชีพ.....ตั้งบ้านเรือน
อยู่บ้านเลขที่.....ถนน.....ตำบล.....อำเภอ.....
จังหวัด.....ขอทำหนังสือสัญญารับรองฉบับนี้ให้ไว้แก่.....
เลขาธิการ ก. พ. โดยเป็นผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ทบวงคณะรัฐมนตรีฝ่ายบริหาร สำนักคณะรัฐมนตรี มีข้อความดังต่อไปนี้

ข้อ ๑. ด้วยตามที่รัฐบาลได้รับ.....ซึ่งอยู่ในความปกครองของข้าพเจ้า เข้าเป็นนักเรียนทุนรัฐบาลและให้ศึกษาวิชาอยู่ในประเทศ.....นั้น ข้าพเจ้าขอให้สัญญาว่า ถ้า.....ทำหนังสือหรือประพฤติเป็นที่เสียหายจนทำให้รัฐบาลต้องชำระหนี้แทนไปเท่าใด ข้าพเจ้ายินยอมรับชดใช้เงินจำนวนที่รัฐบาลต้องออกใช้แทนไปนั้นให้แก่สำนักงาน ก.พ. จนครบถ้วน

ข้อ ๒. ถ้า.....ประพฤติผิดสัญญา ข้อ ๔ และ ข้อ ๕ ตามที่.....ได้ให้ไว้โดยสัญญาฉบับลงวันที่.....เดือน.....พ. ศ.....นั้น หากสำนักงาน ก. พ. เรียกร้องจำนวนเงินคืนจาก.....ไม่ได้ครบถ้วน ข้าพเจ้ายินยอมรับชดใช้แทนให้สำนักงาน ก. พ. จนครบถ้วน

ข้อ ๓. หนังสือสัญญาฉบับนี้ทำ ณ สำนักงาน ก.พ. ข้าพเจ้าได้อ่านเข้าใจข้อความโดยตลอดแล้ว จึงได้ลงลายมือชื่อให้ไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน ณ วันที่.....เดือน.....พ. ศ.....

สำเนาถูกต้องตามหลักฐานที่ส่งมาให้ NATIONAL ARCHIVES

(ลงนาม).....ผู้ให้สัญญา

(ลงนาม).....พยาน

(ลงนาม).....พยาน

ห้องสมุดสำนักงาน ก.พ.
LIBRARY OF THE OFFICE OF CSC.

(สำเนา)

ข้อบังคับของ ก.พ.
ว่าด้วยวิธีจัดการศึกษาของนักเรียนฝ่ายพลเรือน
ที่ส่งไปศึกษาวิชาในต่างประเทศ
พ.ศ. ๒๕๐๒

ข้อบังคับของ ก.พ.
ว่าด้วยวิธีการจัดการศึกษาของนักเรียนฝ่ายพลเรือน
ที่ส่งไปศึกษาวิชาในต่างประเทศ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๑(๖) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.๒๔๘๗ ก.พ.วางข้อบังคับว่าด้วยวิธีจัดการศึกษาของนักเรียนฝ่ายพลเรือนที่ส่งไปเล่าเรียนในต่างประเทศ ดังต่อไปนี้ –

หมวด ๑
ข้อความทั่วไป

ข้อ ๑ ข้อบังคับนี้ให้เรียกว่า ข้อบังคับว่าด้วยวิธีจัดการศึกษาของนักเรียนฝ่ายพลเรือนที่ส่งไปศึกษาวิชาในต่างประเทศ พ.ศ.๒๕๐๒

ข้อ ๒ คำว่า ผู้ดูแลนักเรียน หมายความถึง ข้าราชการที่ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาการวัฒนธรรมประจำสถานเอกอัครราชทูต ที่ปรึกษาการศึกษาประจำสถานเอกอัครราชทูต หรือตำแหน่งผู้ดูแลนักเรียนไทยในต่างประเทศ หรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลไทยให้ดำเนินการควบคุมดูแลนักเรียนไทยฝ่ายพลเรือนในต่างประเทศ

ข้อ ๓ คำว่า สถานศึกษา หมายความถึง โรงเรียนชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา เตรียมอุดมศึกษา อาชีวศึกษา วิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย หรือสถานฝึกงาน หรือสถานที่รับทำการศึกษาอบรม

หมวด ๒

ว่าด้วยผู้จัดการ ผู้อำนวยการ และผู้ดำเนินงาน

ข้อ ๔ ก.พ. เป็นผู้จัดการศึกษาของนักเรียนฝ่ายพลเรือน ส่งไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ โดยตั้ง อ.ก.พ.วิสามัญ เป็นผู้อำนวยการ

ข้อ ๕ ก.พ.มอบให้กระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้ดำเนินการตามคำอำนวยการของ อ.ก.พ.วิสามัญ เฉพาะในประเทศที่ไม่มีข้าราชการดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาการวัฒนธรรม–ประจำสถานเอกอัครราชทูต ที่ปรึกษาการศึกษาประจำสถานเอกอัครราชทูต หรือตำแหน่งผู้ดูแลนักเรียนไทยในต่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ จะมอบให้สถานทูต หรือสถานกงสุล เป็นผู้ดูแลนักเรียน หรือจัดให้มีเจ้าหน้าที่ซึ่งประจำสถานทูต หรือสถานกงสุล ทำหน้าที่ผู้ดูแลนักเรียนในความควบคุมของสถานทูต หรือสถานกงสุลนั้นก็ได้

ข้อ ๖ ในประเทศที่มีที่ปรึกษาการวัฒนธรรมประจำสถานเอกอัครราชทูต ที่ปรึกษาการศึกษาประจำสถานเอกอัครราชทูต หรือผู้ดูแลนักเรียนไทยในต่างประเทศ ให้ที่ปรึกษา–การวัฒนธรรมประจำสถานเอกอัครราชทูต ที่ปรึกษาการศึกษาประจำสถานเอกอัครราชทูต หรือผู้ดูแลนักเรียนไทยในต่างประเทศ เป็นผู้ดำเนินการตามคำอำนวยการของ อ.ก.พ.วิสามัญ

หมวด ๓

ว่าด้วยประเภทของชั้นนักเรียน

ข้อ ๗ นักเรียนฝ่ายพลเรือนที่ส่งไปเล่าเรียนในต่างประเทศ มี ๓ ประเภท คือ

ประเภทที่ ๑ นักเรียนทุนรัฐบาล

ประเภทที่ ๒ ข้าราชการที่ได้รับอนุมัติให้ลาไปศึกษา ตามระเบียบว่าด้วย ข้าราชการลาไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ

ประเภทที่ ๓ นักเรียนทุนส่วนตัว ซึ่งได้มอบให้อยู่ในความดูแลของ ก.พ.

ข้อ ๘ นักเรียนตามข้อบังคับนี้ แบ่งออกเป็น ๔ ชั้น คือ

ชั้น ๑ ได้แก่ นักเรียนซึ่งกำลังศึกษาวิชาไม่สูงกว่าชั้นมัธยมศึกษา

ชั้น ๒ ได้แก่ นักเรียนซึ่งกำลังศึกษาในชั้นเตรียมอุดมศึกษา

ชั้น ๓ ได้แก่ นักเรียนซึ่งกำลังศึกษาในชั้นอุดมศึกษา หรือวิชาชีพไม่สูงกว่าชั้นปริญญาตรี

ชั้น ๔ ได้แก่ นักเรียนซึ่งกำลังศึกษาในระดับอุดมศึกษาสูงกว่าชั้นปริญญาตรี

หมวด ๔
ว่าด้วยที่พำนักอาศัย

ข้อ ๙ นักเรียน ชั้นหนึ่ง ชั้นสอง และชั้นสาม ต้องพำนักอาศัยในครอบครัวหรือในสถานที่ซึ่งผู้ดูแลนักเรียนจะได้จัดให้ แต่ถ้าสถานศึกษาใดมีข้อบังคับให้นักเรียนต้องพำนักในสถานศึกษานั้น ก็ให้จัดให้นักเรียนได้พำนักตามข้อบังคับของสถานศึกษา

นักเรียนจะย้ายสถานที่พำนัก จะต้องได้รับอนุญาตจากผู้ดูแลนักเรียนก่อนจึงจะทำได้

ข้อ ๑๐ นักเรียนชั้นที่สี่ อาจจะจัดหาหรือย้ายที่พำนักอาศัยได้ตามที่ตนเห็นสมควร โดยได้รับความเห็นชอบจากผู้ดูแลนักเรียน

หมวด ๕
ว่าด้วยสถานศึกษา

ข้อ ๑๑ นักเรียนต้องศึกษา ณ สถานศึกษาตามที่ผู้ดูแลนักเรียนจะได้กำหนด โดยพิจารณาถึงพื้นความรู้และงบประมาณค่าเล่าเรียนของนักเรียนแต่ละคนประกอบด้วย เว้นแต่ทางราชการได้กำหนดไว้ว่า ให้นักเรียนคนใดได้ศึกษาในสถานศึกษาใดโดยเฉพาะ หรือได้มีการเปลี่ยนแปลงสถานศึกษาสำหรับนักเรียนคนใดเป็นการเฉพาะราย ก็ให้ผู้ดูแลนักเรียนจัดให้นักเรียนได้ศึกษาในสถานศึกษาตามที่กำหนดไว้ หรือตามที่สั่งเปลี่ยนแปลงนั้น

นักเรียนจะขอย้ายสถานศึกษา ต้องชี้แจงเหตุผลไปยังผู้ดูแลนักเรียนให้ทราบก่อน ผู้ดูแลนักเรียนต้องชี้แจงแสดงความเห็นประกอบเสนอไปยังสำนักงาน ก.พ. เมื่อ ก.พ. วิสามัญได้พิจารณาเห็นชอบด้วยแล้วจึงจะย้ายได้

หมวด ๖

ว่าด้วยการเรียน

ข้อ ๑๒ นักเรียนต้องศึกษาในวิชาและตามกำหนดเวลาที่ อ.ก.พ.วิสามัญอนุมัติ ถ้าจะเปลี่ยนแปลงวิชาศึกษาหรือยืดเวลาศึกษาออกไปอีก ต้องได้รับอนุญาตจาก อ.ก.พ. วิสามัญก่อน จึงจะกระทำได้

ข้อ ๑๓ นักเรียนต้องทำรายงานการศึกษาสำหรับภาคที่แล้วมาโดยสังเขป ตามแบบท้ายข้อบังคับนี้ ส่งไปยังผู้ดูแลนักเรียนก่อนกำหนดหยุดเรียนของภาคนั้น ๆ

ข้อ ๑๔ ถ้าผู้ดูแลนักเรียนเห็นว่านักเรียนคนใดควรได้รับการฝึกงาน ดูงาน หรือทำการค้นคว้าหรือศึกษาหัวข้อวิชาใด เพื่อเป็นการเพิ่มเติมความรู้ในวิชาสาขาเดียวกัน หรือเกี่ยวข้องกันกับวิชาที่ศึกษาอยู่ในระหว่างหยุดภาคเรียน หรือในเวลาอื่นซึ่งไม่ขัดกับเวลาการศึกษาอันเป็นประจำอยู่ ก็อาจกระทำได้โดยอนุมัติของ อ.ก.พ.วิสามัญ

หมวด ๗

ว่าด้วยการศึกษา การสังคมและการพักผ่อน

ข้อ ๑๕ ผู้ดูแลนักเรียนต้องจัดให้นักเรียนเล่นกีฬาตามสมควร

ข้อ ๑๖ ผู้ดูแลนักเรียนต้องจัดให้นักเรียนได้มีการสังคมพบปะกับบุคคลซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่การศึกษาและวัฒนธรรมตามสมควร

ข้อ ๑๗ ในระหว่างที่สถานศึกษาหยุดการสอน ให้ผู้ดูแลนักเรียนจัดให้นักเรียนได้รับการพักผ่อน ณ สถานที่ตามที่เห็นสมควร

หมวด ๘

ว่าด้วยเงินค่าใช้จ่าย

ข้อ ๑๘ ให้ อ.ก.พ.วิสามัญกำหนดงบประมาณค่าใช้จ่ายสำหรับนักเรียน

ประเภท ๑ เป็นรายปี ไว้เป็นหลักทั่วไปสำหรับประเทศหนึ่ง ๆ ส่วนงบประมาณสำหรับนักเรียนประเภท ๒–๓ ให้เป็นไปตามที่ได้ตกลงกันเฉพาะราย แต่ไม่ให้มากกว่าค่าใช้จ่ายของนักเรียนประเภท ๑

ข้อ ๑๙ ผู้ดูแลนักเรียนต้องจัดให้นักเรียนใช้จ่ายภายในประเภทที่กำหนดไว้ดังต่อไปนี้

ก. เงินกระเป๋า
ข. ค่าอาหารและค่าที่พัก
ค. ค่าเล่าเรียน
ง. ค่าตำราเรียน
จ. ค่ารักษาพยาบาล
ฉ. ค่ายานพาหนะและขนส่ง
ช. ค่าเสื้อผ้า
ซ. ค่าพักผ่อน
ฌ. ค่าอุปกรณ์ในการศึกษา
ญ. ค่าใช้จ่ายในการดูงาน

และให้ใช้จ่ายภายในวงเงินงบประมาณที่ได้กำหนด ถ้ามีกรณีพิเศษที่ต้องจ่ายเงินเกินงบประมาณ หรือจ่ายนอกเหนือประเภทที่กล่าวข้างต้น ต้องได้รับอนุญาตจาก อ.ก.พ. วิสามัญก่อน จึงจะจ่ายได้ เว้นแต่มีความจำเป็นอย่างยิ่งจะรอขออนุมัติ อ.ก.พ.วิสามัญไม่ทันท่วงที ก็ให้ผู้ดูแลนักเรียนทดรองจ่ายไปก่อนตามความจำเป็น แล้วรายงานขออนุมัติไปยัง อ.ก.พ.วิสามัญ พร้อมด้วยเหตุผล

ข้อ ๒๐ วิธีการจ่ายเงินของนักเรียนชั้นหนึ่ง ให้ดำเนินการดังนี้

ก. เงินกระเป๋ารายเดือน ค่ายานพาหนะ ค่าพักผ่อน ให้นักเรียนลงนามรับไปจ่ายโดยมิต้องมีใบสำคัญจ่ายเงิน

ข. ค่าใช้จ่ายประเภทอื่น ๆ นอกจากที่ระบุไว้ในข้อ ๒๐ ก. ต้องจ่ายโดยมีใบสำคัญรับเงิน

ข้อ ๒๑ วิธีการจ่ายเงินของนักเรียนชั้นสอง ชั้นสาม ชั้นสี่ ให้กำหนดดังนี้

ก. เงินกระเป๋ารายเดือน ค่าอาหารและค่าที่พัก ค่ายานพาหนะ ค่าพักผ่อน ค่าใช้จ่ายในการดูงาน ให้นักเรียนลงนามรับไปโดยไม่ต้องมีใบสำคัญจ่ายเงิน

ข. ค่าใช้จ่ายประเภทอื่น ๆ นอกจากที่ระบุไว้ในข้อ ๒๑ ก. ต้องจ่ายโดยมีใบสำคัญรับเงิน

หมวด ๙

ว่าด้วยวินัย

ข้อ ๒๒ นักเรียนในความดูแลของรัฐบาลต้องปฏิบัติตนให้อยู่ในวินัยโดยเคร่งครัด ดังต่อไปนี้

ก. ต้องสนับสนุนการปกครองระบบรัฐธรรมนูญด้วยความบริสุทธิ์ใจ

ข. ต้องเชื่อฟังคำสั่งของผู้ดูแลนักเรียน ซึ่งสั่งการในหน้าที่โดยชอบด้วยระเบียบแบบแผนของทางราชการ หรือสั่งตามคำอำนวยการของ อ.ก.พ.วิสามัญ ทุก ๆ กรณี ห้ามมิให้ขัดขืนหรือหลีกเลี่ยง

ก. ต้องขยันหมั่นเพียรในการศึกษา และต้องศึกษาตามแนวทางศึกษาของ อ.ก.พ.วิสามัญ

ห้ามมิให้เปลี่ยนแปลงแนวการศึกษา โดยมิได้รับความเห็นชอบของ อ.ก.พ.วิสามัญ

ง. ต้องรักษาชื่อเสียง มิให้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่ว

ห้ามมิให้ประพฤติตนเป็นคนเสเพล เป็นนักการพนัน เสพเครื่องดองของเมาจนไม่สามารถครองสติได้ กระทำให้เกิดมีหนี้สินล้นพ้นตัว หรือกระทำการใด ๆ อันอาจเป็นทางนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติของตน และหรือของประเทศชาติ

จ. ต้องสุภาพเรียบร้อยต่อบุคคลทั่วไป ห้ามมิให้แสดงตนเป็นการดูหมิ่นเหยียดหยามต่อบุคคลใด ๆ

ฉ. ต้องรักษาความสามัคคีในระหว่างนักเรียนไทยด้วยกัน และพยายามช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้เป็นที่เชิดชูเกียรติยศแห่งประเทศชาติของตน

ช. การสมรสระหว่างที่ยังเป็นนักเรียนในความดูแลของรัฐบาล ถ้าได้รับอนุมัติจาก อ.ก.พ.วิสามัญ จึงจะกระทำได้

หมวด ๑๐

ว่าด้วยโทษฐานผิดวินัย

ข้อ ๒๓ โทษฐานผิดวินัย มีดังต่อไปนี้

(๑) ให้กลับประเทศไทย

(๒) ตัดเงินกระเป๋ารายเดือน

(๓) ตำหนิโทษเป็นลายลักษณ์อักษร

ข้อ ๒๔ ถ้านักเรียนผู้ทำผิดวินัยมีฐานะเป็นข้าราชการ ให้เจ้ากระทรวงพิจารณาลงโทษฐานผิดวินัย ตามกฎหมายที่ว่าด้วยการกระทำผิดวินัยที่ใช้อยู่ในขณะนั้น

ข้อ ๒๕ การลงโทษตามข้อ ๒๓ (๑) ให้กระทำได้โดยมติของ อ.ก.พ.วิสามัญ

ข้อ ๒๖ การสั่งตัดเงินกระเป๋ารายเดือน ให้ผู้ดูแลนักเรียนสั่งตัดได้ไม่เกินร้อยละ ๒๕

ข้อ ๒๗ การตำหนิโทษเป็นลายลักษณ์อักษรให้ผู้ดูแลนักเรียนมีอำนาจสั่งได้

หมวด ๑๑

เบ็ดเตล็ด

ข้อ ๒๘ ถ้านักเรียนป่วยจนไม่สามารถจะศึกษาต่อไปได้ ให้ผู้ดูแลนักเรียนรายงานขอส่งตัวกลับประเทศไทย เมื่อได้รับอนุมัติจาก อ.ก.พ.วิสามัญแล้วก็ให้ส่งตัวกลับได้

ข้อ ๒๙ นักเรียนประเภท ๑ ถ้าเล่าเรียนไม่สำเร็จภายในกำหนดดังกล่าวต่อไปนี้ ให้ส่งตัวกลับประเทศไทย โดยอนุมัติ อ.ก.พ.วิสามัญ

๑) ถ้าการศึกษาได้แบ่งการศึกษาออกเป็นภาคหรือชั้น มีกำหนดให้สอบไล่สำหรับภาคหรือชั้นนั้น ๆ ในปลายปีของการศึกษา นักเรียนจำต้องสอบไล่วิชาในภาคหรือชั้นนั้นให้ได้ในสมัยการสอบไล่ปลายปีการศึกษานั้น ถ้าสอบตกให้โอกาสเข้าสอบในสมัยต่อมาอีก ๑ สมัยแห่งการสอบปลายปี และถ้าสอบไม่ได้โดยไม่มีเหตุผล สมควรให้ส่งตัวกลับ

๒) ถ้าการศึกษามีการสอบไล่หนเดียวรวด นักเรียนต้องเข้าสอบตามกำหนด ถ้ามีกำหนดเวลาให้เลือกได้ก็ให้เข้าสอบตามกำหนดเวลาซึ่งผู้ดูแลนักเรียนจะได้กำหนด

ในกรณีสอบไล่ตก ถ้ามีโอกาสเข้าสอบซ้ำได้อีกก็ให้โอกาสเข้าสอบในสมัยต่อมาอีก ๑ สมัย ถ้าสอบไม่ได้โดยไม่มีเหตุผลสมควรให้ส่งตัวกลับ

แต่ถ้าไม่มีระเบียบให้โอกาสเข้าสอบซ้ำอีก แต่มีระเบียบให้เรียนวิชาบางอย่างเพิ่มเติมเพื่อรับปริญญาธรรมดา ก็ให้เรียนเพิ่มเติมได้ตามกำหนดเวลาซึ่งผู้ดูแลนักเรียนจะได้กำหนดโดยอนุมัติแห่ง อ.ก.พ.วิสามัญ ทั้งนี้ไม่ให้เกินเวลา ๑ ปี

๓) การศึกษาที่สอบทีละวิชา ถ้าสอบวิชานั้นไม่ได้ภายในกำหนดปกติซึ่งผู้ดูแลนักเรียนจะได้กำหนด โดยอนุมัติแห่ง อ.ก.พ.วิสามัญก็ให้โอกาสเข้าสอบเฉพาะวิชานั้นๆ ในสมัยแห่งการสอบต่อมาอีก ๑ ปี และถ้าสอบไม่ได้ให้ส่งตัวกลับ หรือถ้าผู้ดูแลนักเรียนเห็นว่าในการสอบไล่ตกครั้งที่ ๒ นี้ มีเหตุผลควรได้รับการผ่อนผันให้เข้าสอบเป็นคำรบ ๓ ก็ให้ผู้ดูแลนักเรียนเสนอขออนุมัติมายัง อ.ก.พ.วิสามัญ และเมื่อได้รับอนุมัติแล้ว จึงให้อยู่เพื่อเข้าสอบเป็นคำรบ ๓ ได้

ข้อ ๓๐ ให้ผู้ดูแลนักเรียนสนใจตรวจตราให้นักเรียนศึกษาตามแนวการศึกษาที่กำหนดไว้ และให้ส่งรายงานการศึกษาตามที่กล่าวไว้ในข้อ ๑๓ และบัญชีค่าใช้จ่ายของนักเรียนไปยังสำนักงาน ก.พ. ๖ เดือนต่อครั้ง

วันที่ ๙ เดือนมีนาคม พุทธศักราช ๒๕๐๒

(ลงชื่อ) พลเอก ถ. กิตติขจร

(ถนอม กิตติขจร)

รองนายกรัฐมนตรี

รักษาราชการแทนนายกรัฐมนตรี ประธาน ก.พ.

ภาคผนวก ข
รายชื่อนักเรียนทุนรัฐบาลไทย
พ.ศ. 2476 – 2481
พ.ศ. 2491 – 2508*

พ.ศ. 2476

เฉลิม ขาวขำ
ชาญ เลิศลักษณา
ธงชัย สาริกวานิช

พ.ศ. 2478

ดร.กมล ชาญเลขา
ศ.ดร.ประเสริฐ ณ นคร
ชุณ ศิลาสุวรรณ
ธรรมนูญ อัคคพาณิช
บรรจง เสาวพฤกษ์
วารี พงษ์เวช

พ.ศ. 2479

ดร.ภักดี ลุศนันท์
ศ.อรุณ ทรงมณี
ดร.ทวี ญาณสุคนธ์
ดร.มาลัย หุวะนันท์

---

*ประมวลรายชื่อจากสมาคมนักเรียนทุนรัฐบาลไทย. (2537). *100 ปีนักเรียนทุนรัฐบาลไทย*. หน้า 31-145.

พ.ศ. 2480

ดร.กมล เภาพิจิตร
กิมเสียง พันธุ์ลาภ
จำลอง ธนะโสภณ
ชาญ จารุวัสตร์
ตุ้ย วุฒิกุล
ทวี เจริญพิทักษ์
เทพ เสมถิติ
บรรเจิด พลางกูร
บุญถม ไวทยานุวัตติ
บุญเปล่ง โอ่วบู๊
บุญพา ซื่อสงวน
บุญยง นิโครธานนท์
ประทาน เปรมกมล
ประไพ ทรรทรานนท์
ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์
พิเศษ ปัตตะพงษ์
มาลา บุณยประภัศร
ลำพูน ศศิบุตร
วิเชียร วงศ์เบี้ยสัจจ์
ส่งสุข สาครบุตร
สมคิด หลิมไพโรจน์
สมใจ เสถียรโกเศส
สวัสดิ์ เชี่ยวสกุล
สำราญ วรรณพฤกษ์
เสมอใจ ไศละสูต
สุพัฒน์ สุธาธรรม
สินธุ์ ใช้วัฒน์
เห้ง สุภางค์
อารี บุปผเวส

พ.ศ. 2481

พล.อ.จ.ดร.สวัสดิ์ ศรีสุข
พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธ์
พ.ต.ท. กฤษณ์ โตษยานนท์
ดร.ครุย บุณยสิงห์
จินดา เทียมเมธ
จินตมัย อมาตยกุล
ม.ล. จิรายุ นพวงศ์
นพ.ไฉน เรืองศิริ
ชโรช โล่ห์สุวรรณ
ดุสิต พานิชพัฒน์
บุญ บุณทรกุล
บุญถม เย็นมะโนช
บุญเย็น ศะศิรัตน์
นพ. บุญเลี้ยง ตามไท
บุญสืบ จันทรสมบูรณ์
คุณหญิงอัมพร มีศุข
ประยูร ศรียรรยงค์
ปลื้ม ปุณศรี
วรเทพ พงศ์พิทักษ์
สมพงษ์ ศัลยพงษ์
สมพร บุณยคุปต์
เสน่ห์ มีชูธน
อร่าม บูรณศิริ
อายุศ อิศรเสนา ณ อยุธยา
อำนวย พูนพิพัฒน์
เอี่ยน ขัมพานนท์
อุดมศักดิ์ ภาสะวณิช
อุบล หทยีช

รายชื่อนักเรียนทุนรัฐบาลไทย

พ.ศ. 2491 – พ.ศ. 2508

พ.ศ. 2491

ม.ร.ว.จันทรแรมศิริโชค จันทรทัต
ถนอม เปรมรัศมี
ดร.ประชา คุณะเกษม
ดร.เลื่อน บิณฑสันต์
ศ.ดร.สมปอง สุจริตกุล
ดร.สันต์ เตชะกัมพุช
พล.ต.อ.อุดม ลัดพลี
ดร.กวี จุติกุล
เกื้อ สวามิภักดิ์
จำลอง ศาลิคุปต์
ชลอ วนะภูติ
ชำนาญ ประดิษฐวณิชย์
ดร.ทวี ญาณสุคนธ์
ดร.ทวีรัสมิ์ ธนาคม
ทวีศักดิ์ ศรีเมือง
ไมตรี โมชดารา
รัตนะ อุณยะวงศ์
ดร.ไววิทย์ พุทธารี
ศ.วิกรม เมาลานนท์
ร.ต.ต.วิฑูรย์ เทพพิทักษ์
สง่า นาวีเจริญ
รัตน ชลลัมพี
ลิป เทวะประทีป
วรุณยุพา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา
ศิราภรณ์ มหาสันทนะ
สะรัช บุณยรัตพันธ์
สะอาด ศฤงค์ไพบูลย์
ไสว สุนทรโรวาท
ดร.ชำนาญ ยุวบูรณ์
ม.ร.ว.ทองน้อย ทองใหญ่
ประสงค์ สุขุม
ดร.วิโรจน์ ตันตราภรณ์
สมพร เทพสิทธา
อำนวย ประนิช
ดร.โอวาท สุทธิวาทนฤพุฒิ
ดร.นิออน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา
ปฏิพัทธ์ อารยะศาสตร์
ปรก อัมระนันท์
ดร.ประชุม โฉมฉาย
ศ.ดร.ประสม สถาปิตานนท์
ดร.ม.ร.ว.พรรคพงศสนิท สนิทวงศ์
ม.ล.พีระพงศ์ เกษมศรี
ศ.ดร.พันธุม ดิษยมณฑล
พ.อ.ดร.สมคิด ศรีสังคม
ศ.สำเภา วรางกูร
ศ.ม.จ.สุภัทรดิศ ดิศกุล
อรรถ นาครทรรพ
อรุณ ทรงมณี
ชวลิต อึ้งวิเชียร
ชูตระกูล สุวรรณเกสร์
ประพนธ์ ศาตะมาน
ดร.รชฎ กาญจนะวณิชย์
สมศักดิ์ นฤมิตรเรขาการ
สมศักดิ์ ประดิษฐวณิชย์
สมศักดิ์ หลีละเมียร

พ.ศ. 2492

ดร.กำแหง สถิรกุล
ธวัช แสงประดับ
ดร.บุญช้อน บุญศุขะ
ดร.ปรีดา กรรณสูต
ดร.สายหยุด จำปาทอง
สุรินทร์ วาณิชเสนี
พล.ต.ต. โกศล ลิมปิชาติ
โกศล สินธวานนท์
เดชา บุญชูช่วย
วรพันธ์ เมนะเศวต
ปณิต อิศรางกูล ณ อยุธยา
พงษ์ศักดิ์ วรสุนทโรสถ
พจนา นาควัชระ
เพ็ญแข ศกุณตาภัย
ดร.จรูญ อุ่นจิตต์
นภา พงศ์พิพัฒน์
ศ.ดร.บุญญศักดิ์ ใจจงกิจ
วิญญู อังคณารักษ์
สุธร ลิมปิษเฐียร
ดร.อาชอำพล ขัมพานนท์
วินิจ โกญจนาท
ศ.ดร.สมศักดิ์ ชูโต
สุสดี วัฑฒกานนท์
ดร.อรุณ ภาณุพงศ์
พิจิตร ชาญโกเวทย์
นพ.พิศิษฐ์ วิเศษกุล
อนันต์ รักบ้าน
อรุณ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา

พ.ศ. 2493

กำจร สถิรกุล
พล.ต.ท.ชาย เสวิกุล
ธานี อินทรสูต
ประมวล อุณหนันทน์
ศ.สุธี นาทวรทัต
สังเวียน อินทรวิชัย
กอสิน อมาตยกุล
เฉลิม อยู่เวียงชัย
ดร.เฉลียว สุรสิทธิ์
เทพ เมนะเศวต
ศ.ดร.ประเสริฐ ณ นคร
ประเสริฐ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา
พล เครือตราชู
สะอาด บุญเกิด
สุธรรม ภัทราคม
ดร.จิตติ วัชรสินธุ์
รศ.ชูศิริ จามรมาน
ศ.นิคม จันทรวิทุร
วิโรจน์ ทรรทรานนท์
ดร.สุธี ประศาสน์วินิจฉัย
ดร.อาจิต โชติเสน
ดร.ไพจิตร เอื้อทวีกุล
เฟื่องฟุ้ง เครือตราชู
มงคล สีห์โสภณ
มนัส คอวนิช
ดร.ฤกษ์ ศยามานนท์
ร.ต.ต.ดร.วิทย์ ตันตยกุล
สมทรง รัตนาจารย์
สุธี เอกะหิตานนท์
อนันต์ ชาญประไพ

พ.ศ. 2493 (ต่อ)

ชูศรี ประนิช
พัทยา สายหู
มานิต วรินทรเวช
มาลินี จายิกร
รัมภา ชัยปราณี
ลาวัลย์ โกยสุโข
วรพันธ์ เมนะเศวต
วิศิษฐ์ บุณยจินดา
สุดสวาสดิ์ จันทรเวคิน
สุปรีดา ประศาสน์วินิจฉัย
อุทิศ แสนโกศิก

พ.ศ. 2494

ร.ท.จรัส ผลากรกุล
ดร เชิญ บำรุงวงศ์
รศ.ทองต่อ แย้มประทุม
ศ.ดร.ไพฑูรย์ อิงคสุวรรณ
วิทยา เวชชาชีวะ
ดร.สุธี สิงห์เสน่ห์
ศรีภูมิ ศุขเนตร
ประวิณ ปุณศรี
รองเพ็ชร สุจริตกุล
ศิริพงษ์ ศรีพิพัฒน์
เสริมสุข โกวิทวานิช
อาภรณ์ ศรีพิพัฒน์
คุณหญิงไขศรี ยุนิพันธุ์
เชาวรินทร์ นาวีเจริญ
เริง โชติกเสถียร
โชติ รัตติประกร
ชัยประภา นพคุณ
ดำรง สุนทรสารทูล
นิพนธ์ คันธเสวี
จรัสศรี วัชราภัย
ดร.เถลิง ธำรงนาวาสวัสดิ์
ดร.ผาสุข กุลละวณิชย์
ดร.เรือง เจริญชัย
สมวงศ์ จังคศิริ
สุนทร ศรีนิลทา
รศ.ดร.กำจัด มงคลกุล
ชวาล ชวณิชย์
ทองม้วน สายเชื้อ
ดร.ประยงค์ พงษ์ทองเจริญ
ร.ต.อ.เสรี สืบสงวน
ดร.สุจินดา ยงสุนทร
ดร.บัญญัติ วิโมกข์สันถว์
ดร.ไมตรี เด่นอุดม
วรวาร วาระศิริ
ศิริรัฐ สังข์พิชัย
สมวงศ์ ตามไทย
สุวรรณ โชคมั่งมี
อุทิศ วีรวัฒน์

พ.ศ. 2495

ดร.สถิตย์ เสถียรไทย
ไพศาล จามรมาน
ดร.พินัย สุขวรรณ
ภูมิชัย วุฒิธรเนติรักษ์
ดร.วิชัย ตันศิริ
ศ.ดร.เสน่ห์ จามริก
อาทร ปทุมสูตร
วัลลีย์ ไทยอุบล
วัลลีย์ โปษยะจินดา
สมศักดิ์ ตามไท
สุภา ภุชงค์กุล
สุรินทร์ ตันเสียงสม
ดร.หริส สูตะบุตร
ประชา พาณิช
ประวิณ สุจริตกุล
ปัญญา โชติคุณ
ดร.ปัญญา สมบูรณ์ศิลป
ดร.ประภาส จักกะพาก
อารี สัณหฉวี
พรรณี เคียงศิริ
เพ็ญสิทธิ์ โพธิจินดา
วารุณี วงศพาณิช
วิภา จุลชาต
วิสิษฐ์ จรัณยานนท์
วันเพ็ญ จันทรวิโรจน์

พ.ศ. 2496

ผศ.กฤษณา คชเสนี
ประคอง ลีละวงศ์
ศ.ไพศาล กุมาลย์วิสัย
พล.ต.ต.สมประสงค์ ปรารถนาดี
ดร.สุบิน บรรหารศุภวาท
ดร.กัญจ์ นาคามดี
จารุ ศรีชลัมภ์
จำรัส เขมะจารุ
ฉลวย มะกรสาร
เชาว์ ทองมา
ชูเกียรติ ประมูลผล
ศ.นพ.ดร.ณัฐ ภมรประวัติ
บุญสม เมฆสองสี
ดร.เศรษฐวิทย์ สุวรรณเนตร
สนิท เสนาสุข
ดร.ช่วย กรรณวัฒน์
ดร.ผ่อง ธนูศิริ
ศิววงศ์ จังคศิริ
โสรัจ สุจริตกุล
สัมฤทธิ์ ลีละวงศ์
ประดิษฐ์ จันทรวัฒนา
พร เรศานนท์
โพธิ์ จรรย์โกมล
ศ.ดร.พิมล จิตต์หมั่น
มนตรี ชาลีจันทร์
ยรรยง ณ ตะกั่วทุ่ง
ศ.ดร.ไวกูณฐ์ ชลิตพันธ์
ศ.วัลลภ นรพัลลภ
สุรางค์ โค้วตระกูล
นพ.อาจินต์ บุณยเกตุ

พ.ศ. 2496 (ต่อ)

สรสิทธิ์ วัชโรทยาน
สายัณห์ อุทัยศรี
สุธา ศาสตรี
เจริญ เจตนเสน
ไชยยงค์ ชูชาติ
ดร.นาท ตัณฑวิรุฬห์
นิจ หิญชีระนันท์
บรรจง สนั่นพาณิช
พ.ต.ต.บุญสม ประไพ
ประดล ตันติวงษ์
รัมภา สาทรานนท์
ม.ร.ว.อำนวยพร เกษมสันต์
อำไพ พวงทอง
ศ.ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์
ละเอียด เครือประยงค์
ละเอียด อนุกูลเพ็ชรเกษตร
เลิศ อุรัสยะนันท์
ดร.ศักดา สายบัว
สุวรรณ แสงเพ็ชร
เอื้อม อนันตศานต์
อุรัจฉทา รอดประเสริฐ

พ.ศ. 2497

ดร.กล่อม อิศรพันธ์
ศ.ดร.จรรจา สุวรรณทัต
ทองพูน รวมทรัพย์
รศ.พญ.ดร.เทียมจันทร์ เจียมประเสริฐ
ประเสริฐ โพธิปักษ์
ศ.พิพัฒน์ สุจินดา
ศ.นพ.ดร.ภูเก็ต วาจานนท์
รศ.ดร.สมภพ ไกรไรจนานันท์
ดร.อรัญ ธรรมโน
คนึง ฦาไชย
จรุงแสง สุพโปฎก
ดร.ชีระ ภาณุพงศ์
ไพศาล หลีละเมียร
วิทยา อินทโกศัย
ดร.วินิต แจ้งศรี
วิรัช บริรักษ์จรรยาวัฒน์
วีระ สุสังกรกาญจน์
คมกริช วัฒนเสถียร
ดร.ชัชเวทย์ มุสิกไชย
ดร.ทิพย์ เรืองโชติวิทย์
ประดลเดช กัลยาณมิตร
ประสิทธิ์ รัตนเสถียร
รศ.ดร.ไพบูลย์ หังสพฤกษ์
ศุภรี วรสุมันต์
ดร.สุชาติ จุฑาสมิต
ศ.ดร.เกษม ศิริสัมพันธ์
โกเมท วงษ์ทองเหลือ
กู้ศักดิ์ โกมลฤทธิ์
ดร.เตช บุนนาค
ดร.ทนงจิตร วงษ์ศิริ
ทวี ชูทรัพย์
ธิรพันธ์ รัศมิทัต
ร.ต.บุญเลื่อน ปานกุล
ประกาศ แสงเพชร

พ.ศ. 2497 (ต่อ)

สำเนา ดิษยบุตร
ดร.สุจินต์ จินายน
ดร.เอกวิทย์ ณ ถลาง
โอพาร ไกรฤกษ์
อุไรกร บัณฑิตกุล
กลอยใจ สิงหเสนี
ดร.กานดา ณ ถลาง
การุญ จามรมาน
จรินทร์ ศรีพรหมา
เจริญ สกุลกิม
นพ.จิระ สีตะบุตร
ชายไหว แสงรุจิ
ดร.บุญยก วรรธนะภูติ
ประสม รังสิโรจน์
พีรวรรณ ประกอบสันติสุข
ดร.ภิรมย์ พูลสวัสดิ์
มาลาสี มิลินทบูณย์
ดร.ประเสริฐ สายสิทธิ์
พล.ต.ท.สุจินต์ อุทัยวัฒน์
สุรศักดิ์ หลาบมาลา
อนันต์ สงวนนาม
อำนาจ วัฒนคุณ
ดร.ระวิพันธ์ โสมนะพันธ์
เรืองศักดิ์ กันตะบุตร
วณิช พฤกษะศรี
ศรีกาญจณา สัจจพันธ์
ศรีนวล แพประภัทร์
ศรีน้อย ทองกระจ่าง
ศรีสุรางค์ เกิดสว่าง
สะอึ้ง วิชิตสงคราม
อมรรัตน์ ประทัดสุนทรสาร
โอวาท จุฑานนท์
อุบล ลิขิตกุล

พ.ศ. 2498

ศ.ดร.พนัส สิมะเสถียร
ผศ.สมบัติ แสงรุ่งเรือง
ดร.วิรัช กมุทมาศ
สุมน เจริญชอบ
เกรียงไกร สรโชติ
จารุณี สูตะบุตร
เทพ สมบัติพาณิช
นิตยา มาศะวิสุทธิ์
วิวัฒน์ มุ่งการดี
ประพันธ์ กิ่งมิ่งแฮ
ประสิทธิ์ เจริญขวัญ
รศ.ดร.สมชอบ ไชยเวช
ศ.ดร.เอี่ยม ฉายางาม
สันติ พัสดร
ดร.อำนวย วีรวรรณ
ไมตรี เหลืองภิรมย์
ศ.ดร.มัทนี รัตนิน
วรศักดิ์ วาทยานนท์
วิทยา อินทโกศัย
วิโรจน์ บริรักษ์จรรยาวัฒน์
ดร.สวงค์ เศวตวัฒนา
อัมพวัน สาณะเสน

พ.ศ. 2499

รศ.ประเสริฐ ผลดี
รศ.ดร.ยุวดี กาญจนัษฐิติ
ผศ.นพ.เหมือนหมาย สรรประดิษฐ์
ดร.กิ่งแก้ว อัตถากร
นิพนธ์ สุขุม
พ.ต.อ.เนรมิต คล้ายมณี
ประเสริฐ สองทิศ
ดร.ปรีดี เกษมทรัพย์
ดร.จรัล จันทลักขณา
ดร.เฉลิมวงศ์ วัจนะสุนทร
ช่าง พิทักษ์จำนงค์
ดร.ชาตรี เมืองนาโพธิ์
ดร.บรรพต วีระสัย
เบ็ญญา บุญญลักษณ์
พวงจันทร์ โชติศาลิกร
มนุวดี ทองอุไทย
ศ.ดร.ปรีดา วิบูลย์สวัสดิ์
รศ.ศรีวิบูลย์ จปานนท์
ดร.อนันต์ เจียมเจริญ
ดร.มนัสพาสน์ ชูโต
ดร.ยงยุทธ เจียมไชยศรี
พล.ต.ต.วานิช กุลมา
ดร.เสริมลาภ วสุวัต
สุรเทพ ปริปุณณะ
ศ.วิลาสวงศ์ พงศะบุตร
วิไลเฉิด คฑาวณิช
สมทรง เจริญกุล
ดร.สมพร บัวทอง
สยม รัตนวิจิตร์
สุไร ทัพภะสุต
สัมพันธ์ ลี้กุล

พ.ศ. 2500

ไทนี อนรรฆสันต์
ศ.ดร.ประชุม สุวัตถี
ร.ต.ประยูร เถลิงศรี
ศ.ไพจิตร โรจนวานิช
ดร.ยุวรัตน์ กมลเวชช
วินัย เกษมเศรษฐ
ศ.พญ.ดร.สาคร ธนมิตต์
ดร.สุนิส จุลกะรัตน์
ศ.ดร.อุดม วโรฒน์สิขดิตถ์
จำนง กุมาลย์วิสัย
บุญธรรม สมบูรณ์สงค์
บัญญัติ สุชีวะ
ดร.ธวัช เมฆสวรรค์
ประเทือง กีรติบุตร
ประวัติ จาติกวนิช
มนัส เกษมทรัพย์
วิเชียร สาครมงคล
ดร.วิพรรธ์ เริงพิทยา
สุนทร โพธิ์กัน
อมร ศรีลิขิต
ดร.โกวิทย์ โปษยานนท์
โกศล เพ็ชรสุวรรณ
จรัล อินทรังษี
ประทีป สยามชัย

พ.ศ. 2500 (ต่อ)

สมดี เจริญกุล
สมาน พาณิชย์พงศ์
ดร.สมิทธิ์ คำเพิ่มพูล
สุจิตรา วุฒิเสถียร
สุทิตา แสนไทย
สุนัย เทพวัลย์
สุรพงษ์ โปษยานนท์
เอื้อย มีศุข
ยุวดี พูนทวี
วิมลยุกต์ วรรณสว่าง
สนเพิ่ม กิตตินันท์
สมบูรณ์ ลิมทรง
สุเทพ จันทรสมศักดิ์
สุวรรณ จารุศร
สิริลักษณ์ เชาว์เกื้อกูล
อนุรี จินตกานนท์
อรศรี สุดณิช
ม.ร.ว.อ๊อด กฤดากร
โอภาส สวรรคทัต

น.พ.ประพนธ์ ปิยะรัตน์
ประเสริฐ นนท์พละ
ปรีดา ฉันทะกูล
ไพเราะ ไพรอนันต์
ร.ต.อ.มนัส รัตนรุกข์
วันดี หุตะสิงห์
สืบศรี คำอุไร
กานดา ศีตะจิตต์
กิตติ อิมทรัมพรรย์
จรัล ปัทมดิลก
เชาว์ เชื้อชาย
เชาว์ สายเชื้อ
โชติ เปล่งวิทยา
ทัศนีย์ เปล่งวิทยา
นิคม พุทธามาตย์
ประกฤติ ภมรจันทร์
ปราโมทย์ เพิ่มพานิช
พยอม หิรัญบูรณะ
เย็นใจ เลาหะวณิช

พ.ศ. 2501

ศ.ดร.บุญเสริม วีสกุล
รศ.ดร.ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา
อุระ แก้วไชโย
ศ.นพ.ดร.พรชัย มาตังคสมบัติ
พูลสิน ทองวิวัฒน์
สว่าง ศรีนิลทา
นพ.สุรินทร์ พินิจพงศ์
นพ.อุดม เล็กสมบูรณ์
อุทัย แก้วภราดัย
กาญจนา มนูญปิจุ
กิติยวดี ณ ถลาง

ผศ.ดร.บันลือ ถิ่นพังงา
ดร.เวทิน มัลลิกะมาส
จงเจริญ ตันสุขเกษม
พจน์ บัญญทิพย์
ดร.ไพโรจน์ เปรมปรีดิ์
มนู ชูเสน่ห์
ดร.วนิตา ไกรฤกษ์
วรศักดิ์ วรภมร
วิจิตร แสงทอง
ประพจน์ นรินทรางกูร
เสงี่ยม วัฒนธรรม

พ.ศ. 2502

เชื้อ ปัญศิริ
สาโรจน์ ชวนะวิรัช
เลิศพร ณีรมัณฑ์
รศ.ดร.วันชัย โพธิ์พิจิตร
แสวง สดประเสริฐ
สันชัย ชัยเฉนียน
พูนสุข กูประเสริฐ
วุฒิ พันธุมนาวิน
สำอาง หิรัญบูรณะ
อรุณ อินทปาลิต
รศ.ดร.พัฒนะ ภาวะนันท์
ทิพย์รักษ์ สุขุม
ประสิทธิ์ รัตนปัทมะ
ปรีชา ทรัพย์สมบูรณ์
ปรีดีพร ลิ้มเจริญ
โกเมน อุณหนันทน์
ไกรยุทธ ธีรตยา
ชวาล แพรัตกุล
ดวงเดือน เลขยานนท์
พรรณี รุทระวณิช

พ.ศ. 2503

ศ.ดร.เจตนา นาควัชระ
รศ.วิพันธ์ ปรีชาพานิช
นิเวศน์ คำผอง
สุธี หาญสงคราม
มนตรี ชูติเนตร
ละมัย พฤกษาริยะ
สาวิตรี โชติกุญชร
อุไรศรี วรศะริน
พล.ต.ต.ม.ล.ฉลองลาภ ทวีวงศ์
รศ.ดร.วีรยุทธ วิเชียรโชติ
อำนาจ สพันธุพงษ์
จิตตริก เศรษฐบุตร
ชมพันธ์ ศรทัตต
ดำรัสสิริ ดำรงเกียรติ
พิสิษฐศักดิ์ สุพรรณเภสัช

พ.ศ. 2504

ศ.ดร.โกเมน ภัทรภิรมย์
บุญสัย เงินวิจิตร
ดร.ศุภศิลป ชัยนาม
กฤษณ์ กาญจนกุญชร
โกศัลย์ คูสำราญ
จริยา รัตนะรัต
ดร.เฉลียว มณีเลิศ
ศ.ดร.ธีระ สูตะบุตร
ดร.วิจิตร เบญจศีล
ศ.โสภณ รัตนากร
ประพันธ์ เนื่องสิกขาเพียร
มหิดล จันทรางกูร
วิจิตร เจริญภักตร์
วิฑูรย์ ศรีธัญรัตน์

พ.ศ. 2504 (ต่อ)

ดร.ชูวงศ์ ฉายะบุตร
ถวัลย์วงศ์ ไกรโรจนานันท์
บุญนำ อุไรรัตน์
ลักษณะ ธีระเกตุ
ร.ท.วิจิตร บวรศิริ
สลี ปันยารชุน
สุดา พรพัฒนกุล
สุรางค์ ปกาสิต
สิงโต ปุกหุต
อัมพร ศรโชติ
ศรีสมบูรณ์ อินทรวสุ
ดร.สนิท สมัครการ
ศ.ดร.กอบเกื้อ สุวรรณทัต
จรวย เลขะวณิช
แน่งน้อย ตุงคสวัสดิ์
ประอรนุช จันทรสมบูรณ์
พรพัฒน์ สถลกุล
เพชร ธีราธร
มาโนช คงกะนันท์
ศ.ดร.เรือน สมณะ

พ.ศ. 2505

กมล สวัสดีมงคล
ดร.เพียรชัย นิลสุวรรณากุล
แรงราม บุณฑริก
รศ.ดร.ศิริ วโรทัย
ทวีศักดิ์ ศรีเมือง
ธานี วัฒนพงค์
ปกศักดิ์ นิลอุบล
ประเสริฐ วงศพันธ์
ไพฑูรย์ พะลายะสุต
มานิตย์ ลักษณากร
วุฒิชัย พงษ์ประสิทธิ์
ดร.สมนึก ศรีปลั่ง
ชูศรี สาธร
เตือนจิต ณ พัทลุง
นระ คมนามูล
นิวัต โชลิตกุล
ม.ร.ว.บุตรี กฤดากร
เรืองศักดิ์ พันธวิศวาส
ลภา บุญนาค
ดร.บรรจง เทียนส่งรัศมี
ระวิ สงวนทรัพย์
พล.ต.ต.วิสุทธิ์ กิตติวัฒน์
ศ.ดร.เกษม จันทร์แก้ว
จรินทร์ นิ่มวิญญา
จักรวินท์ จันทนยิ่งยง
ฉัตรชัย พงศ์ประยูร
ดร.ประเทศ สูตะบุตร
สมลักษณ์ ลิมทรง
สุนทร รังรองธานินท์
สุรศักดิ์ นานานุกูล
อวยชัย ศาลยาชีวิน
อัครวิทย์ สุมาวงศ์
ศรีเครือ โพวาทอง
สงคราม กระจ่างเนตร
ดร.สาวิตต์ โพธิวิหค
สุรัตน วายากุล
อนันต์ สุทธิภาศนฤพนธ์
อรวินท์ เหมะศิลปิน

พ.ศ. 2506

รศ.ดร.ดำรง ธรรมารักษ์
ศ.นพ.ดร.เทพนม เมืองแมน
ผศ.ดร.บุญส่ง ศิวโมกษธรรม
รศ.นพ.ดร.ปรีชา เจริญลาภ
มีชัย ฤชุพันธ์
รศ.วันเพ็ญ พิศาลพงศ์
ศ.ดร.สุทัศน์ ยกส้าน
กฤตยา แลพวงมาลย์
กวี คีรีภาส
เฉลิมวิไล ชื่นศรี
ดำรง ติยวลีย์
ถวัลยศักดิ์ สุขวรรณ
ธวัช รักศิล
นิสา เจียรพงค์
ประดับ สุขุม
วิจิตร ตัณทสุทธิ์
สมศักดิ์ ชูอายะประทีป
ศจี ชำนาญวนกิจ
สกล พันธ์ยิ้ม
สนั่น วงศ์พัวพันธ์
สภา ปาลเสถียร
สมเกียรติ์ อริยปรัชญา
ดร.เรณู อักษรวิทย์
รัตนา ตุงคสวัสดิ์
ลินจง เผ่าวิบูล
ลักษณา มณีชีพ
วิไล วีระปรีย์
ปราโมย์ รัตตกุล
ประสิทธิ์ สมะลาภา
ปราณี ฟ้าพาณิช
วัจรี ทองงาม
สมศรี รามพันธ์

ศ.ดร.ทองโรจน์ อ่อนจันทร์
รศ.ดร.เทอด เจริญวัฒนา
ประชด ไกรเนตร
ศ.ดร.ไพบูลย์ ช่างเรียน
ศ.นพ.รุ่งธรรม ลัดพลี
สวัสดิ์ สุวรรณอักษร
อรุณ งามดี
ประสงค์ เอี่ยมอนันต์
ผ่อง เล่งอี้
ไพโรจน์ พจนการุณ
ไพศิษฐ์ พิพัฒนกุล
พิบูล ภัทโรดม
มนตรี บริสุทธิ์
วงจันทร์ จันทโรจวงค์
วัน เดชชัย
สมพงศ์ จันทรโพธิศรี
สมศักดิ์ สุขวงศ์
อารี วิไลวรรณ
เอี่ยม เอี่ยมวนานนทชัย
โอบเอื้อ วราทร
กมลา พันธ์สบาย
กิตติ พัฒนพงษ์พิบูล
จรูญ จินดาสงวน
ดร.จันทรา ชัยพานิช
ชาติชาย ตระกูลรังษี
ชัยฤกษ์ มณีพงศ์
ปราโมทย์ นาครทรรพ
สตรี ประทีปะเสน
สมบูรณ์ ขุนน้อย
สมบูรณ์ สิริมังคลากุล
พิธาน บุญยชาติพิสุทธิ์
สุธี เวกะวากยานนท์

ดร.ภิญโญ สาธร
ศักดิ์สงวน กอนันทา

พ.ศ. 2507

ดร.ดวงทิพย์ สุรินทราธิป
ผศ.ประสิทธิ์ ม้าลำพอง
วิเชียร อนันมหพงศ์
อำนาจ บุญศิริวิบูลย์
สติ สระตันติ์
สาคิตณ์ จันทโนทก
สุมณฑา ตันฑวิเชียร
อาทร จันทิมล
อาภัสสรา จารุภา
รศ.นวลแข ปาลิวนิช
ไพฑูรย์ พะลายะสุต
ศุภชัย พิสิษฐวานิช
ดารกา สถลสุต
ดร.ถาวร สุขกันยา
ลักษณา มณีชีพ
วรพุทธิ ชัยนาม
วัฒนา เจริญรัฐ

พ.ศ. 2508

ดร.เกษร ชินเมธีพิทักษ์
ชัยวัฒน์ ปรีชาวิทย์
อุดม พิมา
ดร.นพวรรณ ภัทราคม
ผุสดี ลิมประพันธ์
จรินทร์ ชูกร
ณรงค์ โสภาค
เสาวณีย์ วัฒนกุล
พิเศษ วัฒนวิทุกูร
สมทรง บัวสาย

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ	นางอัจฉรา วรกระมล
วัน เดือน ปีเกิด	23 กุมภาพันธ์ 2501
สถานที่เกิด	กรุงเทพฯ
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	169/3 ซอยเชื่อนขันธ์ 2 ถนนพหลโยธิน แขวงสายไหม เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร 10220
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	คศ. 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนดอนเมืองทหารอากาศบำรุง
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนดอนเมืองทหารอากาศบำรุง สำนักงานการศึกษา ขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2518	มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)
พ.ศ. 2524	ศษ.บ. (ภาษาไทย) มหาวิทยาลัยศิลปากร
พ.ศ. 2526	ศศ.บ. (ประวัติศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2548	กศ.ม. (ประวัติศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ